

Kontroll- och markuppföljningsenheten

Kontrollinstruktion för arealbaserade stödkontroller 2024

Innehåll

Nyheter.....	4
1 Instruktion för arealbaserade stödkontroller	4
1.1 Kontroller som ingår i instruktionen	4
1.2 Begrepp	5
2 Kontrollprotokoll	7
2.1 Beskrivning av kontrollpunkter	7
2.2 Manuella protokoll.....	8
3 Stödspecifika villkor	9
3.1 Grundvillkor.....	9
3.2 Kontrollpunkter för registeruppgifter.....	9
3.3 Gemensamma kontrollpunkter för kontrollföretag	11
3.3.1 Förfogandedagskontroller	11
3.3.2 Areal som inte är redovisad.....	11
3.4 Gårdsstödet (GARDINK)	11
3.4.1 Minsta skiftesstorlek.....	12
3.4.2 Hampa	12
3.5 Stöd till unga jordbrukare (UNG23)	13
3.6 Kompensationsstöd (KOMP23)	14
3.7 Ersättning för ekologisk produktion (EKOMST)	17
3.7.1 Vallgröda som underlag för djurhållning i ekologisk produktion	18
3.7.2 Villkorsbilaga och kontrollprotokoll	18
3.8 Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage (KLACK)	20
3.9 Ersättning för Precisionsjordbruk – planering (PREC).....	23
3.9.1 Kontroll övergripande	23
3.10 Miljöersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar (BETE23)	25
3.10.1 Regler för miljöersättning betesmarker och slåtterängar	27
3.10.2 Grundläggande skötselvillkor för marker med allmän skötsel.....	28
3.10.3 Särskilda skötselvillkor för marker med särskild skötsel.....	28
3.11 Ersättning för skydds-zoner mot vattenområden och för anpassade skydds-zoner (ZON23).....	29
3.11.1 Gäller för anpassad skydds-zon.....	29

3.11.2	Gäller för skyddszon mot vattenområde	30
3.12	Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar (MIVA och MIVA23).....	32
3.13	Miljöersättning för fåbodar (FABOD23).....	33
4	Kontrollpunkter för arealbaserade stöd och ersättningar	35
4.1	Kontrollpunkter på kontrollföretag	35
4.2	Kontrollpunkter på kontrollskifte/åtagandeyta	60
5	Stöd som hanteras i JBR	131
5.1	Fältkontrollprotokoll	132
5.1.1	God jordbrukarsed.....	132
5.2	Beskrivning av kontrollpunkterna för allmänna uppgifter/mängd	133
5.3	Nationellt stöd (LFAN).....	136
5.3.1	Beskrivning av kontrollpunkterna skifte för Nationellt stöd	136
5.4	Miljöersättning för våtmarker (LMIVA)	138
5.4.1	Definitioner	138
5.4.2	Kontrollantens uppgift.....	138
5.4.3	Kontrollpunkter på block.....	139
6	Efterkontroll	141
6.1	Nyheter 2024.....	141
6.2	Bedöm vilka marker som kräver efterkontroll	142
6.3	Efterkontrollattribut	142
6.3.1	EFT-NEJ.....	143
6.3.2	EFT-FÄLT och EFT-GEOFOTO.....	143
6.3.3	Genomför och dokumentera efterkontroll	144
6.3.4	Information till lantbrukaren	145
6.4	Efterkontroll KLACK	145
6.4.1	EFT-V.....	146
6.4.2	EFT-R.....	146
6.4.3	Vid efterkontrolltillfället	147
6.4.4	Avsluta fältärende för utbetalning	147
7	Mätmetoder	147
7.1	Digital	147
7.2	GPS och DGPS	147

Nyheter

Här listas i korthet nyheter för 2024. Alla ändringar av betydelse är markerade med sidostreck i den vänstra marginalen. Generellt finns justeringar där avsikten är att förtydliga instruktionen eller där vi fått mycket frågor och därmed lagt till text som kan täcka in vanliga frågeställningar. Nya kontrollpunkter är också markerade.

De större nyheterna är listade i punktform:

- Kapitel 3.4.2 Hampa är omarbetat.
- Kapitel 3.9 Information som rör kontroll av Precisionsjordbruk-planering har till stor del lagts i Vägledningen och endast kortfattad information finns här.
- Kapitel 4.2 för KP 557 är tillagt hantering av helt upptrampade vinterhagar, användning av grödkod 314.
- Kapitel 5. Nytt kapitel Stöd som hanteras i JBR. Stödet LFAN är flyttat dit och beskrivning av miljöersättning Lmiva tillagd.
- Kapitel 6 Efterkontroll är omarbetat.

1 Instruktion för arealbaserade stödkontroller

Denna kontrollinstruktion ska användas av dig som gör arealbaserade stödkontroller i fält och beskriver hur du kontrollerar de olika arealbaserade stödets villkor.

Syftet med instruktionen är att säkerställa att likartade bedömningar och hanteringar för arealbaserade stödkontroller görs i hela landet.

Övriga instruktioner och vägledningar som är aktuella för kontrollanter av arealstöd är

- Instruktion generella regler för kontroll och ajourhållning
- Instruktion för bedömning av stödberättigande jordbruksmark
- Instruktion för kvalitetsbedömning av villkoren för arealbaserade stöd
- Vägledning för bedömning av pro rata i fält
- Vägledning för ekologisk produktion
- Vägledning för Ersättning för precisionsjordbruk – planering

1.1 Kontroller som ingår i instruktionen

Instruktionen omfattar stöden:

- Gårdsstöd

- Stödet till unga jordbrukare
- Kompensationsstöd
- Nationellt stöd

Ettårig miljö- och klimatersättning för:

- ekologisk produktion
- kolinlagring och minskat kväveläckage
- precisionsjordbruk planering

Miljöersättning för:

- skötsel av betesmarker och slåtterängar
- skyddszoner mot vattenområden och för anpassade skyddszoner
- skötsel av våtmarker och dammar
- fåbodar

1.2 Begrepp

Begrepp	Beskrivning
Annan gröda	Areal som har en annan gröda än den ansökta, t.ex. raps istället för vete. Annan gröda medför endast avdrag om de två grödorna inte ger samma ersättning. Om annan gröda tillhör samma odlingsgrupp ska den ge rätt till utbetalning. Annan gröda kan även påverka t.ex. resultatet för beräkningen av djurtäthet i kompensationsstödet.
Ansökt areal	Den areal som lantbrukaren anger i sin ansökan om ersättningen. Ansökt areal anges per skifte i ansökan men kan också summeras per odlingsgrupp i handläggningen.
Avvikelseyta	En geometri som du skapar vid fältkontroll för att visa på en avvikelse, t.ex. en yta som inte har skördats.
Betesmark	Ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som sköts med bete, avslagning eller putsning samt är bevuxet med gräs, örter eller hävdad ljung som är som djuren äter. Som ägoslaget betesmark räknas även fastställda markklasser inom miljöersättningarna för skötsel av betesmarker och slåtterängar samt fåbodar
Block	Jordbruksmarken är indelad i områden som kallas block. I kartsystemet Basen ritas områdena in som blockgeometrier. Varje block kan i sin tur vara indelat i ett eller flera områden, så kallade skiften, i en lantbrukares ansökan. Bara en enda lantbrukare kan söka stöd för marken inom ett block.
Blockareal	Jordbruksblockets maximala stödberättigande areal. Hämtas från blockdatabasen.

Efterkontroll	En uppföljande kontroll av stöd villkor där lantbrukaren fortfarande hade möjlighet att uppfylla/åtgärda villkoret efter första kontroll tillfället.
Fältkontroll	Den kontroll som du åker ut och gör på plats hos en lantbrukare som blivit uttagen för kontroll.
Fältärende	Gruppering av de kontroller som ska kontrolleras av en eller flera kontrollanter.
Konstaterad areal	Den areal som uppmätts vid en fältkontroll och som är konstaterad jordbruksmark. I den arealen ingår eventuellt annan gröda som kontrollanten hittar på skiftet.
Kontroll	Själva kontrollen, det som ska kontrolleras. Den kan avse t.ex. en ansökan om stöd, ett åtagande eller CDB.
Kontrollanteckningspunkt	En punktgeometri som du kan skapa i Falken och använda till din dokumentation. Exempelvis för att visa på en mindre avvikelse eller annat förhållande som finns på blocket/skiftet/åtagandeytan.
Kontrolldel	Del av stöd i JBR, Areal eller Djur
Kontrollform	Det stöd eller del av stöd som ingår i ett fältärende i Atlas.
Kontrollmängd	Nummer på Kontrolluppdrag i JBR
Kontrollobjekt	Nivå för kontrollpunkter/villkor, t ex kontrollföretag, skifte, block, åtagande
Kontrollpunkt (kp)	Villkoren som ska kontrolleras är uppdelade på kontrollpunkter och kopplade till de stöd som ska kontrolleras. Exempel på en kontrollpunkt kan vara villkoret om jordbruksaktivitet. Kontrollpunkterna hämtas till handdatorn eller visas på kontrollprotokollet.
Kontrollsak	Det stöd som ingår i ett kontrolluppdrag i JBR
Kontrolluppdrag	Ett eller flera stöd/kontroll saker som är samlade i ett uppdrag i JBR.
Kontrolllyta	Kontrolllyta är ytan som du skapar vid kontroll och är ditt resultat för skiftet, blocket eller åtagandeytan som du kontrollerar.
Markklassyta	Ytan som handläggare skapar för att markera gränserna för markens egenskaper med hänvisning till definitionerna för respektive markklass. Markklassytan används som underlag vid beslut om åtagande, både gällande vilken nivå samt vilken areal som är möjlig för ett åtagande. Används inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar, miljöersättningen för fåbodar och för anpassade skydds zoner. Markklassen styr också över vilka villkor som åtagandet omfattas av.
Odlingsgrupp	En grupp av grödor inom en ersättning som ger rätt till samma ersättningsnivå per hektar
Perimeter	Längden på ett skiftes sammanlagda yttre och inre gränser.
Pro rata	Pro rata är en metod för att beräkna den andel areal som består av buskar, träd, sten och impediment som inte är godkänd betesmark.
Skifte	Området i ett block som lantbrukaren söker stöd för kallas skifte i SAM-Internetansökan och i underlaget till kontroll.

Skiftesareal (JBR)	Areal med rätt ägoslag. Uppmätt areal minus annat ägoslag
Stöd villkor	Grundläggande villkor som lantbrukaren ska uppfylla för att få full utbetalning av det aktuella jordbrukarstödet.
Trädjordbruk	Trädjordbruk är en ersättningsberättigad areal och innebär samodling av träd med ett- eller fleråriga grödor. Träden ska ses som stödberättigande element.
Uppmätt areal	Areal som mäts utan eventuella avdrag.
Våtmark	Jordbruksmark där vatten under en stor del av året finns nära, under, eller strax över markytan samt vegetationstäckta vattenområden och vatten med vegetationsfria ytor och där vattennivån tillåts variera med de naturliga säsongsvariationerna.
Åkermark	Jordbruksmark som används för växtodling eller som hålls i sådant tillstånd att den kan användas för växtodling.
Åtagandenivå	Den skötselnivå ett åtagande har inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar. Markklassen ligger till grund för om ett åtagande på marken kan få nivån allmän skötsel eller särskild skötsel och anger de villkor marken omfattas av.
Åtagandeyta	Den fastställda ytan som utgör åtagandet inom miljöersättning med fasta åtaganden och ersättningarna för ekologisk produktion.
Ägoslag	Den markanvändning som finns på marken, ex. åkermark, betesmark eller våtmark.

2 Kontrollprotokoll

Det finns två olika typer av kontrollprotokoll.

- Digitala kontrollprotokoll
- Manuella kontrollprotokoll

De digitala kontrollprotokollen laddas upp till handdatoren genom Jordbruksverkets IT-system Atlas och Falken.

De manuella kontrollprotokollen är kontrollprotokoll som används för stöd eller ersättningar som inte har systemstöd i Atlas/Falken. Du kan använda dessa digitalt eller skriva ut dem.

Generellt sett är kontrollprotokollen till för att hjälpa dig att kontrollera rätt saker på rätt kontrollobjekt.

2.1 Beskrivning av kontrollpunkter

Kontrollpunkterna är de ”frågorna” i kontrollprotokollen som du ska besvara under kontrollen. Varje kontrollpunkt har ett nummer. En kontrollpunkt kan gälla villkor för hela kontrollföretaget eller olika

areal-eller skötselvillkor på en enskild kontrolllyta. Kontrolllytan kan vara ett skifte eller en åtagandeyta.

För de flesta kontrollpunkterna kommer det finnas tre alternativa svar: Ja, Nej eller Ej aktuellt. Beroende på frågans utformning kan Ja eller Nej vara svarsalternativet som genererar ett fel.

För kontroller som kontrolleras via våra system Atlas/Falken är utgångspunkten att kontrollpunkterna endast ska visas i protokollen när de är relevanta för stödet och kontrollobjektet i fråga. Det kommer att finnas kontrollpunkter som dyker upp även när de inte borde, dessa ska du besvara med alternativet ”Ej aktuellt”. Det står beskrivet i Kapitel 4 under respektive kontrollpunkt när du ska använda dig av svaret ”Ej aktuellt”.

I denna instruktion redovisas kontrollpunkterna enligt följande struktur: Kontrollpunktsnummer och rubrik på kontrollpunkten, vilka stöd som omfattas, kontrollobjekt och beskrivning av själva kontrollpunkten.

2.2 Manuella protokoll

Vissa stöd och kontrollpunkter har inte IT-stöd i Atlas/Falken kontroll. För dessa finns det manuella protokoll som kan skrivas ut och fyllas i på papper alternativt digitalt. De manuella protokollen samt en instruktion till dem hittar du på Handläggarsstödet för stödadministration i fliken Kontroll på plats.

Detta gäller för följande stöd:

- Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar
- Miljöersättning för fåbodar
- Gårdar med brukarskiften som inte är klara i handläggningen innan kontroll. Se rutin 503 punkt 3 och rutin 506 i handläggarsstödet.
- För kompensationsstödet kontrollerar du nedanstående kontrollpunkter på skiften med skyddszon och extensiva grödor i de fall lantbrukaren söker kompensationsstöd för grovfodergrödor samt har djur. Se mer information på kontrollpunkterna.
 - 696 Är trädan oskördad/obetad 16 till 31 juli?
 - 699 Skyddszon med åtagande: Är skyddszonen oputsad och oskördad 1 april till 30 juni?
 - 702 Skyddszon utan åtagande: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)?

- 708 Extensiv gröda: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)?
- Skyddszoner mot vattenområden och för anpassade skyddszoner utan ansökan om utbetalning på åtagandet.
- Ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar utan ansökan om utbetalning på åtagandet.

För de stöd som inte har IT-stöd i Atlas/Falken kontroll kan man använda Basen och Falken Ajour/Åp för dokumentation och inmätning. Se Handläggargstödet för stödadministration/Kontroll på plats/Basen-Manual för kontroll av manuella arealstöd.

3 Stödspecifika villkor

3.1 Grundvillkor

År 2023 infördes grundvillkor där det även finns delar som är arealbaserade. Vissa av de tidigare förgröningsvillkoren har förts över till grundvillkor och ska ingå i dessa kontroller. Se Kontrollinstruktion för grundvillkor för mer information.

Om du vid en arealkontroll upptäcker fel som kan vara en grundvillkorsavvikelse ska du kontakta ansvarig för grundvillkorskontroller på din länsstyrelse för vidare utredning. Det kan vara om du konstaterar en avvikelse för en kontrollpunkt som även är en överträdelse av ett grundvillkorskrav eller en grundvillkorsavvikelse som inte har kontrollpunkt i arealstöden.

3.2 Kontrollpunkter för registeruppgifter

Kontrollpunkter för registeruppgifter är de som täcker in information som används till våra register, d.v.s. uppgifter som är kopplade till våra block och markklasser. De ska alltid besvaras oavsett vilka stöd som du kontrollerar.

Tabell 1 Registeruppgifter, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
553	Koppla kontrolllyta och dokumentera		
554	Areal		Ha
555	Perimeter		M

556	Mätmetod		
149	Är det mindre än 5 % pro rata element på alla delar av kontrolllytan		J/N
150		Koppla ytorna och dokumentera	
151		Areal	Ha
152		Andel pro rata	%
563	Har du gjort några kontrollanteckningspunkter?		J/N
564		Koppla in kontrollanteckningspunkterna	
561	Ska blocket redigeras?		J/N
562		Kommentar till blockredigeraren	fritext
618		Dokumentera från vilka år blockändringarna ska gälla	fritext
760	Har du använt satellitdata eller drönare vid din bedömning?		J/N
761	Sentinel		J/N
762		Jordbruksaktivitet	J/N
772		Vårbearbetning: Jordbearbetning av marken innan 1 januari	J/N
773		Vårbearbetning: Är grödan sådd innan 30 juni	J/N
763		Gröda	J/N
765	Drönare		J/N
766		Areal	J/N
767		Efterkontroll	J/N
768		Gröda	J/N
769		Igenväxning	J/N
770	Har du använt hjälpmedel?		J/N
771		Ange vilket hjälpmedel och vad som har kontrollerats	Fritext

3.3 Gemensamma kontrollpunkter för kontrollföretag

För samtliga stöd och ersättningar utom LFAN finns två kontrollpunkter som är gemensamma.

Tabell 2 Gemensamma kontrollpunkter för kontrollföretag

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
543	Förfogar lantbrukaren över all ansökt areal?	Fritext
545	Är all jordbruksmark redovisad?	Ha/gröda

3.3.1 Förfogandedagskontroller

Kontroll ska göras av att lantbrukaren förfogat över sin mark den 15 juni aktuellt stödår. Om villkoret inte är uppfyllt noterar du detta på kp 543. Förfogar lantbrukaren över all ansökt areal?

3.3.2 Areal som inte är redovisad

Kontrollen av såväl stödskriterier som grundvillkor ska inriktas på mark som finns med i ansökan om utbetalning eller som ingår i ett gällande miljöersättningsåtagande. Utgångspunkten är att mark som inte finns med i ansökan är något annat än jordbruksmark och därför inte är relevant i kontrollsammanhang. Undantag från denna utgångspunkt gäller om det är uppenbart att lantbrukaren använder ett block som inte redovisats i SAM-ansökan, i sin jordbruksverksamhet.

Om du får kännedom om konstaterade överträdelser av verksamhetskrav på oredovisade skiften eller hittar oredovisade skiften där stöd villkoren inte följs, ska du undersöka om arealen utgör jordbruksmark och om det med säkerhet går att hänföra den till en bestämd lantbrukare som söker stöd. Om så är fallet ska kp 545 med underpunkter användas.

En areal kan bara betraktas som oredovisad om skiftet i sin helhet är utanför ansökan.

3.4 Gårdsstödet (GARDINK)

Gårdsstödet kan sökas av alla lantbrukare och är inte kopplat till något krav på produktion.

Lantbrukaren måste förfoga över minst 4 hektar jordbruksmark för att kunna ansöka om gårdsstödet.

Tabell 3 Gårdsstöd, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
---------------	------------	-------

557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolytan?	Ha/gröda
145	Är aktivitetskravet uppfyllt?	Ha

3.4.1 Minsta skiftesstorlek

För att ha rätt till utbetalning inom gårdsstöd gäller generellt att ett skifte måste vara 0,10 hektar. Dock kan skiften vara godkända även om de understiger 0,10 hektar under förutsättning att de ligger i direkt anslutning till ett annat gårdsstödsskifte i samma block.

3.4.2 Hampa

En lantbrukare kan få stöd och ersättning för odling av industrihampa. Hampan kan sås som huvudgröda eller efter huvudgröda. Kontrollen av hampa syftar till att säkerställa att hampasortens THC-halt inte överstiger 0,3 % eftersom det är ett krav för att få odla industrihampa.

Det finns ingen kontrollpunkt för analysresultat i Atlas/Falken. Tillräckligt låg THC-halt är inte ett stöd villkor. Kontrollansvarig behöver ta ut gård för att mäta in skiftets areal, men det behöver inte göras en gårdsstöds kontroll.

Hampa ska sås i renbestånd och utsädet ska vara certifierat och godkänt. Om du vid kontroll upptäcker hampa på en kontrolyta som inte anmälts, ska du ändra till grödkod 93 eftersom kontrolytan inte ger rätt till stöd. Ytan ska inte heller provtas eftersom det inte finns någon ansökan på den. För att ge rätt till stöd och ersättningar måste det framgå av ansökan att det odlas hampa. När hampa inte odlas som huvudgröda står det som övriga upplysningar i ansökan.

3.4.2.1 Provtagning

Innan provtagning påbörjas ska du gå runt skiftet och se om det finns plantor på skiftet som har avvikande färg, höjd eller radavstånd. Om det finns avvikande plantor ska du även ta prov på dessa och platsen ska markeras med kontrollanteckningspunkter i Falken eller på papperskarta. Dessa plantor ska utgöra ett separat prov och bör dokumenteras med foto. Hittar du en yta med en annan sort ska du hantera det som ett eget skifte, och det måste finnas en utsädesetikett även för denna sort för att ytan ska vara godkänd.

Skörd av hampa får ske tidigast 10 dagar efter blomningens slut eller efter avslutad fröbildning när hampan odlas som huvudgröda. Om det finns risk att hampan skördas innan perioden för provtagning är lämplig ska kontrollanten vid behov märka ut ett område som prover

ska tas från och be lantbrukaren att inte skörda det området. Om du kan konstatera att skiftet är skördat innan det gått i blom är det inte stödberättigat, ändra då till grödkod 93.

Hampa som sås efter huvudgröda kan ha svårt att hinna slå ut i blom då den sås sent. I de fall hampan inte går i blom ska provet tas alldeles före vegetationsperiodens slut men innan en förutspådd frostperiod.

På varje skifte ska du samla in 50 plantor till analys och 50 till referens. På varje vald planta ska en del på minst 30 centimeter som innehåller en honblomställning samlas in. Provtagningen ska ske dagtid under en period som börjar 20 dagar efter blomningens början och slutar 10 dagar efter blomningens slut. Honblomställningarna är klasliknande medan hanblomställningarna är yvigt greniga. Hampa blommar 80-100 dagar efter sådd, med undantag för hampasorten Finola som blommar cirka 30 dagar efter sådd.

Provtagningen gör du med stickprov som på ett systematiskt sätt täcker så stor del av skiftet som möjligt. Du bör anpassa metoden till fältformen. Prov ska inte tas utefter fältkanterna. Om skiftet är stort kan kompass, GPS eller markeringsflaggor användas för att underlätta arbetet med att systematiskt ta proverna. Dokumentera var på skiftet du tagit proverna, med kontrollanteckningspunkter i Falken eller på papperskarta.

Vid provtagningen ska dubbla prover samlas in. Vid varje provpunkt ska två plantor tas och proven ska stoppas i olika säckar. Provet ska samlas in i en säck av papper eller bomull. I varje säck ska du lägga ett provtagningsprotokoll som anger kundnummer, skifte, sort, datum, tidpunkt och kontrollant. Se särskilt Provtagningsprotokoll för hampa på Handläggarsöd för stödadministration/Kontroll på plats/Kontrollprotokoll.

Referensprovet, det som inte skickas till analys, ska sparas på länsstyrelsen till provsvaren kommit. Därefter kan provet slängas.

3.5 Stöd till unga jordbrukare (UNG23)

Syftet med stödet är att öka andelen unga som driver lantbruk.

För att kunna ta ut kontrollen i Falken och besvara kontrollpunkterna måste Unga jordbrukare läggas i ett fältärende som innehåller en annan kontrollform. Om ingen annan kontroll ska göras kan du ta ut en gårdsstöds kontroll och sätta denna som urvalskod 750 (ofullständig kontroll). Du behöver inte kontrollera någon jordbruksmark eftersom den ingår i markuppföljningen.

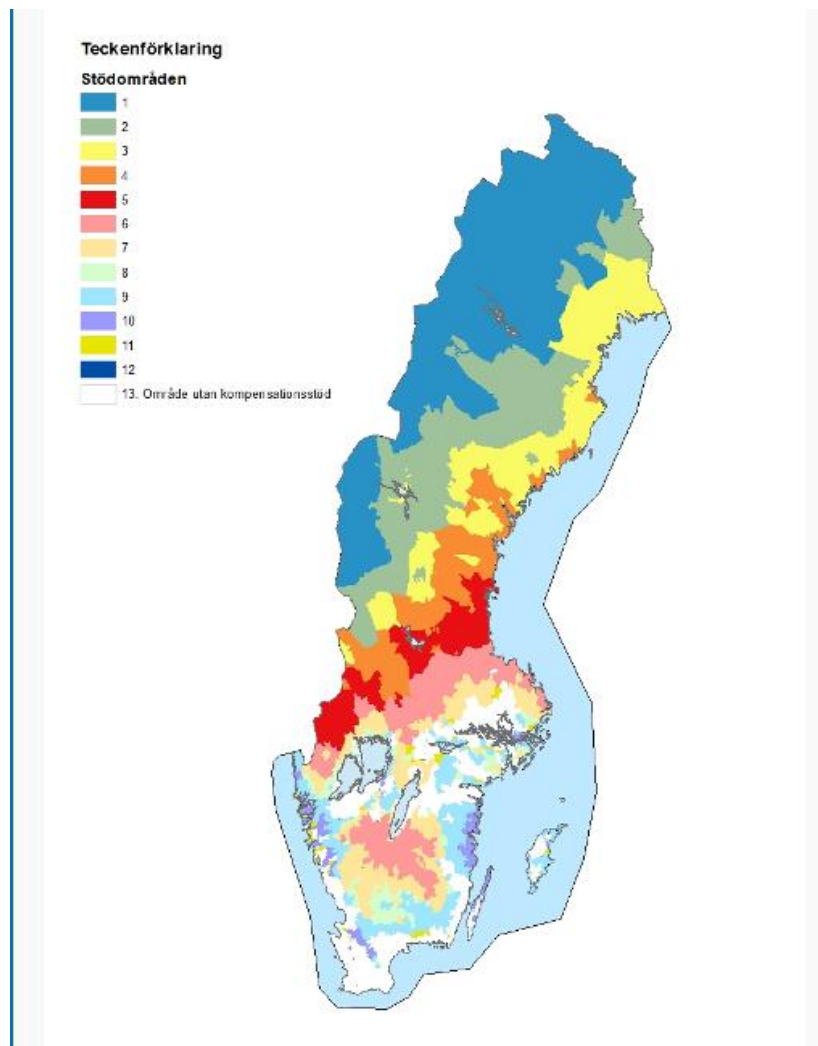
För att kunna utföra kontrollen rätt ska du ta hjälp av en checklista där du dokumenterar underlaget för att kunna besvara kontrollfrågorna. Checklistan finns att hämta på Handläggarsstödet för stödadministration i stödjande dokument. Kontrollen ska utföras på plats.

Tabell 4 Stöd till unga jordbrukare, kontrollpunkter på kontrollföretag

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
686	Behövs en utredning om etableringsår för den unga jordbrukaren		J/N
687		Dokumentera	fritext
712	Behövs en utredning om den unga jordbrukaren har faktisk och varaktig kontroll av jordbruksverksamheten?		J/N
713		Dokumentera	Fritext

3.6 Kompensationsstöd (KOMP23)

Syftet med kompensationsstöd är att säkra ett fortsatt jordbruk i områden med sämre produktionsförutsättningar. Jordbrukare kan få kompensationsstöd för mark inom kompensationsområdena, se även karta och lista över ingående församlingar på Jordbruksverkets hemsida.

Figur 1 Karta över stödområden

Tabell 5 Kompensationsstöd, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
145	Är aktivitetskravet uppfyllt?		Ha
688	Fodergrödor: Är ytan skördad/synligt betad?		Ha
210	Är grödan sådd senast 30 juni?		Ha
513	Spannmål: Odlas spannmålen till full axgång?		Ha
691	Odlas grödan med sikte på god skörd och för syftet som redovisas i ansökan?		Ha
693		Ej sikte på god skörd	lista

694		Ej syftet som redovisas i ansökan	lista
696	Är trädan oskördad/obetad 16 - 31 juli?		Ha
699	Skyddszon med åtagande: Är skyddszonen oputsad och oskördad 1 april till 30 juni?		Ha
702	Skyddszon utan åtagande: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)?		Ha
705	Extensiv gröda: Är villkoret på skörd uppfyllt (senast 31 december)?		Ha
708	Extensiv gröda: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)?		Ha
826	Uppfylls villkoren för frövall?		Ha
828		Består av fler än en sorts vallgräs eller vallbaljväxter	lista
829		Avtal med utsädesleverantör saknas	lista

Följande typer av grödor ger kompensationsstöd:

- Växtodlingsgrödor - t.ex. spannmål, proteingrödor, oljeväxter, potatis och trädgårdsgrödor. Spannmål som ensileras får räknas som växtodlingsgröda men kravet är odling till full axgång. Jordbrukaren får ersättning för dessa inom hela kompensationsområdet.
- Grovfodergrödor – t.ex. vall, grönfoder, betesmarker och slåtterängar. Jordbrukaren får ersättning för dessa inom hela kompensationsområdet.
- Extensivt odlade grödor - i område 1 - 3 kan jordbrukaren få kompensationsstöd för vissa extensivt odlade grödor, t.ex. energigräs.

Grovfodergrödor

I område 1 - 3 får jordbrukare utan djurhållning kompensationsstöd för grovfodergrödor som då istället räknas som extensiva grödor. I område 4 - 12 krävs att man kommer upp i en viss djurtäthet (genomsnittligt antal djurenheter delat med företagets areal med grovfoder) för att få kompensationsstöd för grovfodergrödor. En jordbrukare som varken redovisat tackor, getter av honkön eller anläggningsnummer för nötkreatur i sin SAMI-ansökan omfattas inte av kontroll av grovfodergrödor.

Eftersom djurtätheten påverkar indelning i typ av jordbruk och därmed påverkar stödbeloppet är det viktigt att jordbrukare redovisar sin grovfoderareal rätt. Vallgrödor som på något sätt används till grovfoder under året, genom att de betas eller skördas, ska redovisas

med en grödkod för grovfoder (6, 48, 49, 50 och 80). En sådan gröda får inte redovisas till exempel som träda i kompensationsstödet om den betas eller skördas innan 1 augusti. Redovisade trädor i SAMI-ansökan ska ingå i fältkontrollen för Kompensationsstödet. Eftersom djurtätheten räknas på hela företagets djurhållning och grovfoderareal gäller det också arealer utanför kompensationsområden.

Redovisade trädor

För alla trädor är det viktigt att du gör en fullständig inmätning av skiftet och besvarar alla kontrollpunkter för Gårdsstödet. Om trädan är tagen till produktion innan 16 juli ska du ändra grödkod, är den tagen till produktion mellan den 16 och den 31 juli ska du registrera avvikelserna på kontrollpunkt 696.

3.7 Ersättning för ekologisk produktion (EKOMST)

Mer information finns i Vägledning för ekologisk produktion i Handläggarstödet för stödadministration/Kontroll på plats/Kontrollinstruktioner

Ersättningsformen ekologisk produktion syftar till att öka andelen ekologisk produktion samt att främja odlingslandskapets ekosystemtjänster genom att uppmuntra varierande brukningsmetoder.

Ersättningen för ekologisk produktion är en 1-årig klimat- och miljöersättning.

En förutsättning är att lantbrukaren har anmält sin produktion till ett godkänt kontrollorgan senast sista ansökningsdag.

Lantbrukaren kan få ersättning för växtodling eller växtodling och djurhållning. Det är däremot inte möjligt för lantbrukaren att få ersättning enbart för djurhållning.

Huvudregeln är att hela jordbruksföretaget drivs enligt de krav som gäller för ekologisk produktion. Jordbruksföretaget får dock delas upp i olika enheter om inte alla drivs enligt reglerna för ekologisk produktion.

Uppgifter som rör produktionen ska finnas tillgängliga på jordbruksföretaget vid kontroll. Det finns inget krav på att en viss mall ska användas för dokumentation. Om lantbrukaren kan visa att hen dokumenterat de punkter som krävs är det tillräckligt.

Om dokumentation saknas för en kontrollpunkt så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin journalföring men har

missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoren är uppfyllda.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

Uppgifter ska verifieras mot exempelvis bokföring, verifikationer eller andra stödjande dokument. Du behöver bara kontrollera verifikationer och journalföring för innevarande års produktion och du behöver inte begära in uppgifter om sådant som ska hända efter kontrolltillfället. Om du gör kontrollen tidigt under säsongen kan du ändå titta på tidigare års dokumentation för att bedöma om det finns ett system för dokumentation.

Du ska även begära att få se en eventuell avvikelserapport från certifieringsorganets årliga kontroll av certifieringen. Denna ska du använda som kompletterande underlag till din egen kontroll.

3.7.1 Vallgröda som underlag för djurhållning i ekologisk produktion

När du ska bedöma om vallen är godkänd som underlag för djurhållningen inom ekologisk produktion behöver marken vara täckt av godkänd vallgröda med grödkod 6, 50, 57, 301, 302 och 308 under odlingssäsongen. Vallen är godkänd som gröda om växterna som täcker marken består av vallgräs, vallbaljväxter eller en blandning av dessa, dessutom får smakliga smalbladiga gräs och örter ingå. Det smakliga smalbladiga gräset och örterna får vara dominerande och den kan till karaktären mer likna en betesmark.

Smakliga örter och insektsfrämjande fröblandning får blandas in vid sådden av slätter- och betesvall. Rörfen får ingå i grödan om den sköts som en vall och används som foder.

3.7.2 Villkorsbilaga och kontrollprotokoll

Vid kontrollen av de företagsövergripande frågorna för ekologisk produktion ska du dokumentera både avvikelser och uppgifter som inte är avvikelser t.ex. dokumentation av utsäde och gödsling, samt vad du kontrollerat lantbrukarens uppgifter mot. Detta gör du i villkorsbilagan som du hämtar i Handläggarstödet för stödadministration i mappen Kontroll på plats/Kontrollprotokoll/Manuella kontrollprotokoll.

Eventuella avvikelser och kort beskrivning av dessa ska du sedan föra in i kontrollprotokollet i Falken.

Tabell 6 Ersättning för ekologisk produktion, kontrollpunkter på kontrollföretag

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
1021	Finns det en avvikelserapport från certifieringsorganet?		J/N
360	Är växtodlingen fri från GMO-produkter		J/N
800	Utsäde/Förökningsmaterial: Är villkoren uppfyllda?		J/N
801		Ofullständig dokumentation av sådatum, ursprung för och behandling av utsäde och förökningsmaterial	lista
803		Användning av kemiskt behandlat (betat) utsäde eller förökningsmaterial	lista
315		Användning av konventionellt odlat utsäde eller förökningsmaterial när det krävs ekologiskt odlat	lista
802	Går odling av ekologiska och konventionella grödor att särskilja?		Fritext
805	Gödsling: Är villkoren uppfyllda?		J/N
806		Ofullständig dokumentation av ursprung, mängd och datum för spridning	lista
809		Spridning av totalt mer än 170 kg N/ha	lista
810		Mineraliska gödselmedel har använts	lista
811		Gödsel och jordförbättringsmedel är otillåtna eller har använts i för stor mängd	lista
813	Växtskydd: Är villkoren uppfyllda?		J/N
814		Ofullständig dokumentation vid användning av växtskyddsmedel	lista
815		Otillåtna växtskyddsmedel	lista
817	Växtföljd: Är villkoren uppfyllda?		J/N
818		Ofullständig dokumentation	lista
819		Olämplig eller ingen växtföljd	lista
821	Skörd: Är skörden dokumenterad?		fritext
2003	Finns tillräcklig dokumentation av åtgärder för att undvika riskerna för kontaminering av den ekologiska produktionen?		fritext

Tabell 7 Ersättning för ekologisk produktion, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
145	Är aktivitetskravet uppfyllt?		Ha
582	Är grödan skördad/avbetad motsvarande en skörd?		Ha
691	Odlas grödan med sikte på god skörd och för syftet som redovisas i ansökan?		Ha
693		Ej sikte på god skörd	lista
694		Ej syftet som redovisas i ansökan	lista
823	Frukt- nöt- och bärodling: Finns tillräckligt antal plantor/träd per hektar?		Ha
826	Uppfylls villkoren för frövall?		Ha
828		Består av fler än en sorts vallgräs eller vallbaljväxt	lista
829		Avtal med utsädesleverantör saknas	lista

3.8 Ersättning för mellangroda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage (KLACK)

Sökande med åkermark inom nitratkänsligt område kan få ersättning för odling av fånggröda och vårbearbetning.

Med fånggröda avses växtlighet som har sin huvudsakliga tillväxt mellan två huvudgrödor och som odlas med syftet att minska växtnäringsförlusterna efter huvudgrödans skörd. Slätter-, frö- eller betesvall eller bevuxen träda samt majs får inte räknas som huvudgröda under stödåret.

Med vårbearbetning avses att ingen jordbearbetning sker efter skörd av en huvudgröda, efter en vall eller efter en bevuxen träda förrän efter årets slut.

Lantbrukare med åkermark inom stödområde 6 - 12 eller inom område 13 utan kompensationsstöd kan få ersättning för odling av mellangroda.

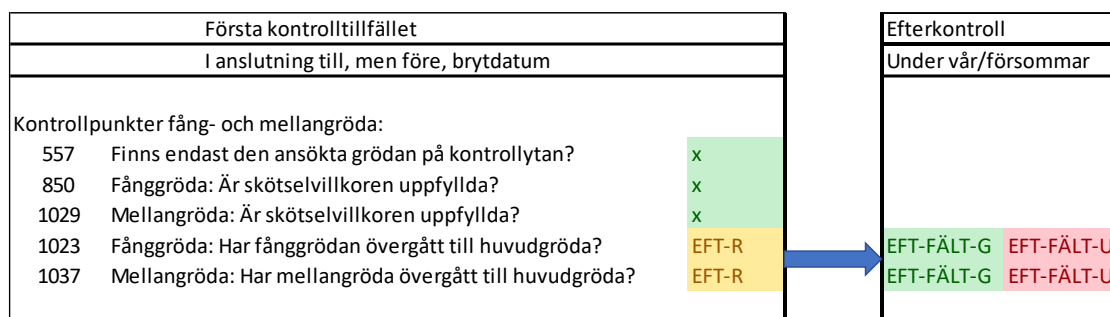
Med mellangroda avses växtlighet som har sin huvudsakliga tillväxt mellan två huvudgrödor och som odlas med syftet att öka inlagringen av kol i marken efter huvudgrödans skörd. Slätter-, frö- eller betesvall

eller bevuxen träda samt majs får inte räknas som huvudgröda under stödåret.

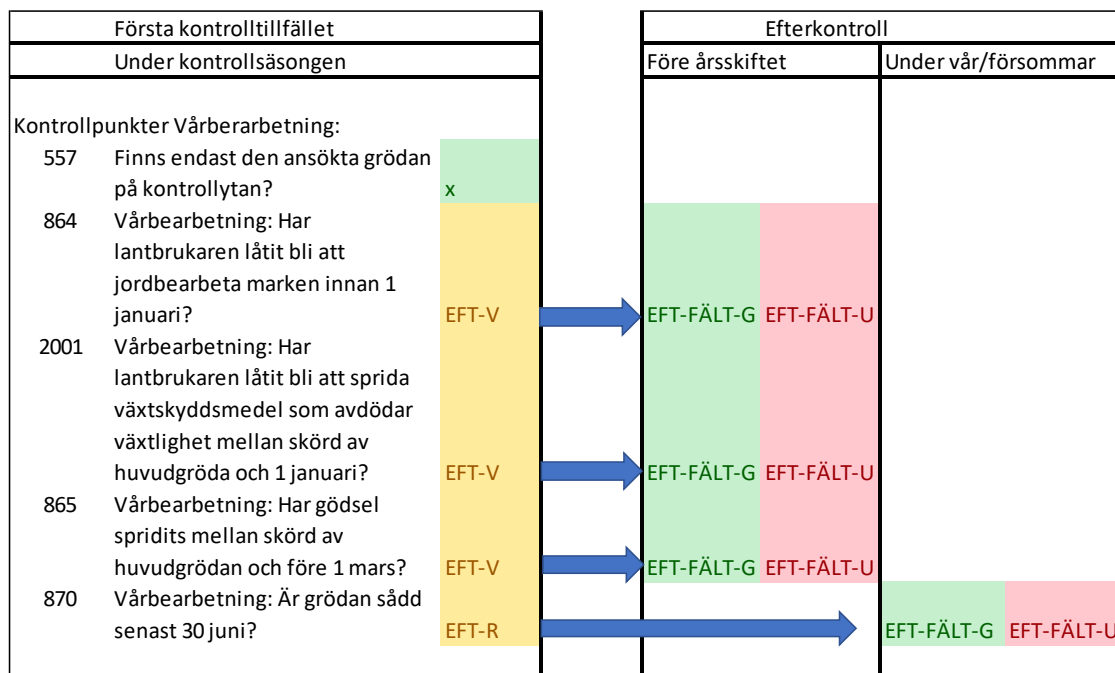
I huvudsak är kontrollen av fånggröda och mellangröda identiska, det som skiljer dem åt är utsädeskraven.

Kontrollen av fång- och mellangröda behöver genomföras före brytningsdatum men inte för tidigt på säsongen då det är svårt att bedöma uppkomsten. Det är möjligt att kontrollera både uppkomst och brytning (10 eller 20 oktober) vid samma kontrolltillfälle när kontrollen görs i anslutning till brytningsdatumet.

När fånggrödan är höstråg eller westerwoldiskt rajgräs får den brytas tidigast den 1 januari året efter stödåret. Du ska kontrollera uppkomsten vid en tidpunkt som är lämplig. Efterkontroll av villkoret för brytning ska göras vid årsskiftet.

Figur 2 Tidsaxel för kontroll av fång och mellangröda

Figur 3 Tidsaxel för kontroll av vårbearbetning

Tabell 8 Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
145	Är aktivitetskravet uppfyllt?		Ha
850	Fånggröda: Är skötsel villkoren uppfyllda?		Ha
847		Uppkomsten ej tillräcklig	Lista
852		Fånggröda ej sådd	Lista
853		Ej godkänt utsäde	Lista
854		Bruten för tidigt – höstråg och westerwoldiskt rajgräs	Lista
855		Bruten för tidigt – övriga fånggrödor	Lista
856		Använt till produktion innan tillåtet brytdatum	Lista
858		Gödslat mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum	Lista
1023	Fånggröda: Har fånggrödan övergått till huvudgröda?		Ha
1029	Mellangröda: Är skötselvillkoren uppfyllda?		Ha
1026		Uppkomsten ej tillräcklig	Lista
1031		Mellangröda ej sådd	Lista
1032		Ej godkänt utsäde	Lista
1033		Bruten innan tillåtet brytdatum	Lista
1040		Använt till produktion innan tillåtet brytdatum	Lista
1034		Gödslat mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum	Lista
1037	Mellangröda: Har mellangröda övergått till huvudgröda?		Ha
864	Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att jordbearbeta marken innan 1 januari?		Ha
865	Vårbearbetning: Har gödsel spridits mellan skörd av huvudgröda och före 1 mars?		Ha
870	Vårbearbetning: Är grödan sådd senast 30 juni?		Ha

1089	Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att sprida växtskyddsmedel som avdödar växtlighet mellan skörd av huvudgröda och 1 januari?		Ha
------	--	--	----

3.9 Ersättning för Precisionsjordbruk – planering (PREC)

Lantbrukare med åkermark inom nitratkänsligt område kan få ersättning för precisionsjordbruk. Åkermark i träda eller med permanenta grödor är inte berättigad till ersättning.

Lantbrukaren ska kunna visa upp följande dokument vid kontrollen:

- Växtodlingsplan för innevarande stödår med alla företagets åkermarksskiften.
- Växtnäringsbalans för varje produktionsenhet i företaget.
- Markkartering för alla ansökta skiften.
- Stallgödselanalys om flytgödsel används i företaget.

Utöver dokumenten ska alla dräneringsbrunnar ovan mark med ytvattenintag på ett skifte som ingår i ansökan om ersättning för Precisionsjordbruk – planering, och som är omgivna av åkermark runt om hela brunnen, ha en bevuxen zon runt brunnen.

3.9.1 Kontroll övergripande

Metodiken för att kontrollera dokumenten bygger på att kontrollanten stämmer av att de finns på plats hos stödsökaren och att de innehåller de uppgifter som finns i villkoren. I denna instruktion finns endast kortfattad information, använd Vägledning för Ersättning för precisionsjordbruk - planering i Handläggarstödet för stödadministration/Kontroll på plats/Kontrollinstruktioner.

Tabell 9 Giltig ålder på dokumenten för Precisionsjordbruk-planering

Dokument	Ålder	Senast tillgänglig för kontroll
Växtodlingsplan	Ska vara aktuell för innevarande stödår	Sista dag för SAM-ansökan
Växtnäringsbalans	Ska vara baserad på uppgifter från en period av 12 månader under något av de tre föregående kalenderåren.	Sista dag för SAM-ansökan
Markkartering	Får inte vara äldre än 10 år vid sista dag för SAM-ansökan det aktuella stödåret.	Sista dag för SAM-ansökan
Stallgödselanalys	Får inte vara äldre än 1 år gammal vid sista ändringsdag	Sista ändringsdag för SAM-ansökan

Tabell 10 Ersättning för Precisionsjordbruk-planering, kontrollpunkter för kontrollföretag

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
1070	Finns det en växtodlingsplan för innevarande år?		J/N
1071		Dokumentera	Fritext
1072		Finns det brister i växtodlingsplanen?	J/N
1073		Dokumentera	Fritext
1074	Finns det en markkartering som är högst 10år gammal?		J/N
1075		Dokumentera	Fritext
1076		Finns det brister i markkarteringen?	J/N
1077		Dokumentera	Fritext
1078	Finns det en växtnäringsbalans?		J/N
2000		Är lantbrukaren undantagen växtnäringsbalans?	J/N
1079		Dokumentera	Fritext
1080		Finns det brister i växtnäringsbalansen?	J/N
1081		Dokumentera	Fritext
1082	Använder företaget flytgödsel?		J/N
1083		Finns det en stallgödselanalys?	J/N
1084		Dokumentera	Fritext
1085		Finns det brister i stallgödselanalysen?	J/N
1086		Dokumentera	Fritext

Tabell 11 Ersättning för Precisionsjordbruk-planering, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda

145	Är aktivitetskravet uppfyllt?		Ha
2001	Har alla brunnar med ytvattenintag en godkänd zon?		J/N
2002		Dokumentera	Fritext

3.10 Miljöersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar (BETE23)

Lantbrukare kan få miljöersättning för att sköta och bevara betesmarker, slåtterängar, skogsbete, alvarbete, mosaikbetesmarker eller gräsfattiga marker. Markklassen alvarbete är endast godkänd för miljöersättning på Öland eller Gotland. Syftet är att bevara och förstärka betesmarkernas och slåtterängarnas natur- och kulturmiljövärden. Lantbrukare kan också få ersättning för komplementet svårtillgänglig plats på betesmarker med åtagandenivå särskild skötsel på öar utan fast landförbindelse samt i väglöst land.

På slåtterängar med särskilda värden och åtagandenivå särskild skötsel kan lantbrukaren söka ersättning för komplementen manuell slåtter, efterbete och höhantering. De kan även få ersättning för komplementet svårtillgängliga platser om slåtterängen finns i väglöst land.

Tabell 12 Miljöersättning för betesmarker och slåtterängar, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
1095	BETE: Är aktivitetskravet uppfyllt?		Ha
648	Är bete utfört enligt villkoren för särskild skötsel i miljöersättningen?		Ha
650		Bete: Ej betat	Lista
1044		Bete: Skadlig förnaansamling	Lista
651		Bete: Slätter första året i betesåtagandet	Lista
1098		Bete: Skörd utanför perioden 1 juli-31 okt	Lista
1099		Bete: Skörden har ej tagits bort	Lista
748	Är bete/slätter utfört enligt villkoren för allmän skötsel i miljöersättningen?		Ha

756		Bete; Ej betat	Lista
1044		Bete:Skadlig förnaansamling	Lista
750		Slätter; Skörd utanför perioden 1 juli-31 okt	Lista
751		Slätter: Skörden har ej tagits bort	Lista
659	Slätterräng särskild skötsel: Är slätter utfört enligt villkoren?		Ha
661		Ej slaget	Lista
662		Skörden har ej tagits bort	Lista
663		Otillåten slätter/skörd utanför perioden 1 juli-30 september	Lista
665		Slätterrängen är inte fagad	Lista
666		Betat innan slätter	Lista
248	Är marken utan igenväxning?		Ha
252	Har lantbrukaren låtit bli att skada natur- och kulturvärden?		Ha
668		Utfört åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement	Lista
669		Använt växtskyddsmedel	Lista
670		Bedrivit täkt av sten eller jord	Lista
671		Insädd utan stödmyndighetens godkännande	Lista
672		Gödslat	Lista
673		Jordbearbetat	Lista
674		Andra åtgärder	Lista
293	Komplement manuell slätter: Är villkoren uppfyllda?		Ha
298	Komplement Efterbete: Är återväxten avbetad senast 31 oktober?		Ha
305	Komplement Höhantering: Är villkoren uppfyllda?		Ha
1045	Särskilda villkor skogsbete: Är villkoret för vegetationens utseende uppfyllt?		Ha
1048	Särskilda villkor mosaikbete: Är villkoret mot tillskottsutfodring uppfyllt?		text

1051	Särskilda villkor betesmark med särskild skötsel: Är villkoret mot tillskottsutfodring uppfyllt?		text
1054	Särskilda villkor slåtteräng med särskild skötsel: Är villkoret mot tillskottsutfodring uppfyllt?		text

3.10.1 Regler för miljöersättning betesmarker och slåtterängar

Miljöersättning lämnas för betesmarker och slåtterängar med allmän skötsel respektive särskild skötsel. Läs mer i Instruktion för stödberättigande jordbruksmark om definitionen av betesmarker och de olika markklasserna.

Möjliga kombinationer av markklasser och åtagandenivå av allmän/särskild skötsel i åtagande för betesmarker och slåtterängar framgår av tabellen nedan.

Tabell 13 Åtagande för olika markklasser

Typ av betesmark och slåtteräng	Markklass	Allmän skötsel	Särskild skötsel
Betesmark	Ingen fastställd markklass	X	
Betesmark	Betesmarker och slåtterängar med allmänna värden	X	
Betesmark	Betesmarker med särskilda värden	X	X
Slåtteräng	Ingen fastställd markklass	X	
Slåtteräng	Betesmarker och slåtterängar med allmänna värden	X	
Slåtteräng	Slåtterängar med särskilda värden	X	X
Alvarbete	Alvarbete		X
Skogsbete	Skogsbete		X
Mosaikbetesmark	Mosaikbetesmarker		X
Gräsfattig mark	Gräsfattiga marker		X

I åtagandebeslutet ska det vara fastställt vilka arealer markklassytorna har på blocket. I Basens markklasslager kan du hitta tidigare konstaterad igenväxning på marken (åtgärdsyta med orangerandig polygon) som kan vara bra underlag för din bedömning av igenväxningens ålder etc. I beslutet om åtagandet framgår det om det finns några komplement på marken. De komplement som är möjliga

att söka är manuell slätter, efterbete, höhantering och svårtillgängliga platser.

För varje markklass och komplement finns det ett särskilt villkor som är gemensamt för den markklassen och det komplementet. Vid fältkontrollen ska hela lantbrukarens åtagande kontrolleras. Det innebär att all areal som ingår i åtagandet ska kontrolleras, oavsett om hen har redovisat arealen i ansökan om utbetalning eller inte.

3.10.2 Grundläggande skötselvillkor för marker med allmän skötsel

Vissa grundläggande skötselvillkor gäller för alla betesmarker och slätterängar med allmän skötsel. Dessa är:

- Igenväxning av träd och buskar ska hållas borta från all mark i åtagandet under hela åtagandeperioden. Det innebär att all igenväxning ska vara åtgärdad redan när lantbrukaren går in i åtagandet.
- Marken ska årligen skötas så att ingen skadlig ansamling av förna kan ske.
- Betesmarker ska betas. Från och med det andra året i åtagandet är det möjligt att vartannat år ersätta bete med slätter.
- Slätterängar ska slås varje år på ett sådant sätt att växtmassan inte finfördelas och skörden ska tas bort varje år.
- Från och med år 2 i åtagande kan lantbrukaren göra uppehåll i betet eller slätter, men det är endast möjligt att göra vartannat år för varje enskilt skifte. Vilket eller vilka dessa skiften är ska framgå i årets ansökan. När villkoret för betesuppehåll är uppfyllt så är marken även undantagen det årliga aktivitetskravet samt för bete/skörd i Kompensationsstödet. Kontrollen påverkas inte av undantaget utan kontrollanten ska alltid registrera när aktivitet inte skett. Däremot kommer handläggningen inte göra ett avdrag för marker som är undantagna aktivitetskravet.

3.10.3 Särskilda skötselvillkor för marker med särskild skötsel

De skötselvillkor som gäller för allmän skötsel gäller även som grundläggande skötselvillkor för marker med åtagande för särskild skötsel. Den enda skillnaden i villkoren är att slätterängar med särskild skötsel ska fagas vid behov. För marker med särskild skötsel finns även särskilda villkor kopplat till typen av markklass.

- Särskilt villkor markklass betesmark med särskild skötsel: Förbud mot tillskottsutfodring.
- Särskilda villkor markklass slåtteräng med särskild skötsel: Förbud mot tillskottsutfodring och villkor om tidpunkt för slåtter.
- Särskilt villkor markklass Skogsbete: Vegetationens utseende.
- Särskilt villkor markklass Mosaikbete: Förbud mot tillskottsutfodring.

3.11 Ersättning för skyddszoner mot vattenområden och för anpassade skyddszoner (ZON23)

Ersättning för skyddszoner mot vattenområden och för anpassade skyddszoner innebär att lantbrukaren kan få miljöersättning för insatser som minskar ytavrinning, erosion och läckage av näringsämnen från åkermark. Skyddszonerna minskar även risken för att rester av växtskyddsmedel förorenar sjöar och vattendrag.

Det finns två typer av skyddszon:

- skyddszon mot vattenområde
- anpassad skyddszon

Varje enskild skyddszonsyta ska vara minst 100 kvadratmeter. Skyddszoner ska ligga på åkermark i nitratkänsligt område.

En skyddszon ska anläggas senast under våren första året i åtagandeperioden om det inte redan finns en etablerad skyddszon med fullgod effekt.

Zonen får inte brytas förrän på hösten det sista året i åtagandeperioden.

Zonen ska bestå av vallgräs eller av vallgräs i blandning med vallbaljväxter. En insektsfrämjande fröblandning får blandas in vid sådd.

3.11.1 Gäller för anpassad skyddszon

Anpassade skyddszoner ska anläggas på åkermark där det finns risk för erosion och ytavrinning.

Stödmyndigheten fastställer den anpassade skyddszonens placering och areal där det finns risk för ytavrinning och erosion. Om kriterierna för skyddszon mot vattenområde är uppfyllda är det inte möjligt att få ett åtagande för anpassad skyddszon på marken.

Anpassade skyddszoner fastställs av stödmyndighet och du som kontrollant ska inte justera denna utan att först ha tagit kontakt med länsstyrelsens handläggare.

3.11.2 Gäller för skyddszon mot vattenområde

- Ska ligga på åkermark utmed ett vattenområde
- Ska vara minst 6 m bred och högst 10 m bred
- Skog får inte finnas mellan skyddszon och vattenområde

Med vattenområde avses t.ex. vattendrag, sjöar, hav, dammar eller diken där vattenområdet utgörs av det högsta förutsebara vattenståndet. Ett vattenområde behöver inte vara vattenförande under hela året. Det kan till exempel vara ett dike som är vattenförande någon del av året, en sjö eller en damm.

Bedömningen av vad som är utmed ett vattenområde ska alltid göras från fall till fall och med tanke på ersättningens syfte. Vi föreslår dock följande tumregel: Skyddszonen borde kunna uppfylla sitt syfte i de flesta fallen med ett avstånd till vattenområdet upp till 15 meter. På kortare sträckor kan i väl motiverade fall även större avstånd godkännas, t.ex. när zonen angränsar mot meandrande åar.

Om det finns områden med annat ägoslag mellan åkermarken och vattenområdet, till exempel skog, så uppfyller det inte villkoret för skyddszon mot vattenområde. Dock får det finnas spridda träd och buskar mellan skyddszon och vattenområde. För att en samling träd ska räknas som skog så bedömer vi att det ska vara tätt med träd på en längre sträcka eller på en yta som är större än 0,05 hektar.

För ytor som t.ex. hus gäller 0,01 hektar.

Hantering min/maxbredd

Om skyddszonen mot vattenområde är smalare än 6 meter hanterar du det genom att besvara kontrollpunkt 557 *Finns endast den ansökta grödan på kontrollytan?* med Nej, göra en avvikelseyta över arealen och koppla den till kontrollpunkt 558 samt byta till grödkod 60. Om lantbrukaren sköter ytan som en skyddszon ska du bedöma aktivitetskravet enligt zonreglerna.

Är det i änden av skyddszonen kan du istället välja att justera gränsen. Om skyddszonen är bredare än 10 meter ska du ändå bara mäta upp zonen till 10 meter från åkerkanten, eftersom ersättning för skyddszon enbart ges upp till en maxbredd om 10 meter. Ytan som överskrider

10 meters bredd dokumenterar du på kp 557 *Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?* med Nej, och gör en avvikelseyta och koppla den till kontrollpunkt 558 samt byta till grödkod 60. Om lantbrukaren sköter ytan som en skyddszon ska du bedöma aktivitetskravet enligt zonreglerna.

Hantering grundvillkorselement

Om det finns ett grundvillkorselement mellan skyddszonen och blockgränsen ska den arealen ingå i huvudskiftet som inte är skyddszon och även omfattas av den ersättning som finns på huvudskiftet.

Kontroll av hela åtagandet

I fält kommer du att kontrollera lantbrukarens åtagande oavsett om lantbrukaren söker utbetalning för hela åtagandet eller inte. Även om lantbrukaren inte söker utbetalning för all areal som ingår i åtagandet ska alla villkoren vara uppfyllda för hela åtagandet.

Kontroll av brunn

Du ska även dokumentera om det finns en brunn på den anpassade skyddszonen. Det är inget villkorsfel att ha brunn på anpassad skyddszon utan är en kontroll för att undvika dubbelfinansiering av skyddszon och precisionsjordbruk- planering på samma skifte.

Tabell 14 Skyddszoner mot vattenområden och för anpassade skyddszoner, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
1000	Zon: Är grödan godkänd?		Ha
1002		Zon: Sådd senare än 30 juni första året	Lista
1003		Zon: Utsäde felaktigt	Lista
1004		Zon: Växtligheten underkänd	Lista
1006	Zon: Är skötselvillkoren uppfyllda?		Ha
1008		Zon: Gödslat	Lista
1009		Zon: Använt växtskyddsmedel	Lista
1010		Zon: Växtligheten skadad	Lista

1011		Zon: Bruten för tidigt	Lista
699	Är skyddszone n oputsad och oskördad 1 april till 30 juni?		Ha
1016	Zon: Låtit bli att använda växtskyddsmedel på angränsande mark som kräver bevuxen skyddszone mot vattendrag?		Ha
1060	Anpassad Skyddszone: Finns det oanmäld brunn på åtagandeytan?		
1061		Dokumentera	

3.12 Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar (MIVA och MIVA23)

Lantbrukare kan få miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar. Syftet är att förstärka och underhålla funktionen hos anlagda och restaurerade våtmarker och dammar. Våtmarker och dammar kan vara bra för den biologiska mångfalden och för att minska växtnäringsläckage.

Lantbrukaren måste följa de villkor som länsstyrelsen fastställt för åtagandet under hela åtagandeperioden som är fem år. Lantbrukaren söker alltid utbetalning enligt sitt åtagande. Det innebär att även om inte alla skiften med åtagande finns med i årets SAM ansökan måste lantbrukaren ändå följa villkoren. Ha med åtagandebeslutet vid din kontroll för att ha information om vilka villkor som gäller samt om det finns några beslut om undantag. Stäm av med handläggare med ansvar för våtmarker om något är oklart eller vid avvikelser för att ge rätt beslutsunderlag till handläggningen.

Med våtmark avses ett vegetationstäckt område där vatten är nära under, i nivå med eller nära över markytan och där vattennivåer får variera med de naturliga säsongsvariationerna. Även småvatten och dammar räknas in här. Även den mark runt omkring själva vattenspegeln som behövs för våtmarkens syfte, funktion och skötsel kan ingå i våtmarksblock.

Se även riktlinjer för miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar strategisk plan 2023 – 2027 i handläggarstödet.

Tabell 15 Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?	Ha/gröda

Våtmark 1	Har lantbrukaren låtit bli att förstöra eller ta bort våtmarken eller dammen?	Fritext
Våtmark 2	Låter lantbrukaren bli att sprida gödsel på åtagandearalen?	Fritext
Våtmark 3	Låter lantbrukaren bli att sprida växtskyddsmedel på åtagandearalen?	Fritext
Våtmark 4	Låter lantbrukaren bli att sprida kalk på åtagandearalen?	Fritext
Våtmark 6	Har lantbrukaren låtit bli att sätta ut fisk, kräftor och andra djur?	Fritext
Våtmark 7	Låter lantbrukaren bli att utfodra fisk, kräftor och andra djur?	Fritext
Våtmark 8	Underhåller lantbrukaren dammvallar, brunnar och övriga anläggningar?	Fritext
Våtmark 9	Har lantbrukaren tagit bort vegetation som riskerar att försämra funktionen av anläggningen?	Fritext
Våtmark 10	Följer lantbrukaren eventuella särskilda villkor i åtagandet?	Fritext

3.13 Miljöersättning för fäbodar (FABOD23)

Lantbrukare kan få miljöersättning för att sköta fäbod och fäbodbete. Syftet är att bevara ett fäbodbruk som förstärker och bevarar landskapets karaktär och dess biologiska mångfald. Minsta tillåtna åtagande för fäbodar är en godkänd fäbod i bruk och 6 hektar sammanhängande fäbodbete per fäbod, som är sammanhängande fritt bete eller bete i storhågn per fäbod. För att kunna få ett åtagande ska marken vid varje fäbod i bruk betas med minst 1,2 djurenheter per år av djurarten nötkreatur, får eller get. Utöver dessa djurarter får även hästar beta fäbodbetet på den areal som är utöver minsta krav för åtagande.

Fäboden ska ha minst en byggnad i traditionell stil med fungerande permanent tak. Byggnaderna på fäboden får inte användas som permanent bostad. Djuren får inte vistas på fäboden eller fäbodbetet före 1 maj eller efter 31 oktober.

Det finns två markklasser för fäbodbete, fäbodbete som ger rätt till gårdsstöd och kompensationsstöd, grödkod 61, samt fäbodbete som inte ger rätt till gårdsstöd och kompensationsstöd, grödkod 55. Länsstyrelsen fastställer vilken markklass det tillhör.

Det framgår av fäbodplanen vilka skötselvillkor som ingår i åtagandet och om det finns några undantag. Läs fäbodplanen innan du påbörjar fältkontrollen för att veta vilka åtagandeytorna är, om det är ett fritt

eller hägnat fåbodbete och om det finns dokumentation med foto på byggnaderna.

Kontroll av hela åtagandet

I fält kommer du att kontrollera lantbrukarens åtagande oavsett om lantbrukaren söker utbetalning för hela åtagandet eller inte. Även om lantbrukaren inte söker utbetalning för all areal som ingår i åtagandet ska alla villkoren vara uppfyllda för hela åtagandet.

Tabell 16 Miljöersättning för fåbodar, kontrollpunkter på kontrollföretag

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
Fabod1	Hur många djur vistas eller har vistats på fåboden under fåbodsäsongen?		Fritext
Fabod2	Under vilken tid har djuren varit på fåboden?		Fritext
Fabod3	Har något eller några djur befunnit sig en kortare tid på fåboden under fåbodsäsongen, än resterande djur som befunnit sig på fåboden?		J/N
Fabod4	Är kravet på att djuren inte vistas på fåboden eller fåbodbetet tidigare än 1 maj eller senare än 31 oktober uppfyllt?		J/N
Fabod5	Uppfylls kravet på att ingen byggnad på fåboden är permanentbostad och att minst en byggnad har ett fungerande tak?		J/N

Tabell 17 Miljöersättning för fåbodar, kontrollpunkter på kontrolllyta

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Följdfråga	Enhet
557	Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?		Ha/gröda
Fabod6	Är bete utfört enligt villkoren för fåbodbete?		
252	Har lantbrukaren låtit bli att skada natur- och kulturvärden?		J/N
668		Utfört åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement	Lista
669		Använt växtskyddsmedel	Lista
670		Bedrivit täkt av sten eller jord	Lista
671		Insådd utan stödmyndighetens godkännande	Lista
672		Spridit gödselmedel	Lista
673		Jordbearbetat	Lista
674		Andra åtgärder	Lista

Fabod7	Är de särskilda skötselvillkoren uppfyllda?		J/N
Fabod8	Är villkoren för komplement särskild skötsel av fäbodbeta uppfyllda?		J/N
Fabod9	Är övriga åtgärder ok enligt plan?		J/N

4 Kontrollpunkter för arealbaserade stöd och ersättningar

Kapitlet är uppdelat i två delar, kontrollpunkter på kontrollföretag och kontrollpunkter på kontrolllyta. Kontrollpunkterna ger dig en beskrivning på hur kontrollen av villkoret ska utföras. Flera av kontrollpunkterna är utformade så att en huvudfråga kan leda till att följdfrågor blir aktuella. Det innebär att dessa följdfrågor blir aktiverade först när du hittar en avvikelse i huvudfrågan eller när det krävs fler följdfrågor för att konstatera om villkoren är uppfyllda.

Vid varje huvudfråga anger vi vilka stöd som omfattas.

Kontrollpunkterna registrerar du med grödkod, hektar, antal, meter, J/N/Ej aktuellt/ Ej kontrollerat, fritext eller procent.

I kapitel 3 och 5 hittar du en tabell för varje stödform där huvudfrågorna finns sammanställda för varje stöd. Du hittar även en tabell med sammanställning av kontrollpunkter som gäller för registeruppgifter samt en för de gemensamma kontrollpunkterna.

4.1 Kontrollpunkter på kontrollföretag

I det här kapitlet har vi sammanställt de kontrollpunkter som är kopplade till kontrollföretaget. Kontrollpunkterna är ordnade i numerisk ordning.

Fabod1 Hur många djur vistas eller har vistats på fäboden under fäbodsäsongen? (Fritext)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Du ska ange antal djur som uppfyller kriteriet för att räknas som djurenheter för stödet och varit på fäboden. Ta hjälp av till exempel stalljournal, rapportering till CDB, förflyttningsdokument, utförd registerkontroll innevarande år eller att intervjua aktören som äger djuren om vilka som vistas eller har vistats på fäboden och hur de har transporterats till, och kanske från, fäbod.

I tabellen nedan kan du se hur många djurenheter varje djurart är värt.

Tabell 18 Omvandling av djur till djurenheter (DE)

Djurart	Antal djurenheter
Nötkreatur över 2 år eller diko med kalv	1,0 DE
Nötkreatur från 6 månader till 2 år	0,6 DE
Tackor och baggar (inte lamm)	0,2 DE
Getter och bockar (inte killingar)	0,2 DE
Hästar från 6 månader	1,0 DE

Fabod2 Under vilken tid har djuren varit på fäboden? (Fritext)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Fäbodsäsongen är 1 juni-15 sept. Djuren ska vistas vid fäboden minst 2 månader under fäbodsäsongen eller den tid som länsstyrelsen fastställt. Utöver detta får djuren endast vistas på fäboden under perioden 1 maj till 31 oktober.

Vid flerfäbods-system ska djur vistas vid alla ingående fäbodlar i minst 2 månader. I åtagandet kan länsstyrelsen ha fastställt under vilken period djuren ska vistas vid vilken fäbod. Ett djur kan bara räknas till en fäbod för varje säsong.

Du ska bedöma om djuren har varit eller kommer att vara minst 2 månader eller under den period som står i planen på fäboden. Fyll i det datumet eller datumen som djuren kom till fäboden vid från och med-datum. Om du gör en kontroll under fäbodsäsongen och djuren fortfarande befinner sig där behöver du inte fylla i något till och med-datum.

Gör en bedömning om djurens betesperiod på fäboden kommer att uppfyllas och dokumentera i Fabod2.1 när djuren beräknas lämna fäboden.

Fabod2.1 Dokumentera (fritext)

Aktuell när Fabod2 inte har något till och med-datum, om inga djur har vistats på fäboden eller annat har observerats angående djuren.

Dokumentera vad du har grundat din bedömning på.

Dokumentera vad lantbrukaren har berättat och

eventuellt visat för dokumentation om tidpunkt för när djuren släpptes på fäboden samt när de kommer att tas därifrån eller redan har tagits därifrån.

Länsstyrelsen har möjlighet att besluta om undantag från hur länge djuren ska vistas vid fäboden i de fall:

- djuren under en period efterbetar slätterängar som ligger vid fäboden
- djuren på grund av särskilda skäl inte bör vistas på fäboden under delar av säsongen

Undantaget ska finnas dokumenterat.

Om det finns undantag så ska du notera dessa under Fabod2.1 och dokumentera dessa.

Fabod3 Har något eller några djur befunnit sig en kortare tid på fäboden under fäbodsäsongen, än resterande djur som befunnit sig på fäboden? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Fäbodsäsongen är 1 juni-15 sept. Alla djuren ska vistas vid fäboden minst 2 månader under fäbodsäsongen eller den tid som länsstyrelsen fastställt. Utöver detta får djuren endast vistas på fäboden under perioden 1 maj till 31 oktober.

Vid flerfäbodsystem ska djur vistas vid alla ingående fäboddar i minst 2 månader. I åtagandet kan länsstyrelsen ha fastställt under vilken period djuren ska vistas vid vilken fäbod. Ett djur kan bara räknas till en fäbod för varje säsong.

Länsstyrelsen har möjlighet att besluta om undantag från hur länge djuren ska vistas vid fäboden i de fall:

- djuren under en period efterbetar slätterängar som ligger vid fäboden
- djuren på grund av särskilda skäl inte bör vistas på fäboden under delar av säsongen

Undantaget ska finnas dokumenterat.

Fabod3.1 Dokumentera (fritext)

Aktuell när Fabod3 = N

Om inte alla djur har släppts på fäboden eller tagits hem från fäboden vid samma tillfälle dokumenteras det på Fabod3.1.

Fabod4 Är kravet på att djuren inte vistas på fäboden eller fäbodbetet tidigare än 1 maj eller senare än 31 oktober? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Djuren får inte vistas på fäboden eller fäbodbetet tidigare än 1 maj eller senare än 31 oktober.

Du ska göra en bedömning om det är rimligt att djuren vistas vid fäboden eller fäbodbetet endast under den period som är tillåten. Ta hänsyn till vad du ser vid kontrolltillfället och vad lantbrukaren berättar och exempelvis visar för dokumentation över datum för när djuren har släppts på och planeras tas bort från fäboden och fäbodbetet.

Fabod4.1 Dokumentera (fritext)

Om länsstyrelsen har beviljat undantag så ska det finnas dokumenterat.

Fabod5 Uppfylls kravet på att ingen byggnad på fäboden är permanentbostad och att minst en byggnad har ett fungerande tak? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Byggnader på fäboden får inte användas som permanentbostad. Fäboden ska innehålla minst en byggnad i traditionell stil med fungerande permanent tak. Byggnaden ska vara ursprunglig, restaurerad eller återuppbyggd.

Om du bedömer att någon byggnad på fäboden används permanent som bostad eller saknar fungerade tak ska du notera N på kontrollpunkten.

Fäbod 5.1 Dokumentera (fritext)

Aktuell när Fäbod 1 = N

Fotografera byggnaden som en del av dokumenterade och dokumentera ditt ställningstagande.

360 Är växtodlingen fri från GMO-produkter? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Genetiskt modifierade organismer (GMO) och produkter som framställs av eller med GMO får inte användas som livsmedel, foder, frön, vegetativt förökningsmaterial, processtekniska hjälpmedel, växtskyddsmedel, gödselmedel, jordförbättringsmedel, mikroorganismer och djur i ekologisk produktion.

Kontrollera om inköpta insatsvaror är ekologiskt producerade eller bedömda som tillåtna för ekologisk produktion av ett kontrollorgan. I så fall är de fria från GMO och du behöver inte gå vidare

För insatsvaror som är ekologiskt producerade ska det finnas ett certifikat som styrker det. Insatsvaror som är bedömda som tillåtna i ekologisk produktion finns på www.insatslista.se.

Om lantbrukaren har köpt in insatsvaror som inte är ekologiska eller bedömda som tillåtna av ett kontrollorgan ska det finnas ett intyg om GMO-frihet för produkten. Du ska kontrollera GMO-frihetsintyg om det finns förhöjd risk att produkten framställts av eller med GMO. Förhöjd risk kan vara t.ex. en okänd namnsort för ett utsäde eller en okänd leverantör. Exempel på produkter med risk för GMO är lin, majs, raps, ris och soja.

Dokumentera det du kontrollerat samt vad du kontrollerat lantbrukarens uppgifter mot i villkorsbilagan för ekologisk odling.

361 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan (fritext)

Aktuell om 360 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till GMO-produkter inom växtodlingen ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

543 Förfogar lantbrukaren över all ansökt areal? (J/N)

Denna kontroll omfattar: ALLA

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Du ska kontrollera att lantbrukaren förfogar över sin mark den 15 juni aktuellt stödår. Fråga om lantbrukaren förfogar över all mark denne har angett i sin ansökan. Om så inte är fallet sätter du ett Nej på kontrollpunkten och dokumentera omfattning och förhållanden.

Om det är tveksamt att lantbrukaren verkligen förfogar över hela eller delar av arealen i ansökan ska lantbrukaren kunna styrka förfogandet genom intyg från markägaren, arrendeavtal eller liknande.

Lantbrukaren bör ges möjlighet att komma in med sådana uppgifter inom en rimlig tid från kontrollen.

Om lantbrukaren har ett arrendeavtal där det finns begränsningar i hur marken ska skötas så bedömer vi att lantbrukaren har förfoganderätt men om dessa begränsningar kan generera skötsel fel hanterar vi detta utifrån dessa villkor.

**544 Vilka kontrolllytor förfogar lantbrukaren inte över?
Dokumentera (fritext)**

Aktuell när 543 = N

Om lantbrukaren inte förfogar över all sin mark den 15 juni ansökt stödår så ska du dokumentera vilken mark det avser och hur du konstaterat det. Ange de kontrolllytor som lantbrukaren inte förfogar över.

545 Är all jordbruksmark redovisad? (J/N)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Lantbrukaren ska redovisa alla sina block som används i sin SAM-ansökan. Fråga lantbrukaren om all jordbruksmark är redovisad. Om du hittar jordbruksmark som inte är redovisad i ansökan men som lantbrukaren förfogar över så ska du notera N på kontrollpunkten.

Om marken du hittar redan är blocklagd ska du redigera befintligt block så att det blir korrekt. Är det mark som inte är blocklagd ska du rita in ett nytt block. Har du inte redigeringsbehörighet själv ska du be någon som har behörighet att göra det.

831 BlockID:

Aktuell när 545 = N

Skriv blockets ID med 11 siffror från Basen.

832 Areal:

Aktuell när 545 = N

Fyll i arealen i hektar från Basen med två decimalers noggrannhet.

833 Mätmetod (mätmetod)

Aktuell när 545 = N

Välj mätmetod ur listan. Se beskrivning i kapitel 7 om mätmetoder.

834 Gröda (grödkod)

Aktuell när 545 = N

Välj den gröda som finns på marken.

835 Dokumentera (fritext)

Aktuell när 545 = N

Dokumentera förhållandena, såsom typ av jordbruksmark och skötsel, och hur du har kommit fram till att lantbrukaren förfogar över marken.

686 Behövs en utredning om etableringsår för den unga jordbrukaren? (J/N)

Denna kontroll omfattar: UNG23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Den unga ska vara 40 år eller yngre första året denne söker stödet. Undantaget är om den unga var över 40 när han eller hon beviljades stödet första gången under förra stödperioden. Sökande måste vara nystartare och har startat sitt jordbruksföretag för första gången för högst 5 år sedan (d.v.s. om ansökan görs 2023 ska etableringen skett tidigast år 2018).

Företagsetablering sedan tidigare

Sökande som har varit ansvarig för jordbruksverksamheten i ett annat lantbruksföretag än det som nu söker stödet, är inte nystartare och har

därför inte rätt till stödet. Det spelar ingen roll hur stor eller liten verksamheten har varit. Skulle byte av bolagsform gjorts räknas etableringsåret från det att den unga har startat bolaget från dess ursprungsform.

Har den unga gått in i ett befintligt bolag räknas etableringsdatum från det att sökande har trätt in som ansvarig för jordbruksverksamheten, d.v.s. som ägare och till exempel styrelsemedlem och ska ha gjort detta inom femårsgränsen. För en juridisk person kan stödet bara betalas ut i fem år, det saknas betydelse att en ny ung person kommer in i bolaget.

När företaget har flera ledande personer

När det finns flera unga personer i företaget som tillsammans uppfyller kriterierna för stödet räknas etableringstidpunkten från det att den unga person som först gick in i företaget som ansvarig person. Detta innebär om A går in i företaget 2021 och sedan kommer B in i företaget 2022, är etableringsåret 2021 under förutsättning att båda är unga och ansvariga för jordbruksverksamheten. Om en ung person har varit ansvarig för jordbruksverksamhet för tidigare än fem år sedan räknas inte den personen som ung jordbrukare i stödsammanhanget och ska därför inte ingå i bedömningen av etableringsår.

Saknas det en ung som ansvarar för jordbruksverksamheten innebär det att företaget inte får något stöd alls.

Du ska använda dig av checklista ung jordbrukare (den hittar du på handläggargstödet stödjande dokument) när du kontrollerar om villkoret är uppfyllt. Var noga i din dokumentation och var utförlig när du motiverar ditt svar. När du kontrollerar mot dokument ska du anteckna vilka dokument som kontrollerades och även ta foto och ladda upp i kundakten för att styrka vilka dokument som kontrollerats. Tänk på att det ska vara lätt att följa ditt resonemang och att dokumentationen ska hålla för en revision.

Använd checklistan för att fastställa om det behövs en utredning om etableringsår. Om det behövs en utredning om etableringsår sätter du kontrollpunkten till J.

687 Dokumentera (fritext)

Aktuell när 686 = J

Känns det osäkert om den unga har angivit rätt etableringsår, motivera och hänvisa till de underlag du har fått. Använd checklistan som stöd till ditt

ställningstagande och resonemang. Ta foto på stödande dokument och ladda upp i Kundakt.

712 Behövs en utredning om den unga jordbrukaren har faktisk och varaktig kontroll över jordbruksverksamheten?

Denna kontroll omfattar: UNG23

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Syftet med kontrollen är att ta reda på om den unga jordbrukare som söker på sitt personnummer eller den unga som söker via en juridisk person verkligen är ansvarig för verksamheten så att det inte rör sig om ett konstruerat förhållande för att få tillgång till stödet.

Undersök om den unga personen har faktisk och varaktig kontroll över jordbruksverksamheten. Personen måste vara ansvarig för de dagliga och ekonomiska besluten i jordbruksverksamheten. Du ska undersöka om den unga personen är ansvarig för besluten.

Om det finns flera delägare måste minst en person som är ung ha kontroll över företaget.

Du ska när du bedömer frågan tänka på vad stödsökande har för bolagsform och vad det innebär för ansvar över verksamheten.

Du ska använda dig av checklista ung jordbrukare (den hittar du på handläggargstödet stödande dokument) när du kontrollerar om villkoret är uppfyllt. Var noga i din dokumentation och var utförlig när du motiverar ditt svar. När du kontrollerar mot dokument ska du anteckna vilka dokument som kontrollerades och även ta foto och ladda upp i kundakten för att styrka vilka dokument som kontrollerats. Tänk på att det ska vara lätt att följa ditt resonemang och att dokumentationen ska hålla för en revision.

Använd checklistan för att fastställa om det behövs en utredning om faktisk och varaktig kontroll. Om det behövs en utredning sätter du kontrollpunkten till J.

713 Dokumentera? (fritext)

Aktuell när 712= J

Känns det osäkert om den unga har faktisk och varaktig kontroll på jordbruksverksamheten ska du motivera och hänvisa till de underlag du har fått. Använd checklistan som stöd till ditt ställningstagande och resonemang.

Ta foto på stödande dokument och ladda upp i Kundakt.

800 Utsäde/Förökningsmaterial: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: I ekologisk produktion ska man använda ekologiskt förökningsmaterial om det finns. Under vissa förutsättningar kan man få använda icke-ekologiskt förökningsmaterial som inte är kemiskt behandlat. I de flesta fall ska lantbrukare ansöka om individuellt undantag för att få göra detta. Lantbrukare ska ha ansökt och fått beslut om undantag innan sådd sker.

Jordbruksverket fattar också beslut om generella undantag från kravet att använda ekologiskt förökningsmaterial inför varje växtsäsong. Besluten finns i ”Jordbruksverkets årliga beslut om undantag från att använda ekologiskt utsäde och vegetativt förökningsmaterial” och ändringar i beslutet publiceras löpande under året i databasen Organicxseeds. Besluten grundas på en bedömning av tillgången på ekologiskt förökningsmaterial.

Om du hittar avvikelser avseende utsäde/förökningsmaterial samt i dokumentationen av detta så ska du notera Nej och markera det eller de fel som avses i flervalslistan.

- Ofullständig dokumentation av sådatum, ursprung för och behandling av utsäde och förökningsmaterial
- Användning av kemiskt behandlat (betat) utsäde eller förökningsmaterial
- Användning av konventionellt odlat utsäde eller förökningsmaterial när det krävs ekologiskt odlat

Uppgifter kan verifieras mot exempelvis bokföring, verifikationer eller andra stödande dokument. Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat mot stödande dokument och om några uppgifter saknas. De stödande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt. Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

801,803, 315 Flervalslista

Aktuella när 800 = N

801 Ofullständig dokumentation av sådatum, ursprung för och behandling av utsäde och förökningsmaterial

Lantbrukaren ska ha dokumentation om gröda, sort, ursprung och behandling av utsäde och förökningsmaterial. När konventionellt odlat utsäde och förökningsmaterial används krävs dokumentation av sådatum så att man kan kontrollera att beslut om undantag från krav på ekologiskt odlat utsäde eller förökningsmaterial fattats före användning. För ekologiskt odlat utsäde krävs ingen dokumentation av sådatum.

Uppgifter som rör produktionen ska finnas tillgängliga på jordbruksföretaget vid kontroll. Man kan inte kräva att en viss mall för journalföring används. Om lantbrukaren kan visa att de punkter som krävs har journalförts, är det tillräckligt.

Om dokumentation enligt ovan saknas så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin journalföring men har missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoret är uppfyllt.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

803 Användning av kemiskt behandlat (betat) utsäde eller förökningsmaterial

Kontrollera vilket utsäde som har använts för de grödor som förekommer.

Villkoret är uppfyllt om utsäde och förökningsmaterial inte är kemiskt behandlat (betat).

Obehandlat, biologiskt betat eller värmebehandlat utsäde är tillåtet.

Dokumentera om utsädet är betat och om det i så fall är betat med kemiska bekämpningsmedel eller biologiskt betat.

315 Användning av konventionellt odlat utsäde eller förökningsmaterial när det krävs ekologiskt odlat

Kontrollera vilket utsäde som har använts för de grödor som förekommer.

Villkoret är uppfyllt om lantbrukaren har använt ekologiskt utsäde och förökningsmaterial eller konventionellt odlat kemiskt obehandlat utsäde och förökningsmaterial efter att beslut om undantag från krav på ekologiskt odlat utsäde eller förökningsmaterial fattats.

Om konventionellt utsäde använts kontrollera att det är av sort som omfattas av beslutet om undantag eller om lantbrukaren har fått ett beslut om individuellt undantag från Jordbruksverket. Anteckna i dessa fall även sådatum eftersom beslutet gäller för användning efter beslutsdatum.

Det är tillåtet att använda eget utsäde som odlats ekologiskt på den egna marken. Det är även tillåtet att använda eget utsäde som odlats på mark i omställning till ekologisk produktion och som skördas tidigast 12 månader efter det att lantbrukaren har börjat ställa om marken. Notera ”Eget utsäde” i kolumnen sort om lantbrukaren använder eget utsäde.

Dokumentera det du kontrollerat samt vad du kontrollerat lantbrukarens uppgifter mot i villkorsbilagan för ekologisk odling.

Har otillåtet utsäde använts dokumentera på vilka skiften.

804 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan (fritext)

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till utsäde och förökningsmaterial ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelserna består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

802 Går odling av ekologiska och konventionella grödor att särskilja?

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Det är inte tillåtet att inom ett företag bedriva parallellodling d.v.s. odla ”snarlika” sorter som är svåra att skilja från varandra, på

ekologiska och konventionella produktionsenheter. Det betyder att samma gröda (art) inte får odlas på båda produktionsenheterna, om de inte är lätt åtskiljbara. Det ska vara lätt att kunna se skillnad mellan det som odlas ekologiskt och det som odlas konventionellt även om man inte är fackman.

Exempel på sorter som är svåra att särskilja, är vårvete och höstvet, raps och rybs, korn till mognad och korn som skördas grönt som foder, korn i renbestånd och korn med insådd. Genom att blanda in en annan gröda i utsädet kan särskiljning underlättas. Det innebär att det är tillåtet att odla t.ex. ekologiskt korn med ärt och konventionellt korn i renbestånd, eller konventionellt gräs eller klöver i renbestånd respektive ekologisk blandad klöver+gräsvall. Det behöver inte vara olika gräsarter i renbestånd och i blandning. Gräsvall i renbestånd (men med olika arter för ekologisk och konventionell produktionsenhet) ger dock inte tillräcklig åtskillnad.

Snarlika eller samma sorter får förekomma i följande fall:

- Vid odling av fleråriga grödor (exempelvis frukt, bärbuskar, rabarber, och humle).
- I forsknings- och utbildningssammanhang.
- Vid produktion av utsäde och annat förökningsmaterial.
- I produktionsenheter som delvis bedriver ekologisk produktion och delvis håller på att ställas om till ekologisk produktion och där produkterna hålls åtskilda.

För att en lantbrukare ska få odla snarlika eller samma sorter krävs att kontrollorganet godkänt parallellproduktionen. Det krävs inte heller godkännande för produktionsenheter som delvis bedriver ekologisk produktion och delvis håller på att ställas om till ekologisk produktion.

Kontrollera om det förekommer parallellproduktion och att beslut om godkännande i så fall finns. Om det finns undantag beviljat så ska du dokumentera det i villkorsbilagan.

Om det förekommer parallellproduktion och den ekologiska varan finns i lager på företaget ska du kontrollera att produktion och lager sköts på ett sådant sätt att det är möjligt att identifiera olika partier och att det inte finns någon risk att produkterna blandas. Du kan t.ex. kontrollera att ekologiska och konventionella produkter lagras åtskilda och att partierna är märkta på ett tydligt sätt direkt på förvaringsplatsen eller på en översiktstavla.

839 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan (fritext)

Aktuell när 802 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till odling av ekologiska och konventionella sorter som inte går att särskilja ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av, vilka grödor och skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

805 Gödsling: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: I ekologisk produktion ska man bevara och öka jordens bördighet och biologiska aktivitet med hjälp av fleråriga växtföljder och genom tillförsel av stallgödsel eller organiskt material från ekologisk produktion.

Om ovanstående åtgärder inte är tillräckliga får vissa andra gödsel- och jordförbättringsmedel användas, även från konventionell produktion.

Om du hittar avvikelser avseende villkoren för gödsling och i dokumentationen så ska du notera Nej och markera felen i flervalslistan.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

- Ofullständig dokumentation av ursprung, mängd och datum för spridning
- Spridning av totalt mer än 170 kg N/ha
- Mineraliska gödselmedel har använts
- Gödsel och jordförbättringsmedel är otillåtna eller har använts i för stor mängd

Uppgifter ska verifieras mot exempelvis bokföring, verifikationer, eller andra stödjande dokument. Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat mot stödjande dokument och om några uppgifter saknas. De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt. Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

806–811 Flervalslista

Aktuella när 805 = N

806 Ofullständig dokumentation av ursprung, mängd och datum för spridning

Jordbruksföretagets dokumentation ska innehålla uppgifter om vilken typ av gödselmedel som använts, vilken djurart, ursprung och mängd samt datum då gödselmedlet användes.

Datum för spridning behöver inte vara exakt på dagen, men det ska åtminstone vara rätt vecka. I kolumnen ursprung i villkorsbilagan ska du skriva om det är egen eller någon annan lantbrukares stallgödsel eller konventionell.

När det gäller stallgödsel vet lantbrukaren ofta hur mycket det har spridits totalt på sin areal och kan räkna ut mängd per hektar. Man får ange ungefärlig mängd eftersom lantbrukaren inte alltid känner till exakt vikt eller volym.

Om det vid kontroll framkommer att det används andra gödsel- och jordförbättringsmedel ska du dokumentera produktens namn.

Uppgifter som rör produktionen ska finnas tillgängliga på jordbruksföretaget vid kontroll. Man kan inte kräva att en viss mall för journalföring används. Om lantbrukaren kan visa att de punkter som krävs har journalförts, är det tillräckligt.

Om dokumentation enligt ovan saknas så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin journalföring men har missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoret är uppfyllt.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

809 Spridning av totalt mer än 170 kg N/ha

Innehållet av kväve i den totala mängd gödselmedel som sprids inom jordbruksföretaget får inte överstiga 170 kg kväve per hektar och år i genomsnitt på utnyttjad åkerareal.

Om lantbrukaren har många djur i förhållande till sin spridningsareal och/eller köper in gödslingsmedel finns en risk att gränsvärdet överskrids. Om det finns en risk att gränsvärdet överskrids ska du meddela kontrollansvarig som då får ta ut lantbrukaren för kontroll av nitratdirektivet i grundvillkor samt dokumentera din slutsats på kp 812. Du ska inte avsluta kontrollen förrän du vet om villkoret uppfylls eller inte. Om det inte finns någon risk att gränsvärdet överskrids är villkoret uppfyllt.

Villkoret är grundvillkor i nitratkänsligt område (SMR 2). Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav eller nationell lagstiftning vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor eller ansvarig för naturvårdshandläggning. Lantbrukaren kan tas ut till kontroll för grundvillkor eller utredas om denne brutit mot t.ex. miljöbalken. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

810 Mineraliska gödselmedel har använts

I ekologisk växtproduktion är det inte tillåtet att använda mineraliska gödselmedel.

Dokumentera vilket gödselmedel, mängd och skifte på kp 812.

811 Gödsel-och jordförbättringsmedel är otillåtna eller har använts i för stor mängd

Om enbart stallgödsel eller organiskt material från ekologisk produktion har tillförts har villkoret uppfyllts.

Kontrollera att andra gödselmedel och/eller jordförbättringsmedel som används är tillåtna enligt 2021/1165 bilaga II och att de har använts först efter att behov konstaterats. Att behov finns kan lantbrukaren visa genom att

det finns en gödslingsplan med gödselgivor som beräknats efter grödans behov, att en växtnäringsbalansberäkning och/eller markkartering gjorts, eller genom provtagning av mark eller gröda.

I 2021/1165 bilaga II står det att gödsel inte får komma från industrijordbruk. Den svenska tillämpningen av begreppet industrijordbruk finns i Nationella riktlinjer ekologisk produktion. Den hittar du på ekofakta.se.

Användning av biodynamiska preparat är tillåten.

812 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan

Aktuell när 805 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till gödsling ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

813 Växtskydd: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Skadedjur, sjukdomar eller ogräs som kan skada odlingen ska i ekologisk produktion i första hand förhindras genom förebyggande åtgärder. Om förebyggande åtgärder inte räcker till för att hålla växterna friska och produktionsdugliga får produkter vars aktiva substanser är förtecknade i 2021/1165 bilaga I användas. Det finns villkor för hur växtskyddsmedlen får användas och dessa är också beskrivna i bilaga I. Användningen av växtskyddsmedel ska dokumenteras.

Om du hittar avvikelser avseende villkoren för växtskydd och/eller i dokumentationen av detta så ska du notera Nej och markera felen i flervalslistan.

- Ofullständig dokumentation vid användning av växtskyddsmedel
- Otillåtna växtskyddsmedel

Uppgifter ska verifieras mot exempelvis bokföring, verifikationer, eller andra stödande dokument. Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat mot stödande dokument och om några uppgifter saknas. De

stödande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt. Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

Om lantbrukaren inte har använt växtskyddsmedel är villkoret uppfyllt.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

814–815 Flervalslista

Aktuella när 813 = N

814 Ofullständig dokumentation vid användning av växtskyddsmedel

Jordbruksföretagets dokumentation om växtskydd ska innehålla uppgifter om användning av växtskyddsmedel med uppgift om varför det har använts, typ av växtskyddsmedel, mängd och behandlingsmetod.

Uppgifter som rör produktionen ska finnas tillgängliga på jordbruksföretaget vid kontroll. Man kan inte kräva att en viss mall för journalföring används. Om lantbrukaren kan visa att de punkter som krävs har journalförts är det tillräckligt.

Om dokumentation enligt ovan saknas så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin journalföring men har missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoret är uppfyllt.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

815 Otillåtna växtskyddsmedel

Aktuell när 813 = N

Om lantbrukaren använder något växtskyddsmedel, kontrollera att de använda produkternas aktiva substanser är förtecknade i bilaga I kommissionens förordning (EG) nr 2021/1165.

Växtskyddsmedel och nyttodjur ska också vara godkända av Kemikalieinspektionen.

Mer information om tillåtna produkter finns i Jordbruksverkets informationshäften om växtskyddsmedel, se Jordbruksverkets

webbplats. Dessa listor är inte godkännande listor utan de informerar om de regler och den praxis som råder idag om vilka produkter som kan användas i ekologisk odling.

<https://jordbruksverket.se/vaxter/odling/vaxtskydd/aktuellt-fran-vaxtskyddscentralerna/godkanda-vaxtskyddsmedel>

Användning av biodynamiska preparat är tillåten.

816 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan

Aktuell när 813 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till växtskydd ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

817 Växtföljd: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Lantbrukaren ska tillämpa en flerårig växtföljd som innehåller baljväxter och gröngödselgrödor. Syftet med växtföljden är att man ska odla olika grödor för att få en bra balans vad gäller växtsjukdomar och växtnäring.

Om du hittar avvikelser avseende villkoren för växtföljd och i dokumentationen så ska du notera Nej och markera felen i flervalslistan

- Ofullständig dokumentation
- Olämplig eller ingen växtföljd

Uppgifterna ska verifieras mot exempelvis skifteslistor, växtodlingsplaner eller liknande. Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat mot stödjande dokument och om några uppgifter saknas. De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

818–819 Flervalslista

Aktuella när 817 = N

818 Ofullständig dokumentation

Kontrollera att lantbrukaren kan redovisa vilken växtföljd som tillämpas. SAM-internet eller annan redovisning, som växtodlingsplaner, kan vara stödjande dokument om det framgår av dem att växtföljd tillämpats och om lantbrukaren kan visa upp detta vid kontroll. Växtodlingsplaner kan vara lantbrukarens egna dokument eller material från rådgivningsorganisationer.

Om lantbrukaren inte kan redovisa sin växtföljd så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin redovisning men har missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoret är uppfyllt.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

Notera gårdens normala växtföljder.

819 Olämplig eller ingen växtföljd

Kontrollera att flerårig växtföljd som innehåller baljväxter och grüngödselgrödor tillämpas.

Olämplig växtföljd kan vara ensidig växtföljd t.ex. ensidig spannmålsodling eller ensidig odling av vall. Det finns inget krav på att det ska vara vall i växtföljden och det finns inga exakta krav på hur ofta baljväxter och grüngödselgrödor ska förekomma.

En insådd i eller omsådd av vall räcker för att kravet på icke-ensidig växtföljd ska vara uppfyllt. Det finns inget krav på mellanliggande år med annan gröda.

En vall som har legat länge och klassas som grödkod 49 innebär inte automatiskt att det blir en anmärkning på regeln om växtföljd i ekologisk produktion.

820 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till växtföljd ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

821 Skörd: Är skörden dokumenterad? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Jordbruksföretagets dokumentation ska innehålla uppgifter angående skörd med datum, typ och mängd av gröda och om det avser ekologisk produktion eller produktion under omställning. Datum för skörd behöver inte vara exakt på dagen, men det ska åtminstone vara rätt vecka.

Uppgifter som rör produktionen ska finnas tillgängliga på jordbruksföretaget vid kontroll. Man kan inte kräva att en viss mall för journalföring används. Om lantbrukaren kan visa att de punkter som krävs har journalförts, är det tillräckligt.

Om dokumentation enligt ovan saknas så är villkoret inte uppfyllt. Om lantbrukaren har ett system för sin journalföring men har missat att fylla i någon enstaka åtgärd får du ändå anse att villkoret är uppfyllt.

För nyligen utförda åtgärder kan lantbrukaren få en tidsfrist för att komplettera.

Uppgifter ska verifieras mot exempelvis bokföring, verifikationer, stödjande dokument eller liknande om lantbrukaren har sålt sin skörd. Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat mot stödjande dokument och om några uppgifter saknas. Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

822 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan (fritext)

Aktuell när 821 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till skörd ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelserna består av, vilka skiften som påverkas, och hur du konstaterat det.

2003 Finns tillräcklig dokumentation av åtgärder för att undvika riskerna för kontaminering av den ekologiska produktionen (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Lantbrukaren ska ha dokumentation över förebyggande åtgärder och försiktighetsåtgärder där alla risker för kontaminering identifieras samt hur dessa risker ska undvikas. Åtgärderna ska vara proportionerliga och lämpliga. Lantbrukaren ska också dokumentera att hen regelbundet sett över och anpassat åtgärderna. Lantbrukarens dokumentation kan finnas till exempel i en verksamhetsbeskrivning.

Du behöver inte kontrollera att lantbrukaren utfört de åtgärder som hen dokumenterat.

Du ska dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat och om några uppgifter saknas. De dokument som du kontrollerat ska du fotografera eller be att få digitalt. Dokumentera i villkorsbilagan för ekologisk odling.

2004 Dokumentera avvikelser utifrån noteringar i villkorsbilagan (fritext)

Aktuell när 2003 = N

De avvikelser i villkorsbilagan som är kopplade till dokumentation av risker för kontaminering ska du dokumentera här. Dokumentera vad avvikelsen består av och hur du konstaterat det.

1021 Finns det en avvikelserapport från certifieringsorganet? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Du ska begära att få se en eventuell avvikelserapport från certifieringsorganets årliga kontroll av certifieringen. Notera vilka skiften som finns med i avvikelserapporten och använd detta som underlag för din egen kontroll. I de fall certifieringsorganet har genomfört sin kontroll, men lantbrukaren ännu inte har fått en avvikelserapport ska lantbrukaren komplettera med denna i efterhand. Lantbrukaren behöver inte komplettera med certifieringsorganets avvikelserapport när kontroll på plats av det ekologiska stödet sker före certifieringsorganets årliga kontroll.

1022 Dokumentera (fritext)

Aktuell när 1021 = J

Dokumentera de uppgifter som finns i avvikelserapporten.
Ange vad avvikelserna består av och vilka skiften som påverkas.
De eventuella avvikelser som berör någon kp ska anges på
berörd kp

1070 Finns det en växtodlingsplan för innevarande år? J/N

Denna kontroll omfattar: PREC

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Kontrollera att det finns en växtodlingsplan för innevarande år.

Mer utförlig information finns i Vägledning för precisionsjordbruk-planering.

1071 Dokumentera

Aktuell när 1070 = N eller J

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

Dokumentera om växtodlingsplanen saknas eller är för gammal.

1072 Finns det brister i växtodlingsplanen? J/N

Aktuell när 1070 = J

Kontrollera att alla åkermarksskiften finns med. Om du har hittat mark enligt kp 545 Är all jordbruksmark redovisad? ska även dessa ingå i växtodlingsplanen.

1073 Dokumentera

Aktuell när 1072 = J

Dokumentera vilka brister du hittat vid kontrollen. Till exempel fel skiftesnummer, avsaknad av grödor eller mängd gödselmedel.

**1074 Finns det en markkartering som är högst 10 år gammal?
J/N**

Denna kontroll omfattar: PREC

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Alla skiften som ingår i ansökan för stödet ska också ingå i markkarteringen.

Mer utförlig information finns i Vägledning för precisionsjordbruk-planering.

1075 Dokumentera

Aktuell när 1074 = N eller J

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt

Dokumentera om markkarteringen saknas eller är för gammal.

1076 Finns det brister i markkarteringen? J/N

Aktuell när 1074 = J

Det ska finnas minst ett jordprov per hektar, för skiften som är mindre än tre hektar räcker det med ett prov.

1077 Dokumentera

Aktuell när 1076 = J

Dokumentera eventuella avvikelser.

1078 Finns det en växtnäringsbalans? J/N

Denna kontroll omfattar: PREC

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Stödsökaren ska ha en växtnäringsbalans baserad på uppgifter från en period av 12 månader under något av de tre föregående åren.

Mer utförlig information finns i Vägledning för Ersättning för precisionsjordbruk-planering.

2000 Är lantbrukaren undantagen växtnäringsbalans?

Aktuell när 1078 = N

Har lantbrukaren startat ett jordbruksföretag eller det tillkommit en eller flera produktionsenheter under 2023 eller 2024 så behöver det inte finnas någon växtnäringsbalans för 2024 för det nystartade jordbruksföretaget eller för den/de nyttillkomna produktionsenheterna.

1079 Dokumentera

Aktuell när 1078 = N eller J

Dokumentera vilka uppgifter du kontrollerat från dokumentationen.

Dokumentera om växtnäringsbalansen saknas eller är för gammal.

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

1080 Finns det brister i växtnäringsbalansen? J/N

Aktuell när 1078 = J

Varje produktionsenhet i sökandens företag ska ha en egen växtnäringsbalans. Om driften är gemensam mellan produktionsenheterna kan en gemensam växtnäringsbalans göras. För frilandsodling av grönsaker och bär kan man istället välja att göra växtnäringsbalans på skiftesnivå.

1081 Dokumentera

Aktuell när 1080 = J

Dokumentera vilka brister som finns.

1082 Använder företaget flytgödsel? J/N

Denna kontroll omfattar: PREC

Kontrollobjekt: Kontrollföretag

Beskrivning: Kontrollera om företaget använder flytgödsel. Om stödsökaren inte har angivit att hen har en stallgödselanalys men du på plats misstänker att flytgödsel används ska det dokumenteras och fotograferas.

Mer utförlig information finns i Vägledning för precisionsjordbruk-planering.

1083 Finns det en stallgödselanalys? J/N

Aktuell när 1082 = J

Kontrollera att det finns en stallgödselanalys hos stödsökaren. Det krävs endast en stallgödselanalys oavsett om lantbrukaren använder flytgödsel från flera källor.

1084 Dokumentera

Aktuell när 1083 = N eller J

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

Dokumentera om stallgödselanalysen saknas eller är för gammal.

1085 Finns det brister i stallgödselanalysen? J/N

Aktuell när 1082 = J

Stallgödselanalysen ska påvisa mängden ammoniumkväve, fosfor och kalium.

1090 Dokumentera

Aktuell när 1085 = J

Dokumentera vilket eller vilka värden som saknas i stallgödselanalysen.

De stödjande dokument som du kontrollerat mot ska du fotografera eller be att få digitalt.

4.2 Kontrollpunkter på kontrollskifte/åtagandeyta

I det här kapitlet har vi sammanställt de villkor/kontrollpunkter som är kopplade till ett skifte eller åtagandeyta. Kontrollpunkterna är presenterade i numerisk ordning.

Kontrollpunkter med flervalsslista

Några av huvudfrågorna täcker in en grupp av villkorsavvikelser, där dessa villkor presenteras i en flervalslista. Vid avvikelser ska du bocka i det aktuella felet och koppla till en avvikelseyta.

Om det finns flera fel på ett skifte hanterar du avvikelseytorna på två olika sätt beroende på vilket avdrag felen genererar.

- Metod 1 genererar samma avdrag även om det finns flera olika avvikelser på samma yta.
- Metod 2 genererar ökat avdrag för varje nytt fel på samma yta.

Metod 1:

Gäller för kontrollpunkterna:

Komp, EKO: 691 Odlas grödan med sikte på god skörd och för syftet som redovisas i ansökan?

EKO: 826 Uppfylls villkoren för frövall?

När du konstaterar en avvikelse på dessa kontrollpunkter får du en lista på olika typer av fel. Gör en avvikelseyta som omfattar alla fel. Välj alla de fel i listan som finns på avvikelseytan. Om de olika avvikelserna inte angränsar eller överlappar varandra ska du göra en ny avvikelseyta.

Metod 2:

Gäller för kontrollpunkterna:

Bete: 648 Är bete utfört enligt villkoren för särskild skötsel i miljöersättningen?

Bete: 659 Slätteräng: Är slätter utfört enligt villkoren?

Bete, Fäbod: 252 Har lantbrukaren låtit bli att skada natur- och kulturvärden?

Bete: 748 Är bete/slätter utfört enligt villkoren för allmän skötsel i miljöersättningen?

850 Fånggröda: Är skötselvillkoren uppfyllda?

1029 Mellangröda: Är skötselvillkoren uppfyllda?

1000 Zon: Är grödan godkänd?

1006 Zon: Är skötselvillkoren uppfyllda?

När du konstaterar en avvikelse på dessa kontrollpunkter får du en lista på olika typer av fel. Gör en avvikelseyta på varje konstaterat fel. Det betyder att en kontrollyta kan ha många avvikelseytor för samma kontrollpunkt. Om flera fel har exakt samma avvikelseyta, kan du använda samma avvikelseyta för dessa.

Fabod6 Är bete utfört enligt villkoren för fäbodbete? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Åtagandearalen ska varje år betas med ett betestryck på minst 0,2 djurenheter per hektar. De tillåtna djurslagen är nötkreatur, får, get och häst.

Länsstyrelsen kan besluta om undantag från hur länge djuren ska vistas vid fäboden:

1. I de fall djuren under en period efterbetar slåtterängar som ligger vid fäboden.
2. I de fall djuren på grund av särskilda skäl inte bör vistas på fäboden under delar av säsongen.

Du ska sätta denna kontrollpunkt till efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

Fabod6.1 Efterkontroll

Aktuell när Fabod4 = N

Du ska alltid göra en efterkontroll i fält om du inte kunnat verifiera villkoret vid ditt första besök. Se mer i kap. 6.2.

Fabod6.2 Dokumentera (fritext)

Om länsstyrelsen har beviljat undantag så ska det finnas dokumenterat.

Fabod7 Är de särskilda skötselvillkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Utöver skötselvillkoren för betestryck och tidsperiod som djuren ska vistas vid fäboden eller fäbodbetet så kan länsstyrelsen ha skrivit in särskilda skötselvillkor i åtagandepåsen.

Om lantbrukaren har särskilda skötselvillkor i sitt åtagande ska du kontrollera att de är uppfyllda. Om lantbrukaren inte har några särskilda skötselvillkor så ska du markera ”Ej aktuellt” på kontrollpunkten. Du ska ta reda på vilka villkor som gäller genom att läsa vad som står i fäbodplanen om vilka villkor som gäller.

De särskilda skötselvillkor som kan finnas i fäbodplanen är:

- reglering av tillskottsutfodring av betesdjur
- när på året bete ska ske
- hur många djurenheter samt djur av respektive djurart som är tillåtna att finnas vid fäboden
- reglering av bete med vissa djurarter

Du ska sätta denna kontrollpunkt till efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

Fabod7.1 Efterkontroll

Aktuell när Fabod7 = N

Du ska alltid göra en efterkontroll i fält om du inte kunnat verifiera villkoret vid ditt första besök. Se mer i kap. 6.2.

Fabod7.2 Dokumentera (fritext)

Om länsstyrelsen har beviljat undantag så ska det finnas dokumenterat.

Fabod8 Komplement särskild skötsel av fäbodbete: Är villkoren för komplement särskild skötsel av fäbodbete uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Utöver åtagande för fäbodbete kan lantbrukaren ansöka om komplement särskild skötsel av fäbodbete. Om länsstyrelsen har beslutat om miljöersättning för komplement särskild skötsel av fäbodbete så ska

lantbrukaren uppfylla de skötselvillkor för komplementet som fastställs i planen.

Om lantbrukaren har komplement särskild skötsel av fäbodbete så ska du kontrollera att det som står i planen om omfattning och villkor för komplementet är uppfyllt. Om lantbrukaren inte har komplement särskild skötsel av fäbodbete så ska du markera ”Ej aktuellt” på kontrollpunkten.

De särskilda skötselvillkor som kan finnas för komplement särskild skötsel av fäbodbete är:

- villkor för vegetationens utseende
- villkor för skötsel och underhåll av värdefulla landskapselement
- villkor för användande och synliggörande av fäbodstigar
- villkor för att träd och buskar av igenväxningskaraktär ska tas bort senast 31 oktober första stödåret och därefter hållas borta under hela åtagandeperioden

Du ska sätta denna kontrollpunkt till efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

Fabod8.1 Efterkontroll

Aktuell när Fabod7 = N

Du ska alltid göra en efterkontroll i fält om du inte kunnat verifiera villkoret vid ditt första besök. Se mer i kap. 6.2.

Fabod8.2 Dokumentera (fritext)

Om länsstyrelsen har beviljat undantag så ska det finnas dokumenterat.

Fabod9 Är övriga åtgärder ok enligt plan? (J/N)

Denna kontroll omfattar: FABOD

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Denna kontrollpunkt ska du använda för att dokumentera övriga avvikelser som du hittar och som inte passar in på någon av de andra kontrollpunkterna för fäboddar som till exempel att fäboden är fällad i mindre områden så att inte hela fäboden betas under hela fäbodsäsongen eller att det inte är minst 6 ha sammanhängande bete.

Om du inte hittar några övriga åtgärder eller om åtgärderna är ok enligt plan så ska du notera J på kontrollpunkten.

Om du hittar åtgärder som inte är ok enligt plan så ska du notera N på kontrollpunkten.

Fabod9.1 Dokumentera (fritext)

Aktuell när Fabod9 = N

Dokumentera och motivera vilka åtgärder som inte är ok enligt plan. Markera på kartan var överträdelsen är. Är överträdelsen en yta så ska du rita in avvikelsen på papperskartan. Mät sedan upp avvikelsen i Basen och dokumentera hur stor arealen är.

Våtmark 1 Har lantbrukaren låtit bli att förstöra eller ta bort våtmarken eller dammen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Våtmarken eller dammen får inte tas bort eller förstöras. Om våtmarken har tagits bort eller förstörts ska du svara N på frågan och beskriva avvikelsen.

Våtmark 1.1 Beskriv avvikelsen (fritext)

Aktuell när våtmark 1 =N

Beskriv om det är hela eller vilka delar som är borttagna eller förstörda.

Våtmark 2 Låter lantbrukaren bli att sprida gödsel på åtagandearealen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren får inte sprida gödsel på vattenspegeln eller på omkringliggande våtmark. Om lantbrukaren har spridit gödsel ska du svara N på frågan.

Villkoret omfattas även av grundvillkor. Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav

eller nationell lagstiftning vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor eller ansvarig för naturvårdshandläggning. Lantbrukaren kan då tas ut till kontroll för grundvillkor eller utredas om denne brutit mot t.ex. miljöbalken. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

Våtmark 2.1 Beskriv omfattning och gödselmedel som använts (fritext)

Aktuell när våtmark 2 =N

Du behöver inte göra någon avvikelseyta med areal utan det är tillräckligt med en beskrivning där ungefärlig areal eller procent av hela åtagandearalen anges.

Våtmark 3 Låter lantbrukaren bli att sprida växtskyddsmedel på åtagandearalen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren får inte sprida växtskyddsmedel på åtagandearalen. Dock kan lantbrukaren få ett beslut om tillstånd att sprida växtskyddsmedel av länsstyrelsen vid bekämpning av växtsjukdomar och invasiva arter som hotar att skada områdets natur- och kulturvärden. Beslut om tillstånd hittar du i kundakt. I dessa undantagsfall ska du godkänna denna kontrollpunkt och sätta J samt dokumentera på kontrollpunkt Våtmark 3.2.

Viktigt är då att lantbrukaren har följt beslutet för undantaget. Om hen inte gjort det så ska du sätta N och dokumentera på följdfrågor.

Om lantbrukaren har spridit växtskyddsmedel och inte har ett tillstånd ska du svara N på frågan och dokumentera på följdfrågorna.

Villkoret omfattas även av grundvillkor. Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav eller nationell lagstiftning vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor eller ansvarig för naturvårdshandläggning. Lantbrukaren kan då tas ut till kontroll för

grundvillkor eller utredas om denne brutit mot t.ex. miljöbalken. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

Våtmark 3.1 Beskriv omfattning och vilket växtskyddsmedel som använts (fritext)

Aktuell när våtmark 3 =N

Du behöver inte göra någon avvikelseyta med areal utan det är tillräckligt med en beskrivning där ungefärlig areal eller procent av hela åtagandearealen anges.

Våtmark 3.2 Är användningen godkänd? (J/N)

Aktuell när våtmark 3 =J/N

Om det finns ett beslut om tillstånd att få sprida växtskyddsmedel ska du dokumentera det på den här kontrollpunkten och i vilken omfattning det gäller samt att lantbrukaren följt det beslutet. Om lantbrukaren brutit mot sitt tillstånd ska du dokumentera väl och även sätta N på huvudfrågan då det är en avvikelse.

Våtmark 4 Låter lantbrukaren bli att sprida kalk på åtagandearealen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren får inte sprida kalk på åtagandearealen. Dock kan lantbrukaren få ett beslut om tillstånd att sprida kalk av länsstyrelsen vid bekämpning av växtsjukdomar och invasiva arter som hotar att skada områdets natur- och kulturvärden. Beslut om tillståndet hittar du i kundakt eller att lantbrukaren kan visa att denne har tillstånd att kalka. I dessa undantagsfall ska du godkänna denna kontrollpunkt och sätta J samt dokumentera på kontrollpunkt Våtmark 4.2.

Viktigt är då att lantbrukaren har följt beslutet för undantaget. Om hen inte gjort det så ska du sätta N och dokumentera på följdfrågor.

Om lantbrukaren har spridit kalk och inte har tillstånd ska du svara N på frågan och dokumentera på följdfrågor.

Våtmark 4.1 Beskriv omfattning (fritext)

Aktuell när våtmark 4 =N

Du behöver inte göra någon avvikelseyta med areal utan det är tillräckligt med en beskrivning där ungefärlig areal eller procent av hela åtagandearalen anges.

Våtmark 4.2 Är användningen godkänd? (J/N)

Aktuell när våtmark 4 =J/N

Om det finns ett beslut om tillstånd att sprida kalk ska du dokumentera det på den här kontrollpunkten och i vilken omfattning undantaget gäller samt att lantbrukaren följt det beslutet. Om lantbrukaren brutit mot sitt tillstånd ska du dokumentera väl och även sätta N på huvudfrågan då det är en avvikelse.

Våtmark 6 Har lantbrukaren låtit bli att sätta ut fisk, kräftor och andra djur? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren får inte sätta ut fisk, kräftor eller andra djur. Dock kan lantbrukaren få beslut om tillstånd att sätta ut fisk, kräftor och andra djur av länsstyrelsen vid bekämpning av växtsjukdomar och invasiva arter som hotar att skada områdets natur- och kulturvärden eller om det sker för att ytterligare förstärka syftet med våtmarken eller dammen. Beslut om tillstånd hittar du i kundakt eller om lantbrukaren kan visa att denne har tillstånd att sätta ut fisk, kräftor och andra djur. I dessa undantagsfall ska du godkänna denna kontrollpunkt och sätta J samt dokumentera på kontrollpunkt Våtmark 6.2.

Viktigt är då att lantbrukaren har följt beslutet för undantaget. Om hen inte gjort det så ska du sätta N och dokumentera på följdfrågor.

Om lantbrukaren inte har tillstånd och har satt ut fisk, kräftor eller andra djur ska du svara N.

Våtmark 6.1 Beskriv vad som finns (fritext)

Aktuell när våtmark 6 =N

Beskriv om kräftor, fisk eller andra djur är utsatt.

Våtmark 6.2 Finns det tillstånd? (J/N)

Aktuell när våtmark 6 =N

Om det finns ett beslut om tillstånd ska du dokumentera det på den här kontrollpunkten och i vilken omfattning tillståndet gäller samt att lantbrukaren följt det beslutet. Om lantbrukaren brutit mot sitt tillstånd ska du dokumentera väl och även sätta N på huvudfrågan då det är en avvikelse.

Våtmark 7 Låter lantbrukaren bli att utfodra fisk, kräftor och andra djur? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren får inte utfodra fisk, kräftor och andra djur. Exempel på andra djur är fåglar av olika slag. Dock kan lantbrukaren få beslut om tillstånd att utfodra fisk, kräftor och andra djur av länsstyrelsen vid bekämpning av växtsjukdomar och invasiva arter som hotar att skada områdets natur- och kulturvärden eller om det sker för att ytterligare förstärka syftet med våtmarken eller dammen. Beslut om tillstånd hittar du i kundakt eller att lantbrukaren kan visa att denne har tillstånd att utfodra fisk, kräftor eller andra djur. I dessa undantagsfall ska du godkänna denna kontrollpunkt och sätta J samt dokumentera på kontrollpunkt Våtmark 7.2.

Viktigt är då att lantbrukaren har följt beslutet för undantaget. Om hen inte gjort det så ska du sätta N och dokumentera på följdfrågor.

Om lantbrukaren utfodrar djur brukar det finnas foderautomater. Om lantbrukaren inte har tillstånd och utfodrar fisk, kräftor eller andra djur ska du svara N på frågan och dokumentera på följdfrågor.

Våtmark 7.1 Beskriv vad som finns (fritext)

Aktuell när våtmark 7 =N

Du behöver inte göra någon avvikelseyta med areal utan det är tillräckligt med en beskrivning av hur du konstaterar att det sker utfodring av djur. Om det finns foderautomater kan du fotografera dessa som underlag i din dokumentation. Du ska beskriva omfattning av utfodring där du ska bedöma om det är obetydlig, mindre omfattning eller större omfattning.

Våtmark 7.2 Finns det tillstånd? (J/N)

Aktuell när våtmark 7 =N

Om det finns ett beslut om tillstånd ska du dokumentera det på den här kontrollpunkten och i vilken omfattning tillståndet gäller samt att lantbrukaren följt det beslutet. Om lantbrukaren brutit mot sitt tillstånd ska du dokumentera väl och även sätta N på huvudfrågan då det är en avvikelse.

Våtmark 8 Underhåller lantbrukaren dammvallar, brunnar och övriga anläggningar? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Dammvallar, brunnar, pumpar, munk och övriga anläggningar ska underhållas så att deras funktion består under hela stödperioden. Exempel på detta är att eroderade dammvallar ska återställas och att spruckna rör ska bytas ut. Om det inte finns några anläggningar fyller du i Ej aktuellt i protokollet.

Våtmark 8.1 Beskriv (fritext)

Aktuell när våtmark 8 = J eller N

Om villkoret är uppfyllt: Ange typ av anläggning.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange typ av anläggning och dokumentera de brister som finns. Fotografera gärna.

Våtmark 9 Har lantbrukaren tagit bort vegetation som riskerar att försämra funktionen av anläggningen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Lantbrukaren ska ta bort vegetation som riskerar att försämra funktionen på anläggningen. Exempel på sådan vegetation kan vara träd och buskar där rötterna växer in i vallen och vass eller undervattensväxter som riskerar att täppa till rör etc. Observera att det inte är något fel om våtmarken täcks av vass så länge den inte riskerar att försämra funktionen av anläggningen.

Våtmark 9.1 Beskriv (fritext)

Aktuell när våtmark 9 =N

Beskriv bristerna och fotografera gärna.

Våtmark 10 Följer lantbrukaren de särskilda villkor som finns i åtagandet? (J/N)

Denna kontroll omfattar: MIVA23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Om lantbrukaren har särskilda skötselvillkor finns de beskrivna i beslutet om åtagande. De särskilda skötselvillkor som kan förekomma är

- förbud mot att tömma våtmarken helt,
- hur vattennivån får variera,
- villkor för hänsyn till växt- och djurliv,
- villkor för bete och slätter eller
- hur omgivande anläggningar och bebyggelse får uppföras.

Om lantbrukaren har brutit mot något av de särskilda villkoren ska du besvara frågan med N. Om lantbrukaren har uppfyllt de särskilda villkoren eller inte har några särskilda villkor ska du besvara frågan med J.

Våtmark 10.1 Beskriv (fritext)

Aktuell när våtmark 10 =N

Beskriv det som lantbrukaren inte har följt.

145 och 1095 Är aktivitetskravet uppfyllt? (J/N)

Denna kontroll omfattar: GARDINK, KOMP, BETE23, PREC, KLACK; UNG23, EKOMST

Kontrollobjekt: Skifte, åtagandeyta

Beskrivning: All gårdsstödsberättigad jordbruksmark omfattas av aktivitetskravet. Det innebär att det ska ske någon typ av jordbruksverksamhet på marken senast sista oktober varje år. Det finns jordbruksmark som är undantagen det årliga aktivitetskravet.

Vad är godkänd aktivitet?

Åkermark

Mekanisk jordbearbetning, odling med etablerade metoder, bete eller putsning, avslagning eller motsvarande räknas som godkänd jordbruksaktivitet. Bete bör tolkas som något som sker under kontrollerade former för att säkerställa att det pågår jordbruksaktivitet på marken. Marker som inte är inhägnade och som spontant betas av vilda djur räknas inte som jordbruksaktivitet. Höstsådd gröda är en godkänd jordbruksaktivitet för kommande år då det innefattas i odling med etablerade metoder.

Permanent grödor på åkermark

Odling med etablerade metoder räknas som godkänd jordbruksaktivitet på permanenta grödor. Exempel på det är beskärning av fruktträd eller byte av uttjänta bärbuskar. Även att låta bli att göra något, om det inte behövs enligt etablerade metoder för odling av den aktuella grödan (typiskt Salix, poppel eller hybridasp), är en godkänd aktivitet.

Gräs eller annan vegetation på marken, utöver den permanenta grödan, ska hållas efter så att den inte påverkar förutsättningarna för odlingen eller skötseln av den permanenta grödan. En övergiven bär- eller fruktodling där ingen skötsel av plantorna utförs förlorar rätten till stöd.

På en övergiven bär- eller fruktodling där ingen aktivitet utförs ska du sätta Nej.

Salixodling

Om det saknas gröda på en större yta (riktvärde 0,1 ha) i salixodlingen som inte kan räknas till vändteg ska den ytan bedömas för sig. Uppfyller ytan åkermarksdefinitionen ska du bedöma aktivitetskravet på denna yta och ytan ska bli ett eget block. Då ritas du in en avvikelseyta och dokumenterar på kp 561 Ska blocket redigeras. Där anger du att ytan ska bli eget block och ska klassas om till åker i växtföljd. Om ytan inte uppfyller aktivitetskravet de två sista åren ska ytan ritas bort. Ange även då att blocket ska redigeras på kp 561.

Betesmark

Bete, putsning eller avslagning räknas som godkänd aktivitet.

Mark där aktivitetskravet kan vara uppfyllt trots att det inte varit jordbruksaktivitet aktuellt år:

- Mark som ingår i ett åtagande för skydds-zoner är aktivitetskravet uppfyllt om marken hålls i ett skick som bevarar förmågan att begränsa läckage av bekämpnings- och växtnäringsmedel. Det är tillåtet att framföra maskiner på skydds-zonen men inte till den grad att skydds-zonens syfte påverkas. Marken får inte täckas eller ha stora områden med växtlighet som förstör markvegetationen så att dess förmåga att begränsa läckage av bekämpnings- och växtnäringsmedel begränsas. Om dessa villkor inte är uppfyllda så ska du dokumentera avvikelserna på den här kontrollpunkten.
- Första året åkermark läggs i träda eller fältkant är dessa marker undantagna från aktivitetskravet. Undantaget är kopplat till marken och inte till lantbrukaren. Marken ska ha haft jordbruksaktivitet året innan den läggs i träda.
- För träda och fältkant på en åkermark anses odling med etablerade metoder ske om växtligheten består av en blandning av grödor som är särskilt framtagen för att ge vilt, fåglar eller insekter en god livsmiljö där.
- För miljöytorna blommande träda och blommande fältkant anses odling med etablerade metoder ske om växtligheten domineras av godkända sorter i blandning eller i renbestånd.

Som kontrollant ska du undersöka om marken har ett undantag från årligt aktivitetskrav enligt ovanstående punkter. Om du bedömer att det skett jordbruksaktivitet föregående år så ska du sätta J på kontrollpunkten eftersom marken uppfyller villkoren för det specifika aktivitetskravet på den marken. Skriv en kommentar på Kontrolllyta skifte om att det saknas aktivitet men att marken är undantagen det årliga aktivitetskravet.

För betesmarker med miljöersättning för betesmarker och slåtterängar gäller:

Att aktivitetskravet ska vara uppfyllt varje år senast sista oktober. Dock kan lantbrukaren anmäla om betes/slåtterfritt år fr.o.m. andra året i åtagandet. Som kontrollant ska du kontrollera utifrån faktiska omständigheter och dokumentera om det saknas aktivitet. Om marken har betesfritt år enligt villkoren i miljöersättningen kommer avvikelserna inte leda till ett avdrag. Handläggare kommer att informera kontrollansvarig om de ytor som berörs av betesfritt år. Dessa kontrolllytor/åtagandeytor kan då underkännas redan vid första besöket om det inte finns aktivitet/bete/slåtter och ingen efterkontroll krävs då.

All jordbruksmark

Bedöm om skiftet är synbart påverkat av denna aktivitet på alla delar och att skiftet inte är försumpat. Aktivitetskravet omfattar även att det ska vidtas åtgärder vid behov för att förhindra försumpning. Om marken är dåligt skött där t.ex. dräneringen inte underhållits ska detta dokumenteras som en avvikelse här.

Om hela eller en del av skiftet inte uppfyller aktivitetskravet ska du dokumentera med en avvikelseyta som du kopplar till kp 146.

Ingen aktivitet på två år i rad

Om aktiviteten inte är uppfylld så ska du även bedöma om det skett någon aktivitet de senaste två åren. Om det inte skett någon aktivitet de två senaste åren så berättigar ytan inte till ersättning och du ska hantera registreringen av avvikelsen på ett annat sätt än på denna kontrollpunkt.

Antingen kan du rita bort arealen från kontrollytan eller göra en avvikelseyta. Det är att föredra att rita bort sådan areal eftersom hanteringen i utbetalningsärenden för vissa stöd förenklas. Om det inte går att rita bort t.ex. när du har ett hål i kontrollytan som inte är godkänd eller ett genomgående brukningshinder, så kan du göra avvikelseyta. Gör du en avvikelseyta ska du svara Nej på kp 557 Finns endast den ansökta grödan på kontrollytan? koppla avvikelseytan till följdkontrollpunkten 558 och ange grödkod 93 ej jordbruksmark på kp 560. Det är viktigt att du dokumenterar att det inte skett någon jordbruksaktivitet de två senaste åren och att det är anledningen till att ytan inte berättigar till ersättning. Glöm inte att även dokumentera på kontrollpunkt 561 Ska blocket redigeras? och på kp 562 till blockredigeraren vad som ska göras med blocket och varför.

146 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 145 = N

Dokumentera på vilket sätt aktivitetskravet inte är uppfyllt. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Du ska sätta denna kontrollpunkt till efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

149 Är det mindre än 5 % pro rata element på kontrollytan? (J/N)

Denna kontroll omfattar: GARDINK, KOMP, BETE23, FABOD

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller för ägoslaget betesmark.

När du som kontrollant konstaterar att det sedan tidigare finns pro rata avdrag eller att tidigare pro rata avdrag inte stämmer så ska du sätta N. Och även dokumentera att blocket ska redigeras på kp 561 när tidigare pro rata avdrag inte är samma som din bedömning.

Du ska göra en bedömning av pro rata på kontrollytan enligt kapitel 2.3.4 och 3.5.2 i Instruktionen för bedömning av stödberättigande jordbruksmark och Vägledning för bedömning av pro rata i fält. Vägledningen och instruktionen hittar du på Handläggargstödet i fliken Kontroll på plats.

Jämför din bedömning med den pro rata som eventuellt redan finns registrerad i blockdatabasen. Det gör du genom att tända lagret blockavvikelseytor och infoklicka på de som finns på kontrollytan för att se om någon av de blockavvikelseytorna är en pro rata yta. Om det finns en blockavvikelseyta av typen pro rata gör du en bedömning om dess gränser och intervall stämmer.

När gränserna stämmer ska du kopiera blockavvikelseytan.

Du ska alltid rita ut bedömningsområden för pro rata när det finns områden med minst 5 % pro rata element.

Du ska koppla in de pro rata ytor som finns på kontrollytan, oavsett om de stämmer helt, delvis eller inte alls med den pro rata som redan fanns inritad i lagret blockavvikelseyta på blocket. Svara då Nej på den här kontrollpunkten och koppla in ytorna på kp 150.

Om det inte finns några områden med pro rata eller endast områden som tydligt är under 5 % pro rata impediment ska du svara Ja på den här kontrollpunkten.

Tänk på att pro rata bedömningen och igenväxningsbedömningen är två olika bedömningar som görs på samma mark och i olika steg.

Pro rata är en grundläggande bedömning av ägoslaget betesmark och gäller för de betesmarker som är gårdsstödsberättigande.

Igenväxning är ett generellt skötselvillkor inom miljöersättningen för skötsel av betesmarker och slåtterängar, se kontrollpunkt 248.

Det kan innebära följande alternativ:

Pro rata-ytan och igenväxningsytan överlappar varandra och är identiska.

Pro rata-ytan och igenväxningsytan överlappar varandra delvis och får därmed egna gränser.

Pro rata-ytans gräns sammanfaller inte alls med någon igenväxning.

Igenväxningsytan sammanfaller inte alls med pro rata-ytan.

Det kan innebära att hela pro rata ytan också är igenvuxen. Det kan också vara att en buskrik mark med höga naturvärden där buskarna behöver finnas kvar och omfattas av ett undantag från igenväxning ändå får en neddragning av arealen på grund av pro rata bedömningen.

150 Koppla ytorna och dokumentera (geometri)

Aktuell när 149 = N

Koppla in pro rata ytorna.

Om de pro rata ytor du kopplar in helt stämmer överens med de bedömningsytor som redan fanns på blocket behöver du inte meddela blockredigeraren om dina pro rata ytor. Det gäller när både gränser och satta pro rata intervall stämmer helt överens.

Om tidigare pro rata bedömning däremot inte stämmer med den bedömning du har gjort ska du svara Ja på kp 561 Ska blocket redigeras? och skriva kommentar till blockredigeraren att blocket behöver uppdateras med din bedömning av pro rata.

152 Andel pro rata (%)

Aktuell när 149 = N

Gör en uppskattning av hur många procent av bedömningsytan som täcks av elementen som ingår i pro rata bedömningen.

Registrera på pro rata ytan inom vilket procent-intervall din bedömning är. Den procent du satt kommer visas på den här kontrollpunkten.

Dokumentera alltid hur du gjort din bedömning. Hänvisa alltid till proratanycklar/täthetsskalor som du har använt i Vägledning för bedömning av pro rata i fält. Vägledningen hittar du på Handläggarstödet i fliken Kontroll på plats.

210 Är grödan sådd senast 30 juni? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning:

Odlade grödor ska sättas, sås eller planteras på hela kontrolllytan senast 30 juni. Om lantbrukaren har haft en gröda på skiftet som denne skördat är det tillåtet att bryta grödan efter 15 juni.

Om kontrollen sker före sista sådatum, informera lantbrukaren om att detta är ett villkor som måste uppfyllas och att efterkontroll kan komma att ske utan föransmälan.

211 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 210 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Du ska sätta denna kontrollpunkt till efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

248 Är marken utan igenväxning? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Igenväxningsvegetation är vegetation som med sin beskuggning och konkurrens hotar att skada hävdgynnade natur- och kulturvärden. Observera att betesmarker naturligt har en stor variation i förekomst av träd och buskar. Många marker innehåller träd och buskar som visar spår av tidigare hävd. Sådana träd och buskar ska du inte, när de befinner sig i ett hävd tillstånd, betrakta som igenväxning. Om de inte längre befinner sig i ett hävd tillstånd utan breder ut sig över marken, ska de expanderande träden och buskarna betraktas som igenväxning. Stödet eftersträvar inte att alla betesmarker och slåtterängar ska se likadana ut, utan den individuella variation som finns ska bevaras. Enstaka ersättningsträd som på sikt ska ersätta äldre träd som naturligt tillhör trädklädda och hävdade betesmark får finnas på marken. Tätare vegetation är tillåtet i svåråtkomliga lägen, till exempel i branter om det ingår i definitionen av betesmark.

Du ska anse marken igenvuxen om:

- Träd och buskar som har etablerats när hävden varit för svag skadar den hävdgynnade markvegetationen.

- Gamla betespräglade träd är trängda eller skadade på grund av igenväxning runt omkring.
- Träd och buskar som har etablerats när hävden varit för svag skadar eller riskerar att skada värdefulla landskapselement.
- Ett betydande antal träd eller buskar av igenväxningskaraktär förekommer i tidigare öppna lägen. Exempelvis kan det vara:
 - bestånd av träd som är raka och lika gamla och som skuggar gräsvålen,
 - bestånd av en, nypon och liknande buskar som brer ut sig över stora områden
- Rökta buskar, grenar och kvistar hindrar djuren från bete eller om det påverkar markvegetationen negativt.
- Sly ska ingå i igenväxningsbedömningen efter årsskiftet av sin andra växtsäsong. Mycket täta områden av sly och unga träd ska bedömas som ej betesmark.

En grundregel är att alltid använda den breda pennan vid bedömning av igenväxning. Ett riktvärde är att en åtgärdsyta för igenväxning bör vara större än 0,05 hektar. Det kan dock finnas fall då igenväxningen är så allvarlig och uppenbar att det finns anledning att sätta igenväxning även om ytan är upp till och med 0,05 hektar. Exempel på detta kan vara värdefulla träd som är trängda av yngre träd och buskar. En ensam dunge eller ett buskage som är igenvuxet i en i övrigt välskött betesmark bör inte betraktas som igenväxning om den är maximalt 0,05 hektar. Om det finns igenväxning runt omkring eller om det finns flera dungar eller buskage i närheten av varandra ska hela denna yta betraktas som igenvuxen.

Sly räknas inte som igenväxning om det är yngre än två år. Om marken har mycket tätt med yngre sly ska du istället fundera över om marken uppfyller betesmarksdefinitionen. Om sådan mark kräver återkommande röjning med täta intervaller då är det mer är att likställa med restaureringsmark som kräver större åtgärder för att bedömas som betesmark.

I normalfallet ska du inte bedöma marken som igenvuxen om:

- Endast enstaka träd och buskar som har etablerats när hävden blivit för svag förekommer.
- Om det efter bortförel av rökta träd och buskar ligger kvar rester som inte påverkar betet eller markvegetationen.
- Det finns dungar som behövs som skydd för djuren och som inte skadar värdena i marken.

Hotade och skyddade arter kan behöva annan skötsel än de generella villkoren, till exempel i fråga om igenväxning eller bete/slåtter.

Länsstyrelsen kan besluta att använda sig av undantag enligt 3 kap.17 § i (SJVFS 2023:28) för att förstärka artbeståndet av sådana arter. Detta framgår då i åtagandebeslutet och du ska göra kontrollen utifrån de villkor som gäller. Tänk då på att dokumentera väl att det finns undantag för marken vid din kontroll.

Igenväxning på markklasserna mosaikbete, gräsfattig mark, skogsbete alvarbete, se kap 3.5.3 i Instruktion för bedömning av stödberättigande jordbruksmark.

Tänk på att igenväxningsbedömning och pro rata bedömning är två olika bedömningar som görs på samma mark i olika steg, se kap. 3.5.2 i Instruktion för bedömning av stödberättigande jordbruksmark.

Igenväxningsytan ska även läggas in i markklasslagret som åtgärdsyta för att kunna följa upp igenväxning. Det innebär att du även ska dokumentera på *kp 561 Ska blocket redigeras* att igenväxning finns och att en åtgärdsyta ska läggas in i markklasslagret.

249 Koppla avvikelseytan och dokumentera hur länge du bedömer att igenväxningen har funnits. Beskriv igenväxningen (geometri)

Aktuell när 248 = N

Med den här kontrollpunkten vill vi att du dokumenterar

- Ålder på buskar, träd etc. som igenväxningen består av
- Hur länge buskar/träd varit igenväxning.

Exempel: sly som är 7 år har varit igenväxning i 5 år då de första åren betraktas de inte som igenväxningsvegetation.

Dokumentera med foto och text vad igenväxningen består av. Den ska alltid innehålla en beskrivning med ord vad igenväxningen bestod av, ålder på igenväxningen och omfattningen av den. Det ska tydligt framgå vilken igenväxning som fanns även före det år då blocket ingick i miljöersättningsåtagandet.

Dokumentationen är dels till för att den handläggare som ska fatta beslut om stöd ska ha ett bra underlag, dels för att lantbrukaren ska kunna förstå kontrollresultatet. Man ska av dokumentationen kunna avgöra om stödmottagaren nyligen vidtagit några åtgärder mot igenväxning, såsom röjning. Såväl

omfattning som resultatet av en sådan åtgärd ska du dokumentera.

Meddelandet ska innehålla ett kortfattat förslag på åtgärder.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan. Handläggningen kommer att se både dokumentationen på kontrollytan och dokumentationen avvikelseytan, medan lantbrukaren endast kommer se dokumentationen som görs på kontrollytan i Meddelande om kontrollresultat.

252 Har lantbrukaren låtit bli att skada natur- och kulturvärden? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23, FABOD

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Om du hittar avvikelser där lantbrukaren utfört åtgärder som kan skada de natur- och kulturvärden som finns på skiftet så ska du sätta N. I de följande kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalstlistan och koppla din avvikelseyta.

Länsstyrelsen kan ha gett dispens på åtgärden och avvikelsen ska då inte leda till fel. Dispensen framgår då av antingen markklassen eller åtagandebeslutet. För fåboddar kan det även framgå av fåbodplanen för marken. I alla dessa fall ska du dokumentera att det finns ett undantag.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Ytan som du ritar ska vara den yta som påverkas av åtgärden och minst 0,01 hektar. Om den påverkade ytan är mindre än 0,01 hektar så ska du ändå rita avvikelse på 0,01 hektar och dokumentera väl.

De avvikelser som du ska notera N för på den här kontrollpunkten är:

- Utfört åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement
- Använt växtskyddsmedel
- Bedrivit täkt av sten eller jord på marken
- Insådd utan stödmyndighetens godkännande

- Gödslat
- Jordbearbetat
- Andra åtgärder

253 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell om 252 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelse som ytan utgör genom att bocka i flervalsslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation.

Dokumentera omständigheter och hur du kom fram till det. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

668–674 Flervalsslista

Bocka för de avvikelser som finns på avvikelseytan.

Aktuella när 252 = N

668 Utfört åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement

Det är inte tillåtet att vidta åtgärder som kan skada värdefulla landskapselement och fornlämningar enligt bilaga 3 i Instruktion för bedömning av stödberättigande jordbruksmark. Om lantbrukaren har gjort åtgärder som riskerar att skada värdefulla landskapselement och fornlämningar genom t.ex. grävarbete, lantbruksmaskiner eller liknande så ska du beskriva omfattning och vad som skadat elementet samt om det är avsiktligt eller oavsiktligt på avvikelseytan. Dokumentera även med fotografier.

669 Använt växtskyddsmedel

Det är inte tillåtet att använda växtskyddsmedel på betesmarker och slätterängar som ingår i ett åtagande. Om lantbrukaren har

spritt växtskyddsmedel på ytan så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat samt om det är avsiktligt eller oavsiktligt. Dokumentationen gör du på avvikelseytan.

Villkoret är grundvillkor. Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor. Lantbrukaren kan tas ut till kontroll för grundvillkor. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

670 Bedrivit täkt av sten eller jord

Det är inte tillåtet att bedriva täkt av sten och jord på betesmarker som ingår i ett åtagande. När du konstaterar överträdelse av villkoret så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat. Dokumentera väl.

671 Insådd utan stödmyndighetens godkännande

Det är inte tillåtet att göra insådd på betesmarker som ingår i ett åtagande om stödmyndigheten inte gett sitt godkännande. Godkännandet av insådd ska finnas innan insådd sker. Om lantbrukaren har sått på ytan så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat. Dokumentera väl.

672 Gödslat

Det är inte tillåtet att gödsla på betesmarker som ingår i ett åtagande. Om lantbrukaren har gödslat på ytan så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat. Dokumentera väl.

Fäbod: För traditionellt fäbodbruk kan det vara tillåtet att gödsla. Förutsättningen är att fäboden brukas enligt traditionella metoder. T.ex. om det gödslas med gödsel från djur som står installade nattetid.

673 Jordbearbetat

Det är inte tillåtet att jordbearbeta marken på betesmarker som ingår i ett åtagande. Om lantbrukaren har plöjt, harvat eller kultiverat förutom förberedelse för tillåten insådd så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat. Dokumentera väl.

674 Andra åtgärder

Det är inte tillåtet att utföra andra åtgärder som kan skada natur- och kulturvärden på betesmarker som ingår i ett åtagande. Exempel på sådana åtgärder är grävarbeten, vinterbete som skadat markens värden och körskador. Om lantbrukaren har utfört någonting som skadar dessa värden på ytan så ska du beskriva omfattning och vad som är påverkat samt om det är avsiktligt eller oavsiktligt. Dokumentera väl.

293 Komplement manuell slåtter: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast slåtterängar med särskild skötsel där länsstyrelsen fastställt miljöersättning för komplement manuell slåtter. Villkor som gäller för komplementet är att slåtern ska ske med lie eller motormanuell minislåtterbalk eller andra motormanuella metoder med klippande eller skärande resultat. Högst 25 % av marken får slås med traktor och slåtterbalk.

Lantbrukaren kan avstå från att söka utbetalning för slåtterängen, då undantas även komplementet och behöver då inte uppfylla villkoren för aktuellt år. Du som kontrollant ska inte beakta detta då avvikelser hanteras i handläggningen. Du som kontrollant ska dokumentera de faktiska omständigheterna.

675 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 293 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du dokumentera på kontrolllytan.

298 Komplement Efterbete: Är återväxten avbetad senast 31 oktober?

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast slåtterängar med särskild skötsel där länsstyrelsen fastställt miljöersättning för komplement efterbete.

Återväxten ska ha betats senast den 31 oktober. Om villkoret inte är uppfyllt notera N.

Lantbrukaren kan avstå från att söka utbetalning för slåtterängen, då undantas även komplementet och villkoren behöver inte uppfyllas för aktuellt år. Du som kontrollant ska inte beakta detta då avvikelsen hanteras i handläggningen. Du som kontrollant ska dokumentera de faktiska omständigheterna.

299 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 298 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Du ska följa upp villkoret med efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

305 Komplement Höhantering: Är villkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast slåtterängar med särskild skötsel där länsstyrelsen fastställt komplementet för höhantering. Efter slåttern ska höet torka på slåtterängen innan det förs bort. Torkningen ska ske genom hässjning eller genom vändning.

Lantbrukaren kan avstå från att söka utbetalning för slåtterängen, då undantas även komplementet och villkoren behöver inte uppfyllas.

678 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 305 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan. Du ska följa upp villkoret med efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

513 Spannmål: Odlas spannmålen till full axgång? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: För att få kompensationsstöd för spannmål krävs att lantbrukaren odlar den till full axgång innan odlingen skördas eller avbryts. Full axgång är när hela axet är ur holk, det vill säga när hela axet är fullt synligt.

Svara Nej på kontrollpunkten antingen då lantbrukaren avbrutit odlingen för tidigt eller om odlingen inte kommer att leda fram till aktuellt stadium. Orsaker till att bryta för tidigt kan vara tidig skörd, utvintring och ogräsproblem.

514 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 513 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

553 Koppla kontrolllyta och dokumentera. (geometri)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: För att du ska kunna göra eventuella gränsjusteringar eller lägga in avvikelser etc. så måste du börja med att skapa en kontrolllyta över marken som du ska kontrollera. Du får inte sammäta flera kontrolllytor. Det ska vara en kontrolllyta per skifte/åtagandeyta för att kontrollresultatet ska kunna hanteras riktigt.

Gränsjusteringar gör du enligt beskrivningar i instruktionen om stödberättigande areal.

556 Mätmetod (Mätmetod)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: Välj mätmetod ur listan om du använder annan metod än den förvalda. Se beskrivning i kapitlet 7 om mätmetoder.

557 Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan? (J/N)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: Om det finns en eller flera andra grödor än den som lantbrukaren angivit i sin ansökan ska du notera N.

Vinterhagar på åkermark som är så upptrampade att de saknar växtlighet under hela odlings säsongen ska du sätta till grödkod 314 Annan markanvändning som inte är stödberättigande. Tänk på att växtligheten kan repa sig snabbt och om du är ute tidigt under säsongen så kan det krävas en uppföljning antingen via efterkontroll i fält eller geotaggat foto.

Träda: Om en träda tagits i produktion innan den 16 juli ska du byta grödkod till det som odlas på skiftet eftersom villkoret för träda har brutits enligt grundläggande villkor. Marken uppfyller inte villkoret att vara taget ur produktion i några ersättningar.

Under trädesperioden får jord- och markförbättrande åtgärder som dikning, strukturskalkning och gödsling göras.

Kemisk bekämpning av ogräs är tillåtet under hela trädesperioden på trädor.

Frövall: Om lantbrukaren söker kompensationsstöd och villkoren för frövall inte är uppfyllda så ska du byta till grödkod 50, förutsatt att det odlas vall. Se även kontrollpunkt 826.

Grödkod 52/53: Om mark med åtagandenivå allmän skötsel söks med grödkod 52 men varaktigt sköts som slåtteräng eller att det är första året i åtagandet, då ska du byta till grödkod 53. Detsamma gäller om marken söks med grödkod 53 men varaktigt betas 52 då ska du byta till grödkod 52. Därefter kontrollerar du enligt villkoren för den grödkoden som du bytt till. Detta gäller endast för åtagandenivå allmän skötsel.

För åtagandenivå särskild skötsel ska du inte ändra grödkod om marken varaktigt sköts enligt den andra grödkoden utan kontrollerar utifrån ansökt grödkod. Dokumentera när så är fallet. Därefter kommer handläggare att utreda om åtagandet och markklassen ska bytas och om ändringen ska leda till ev. återkrav.

KOMP: Om du ändrar ansökt gröda till grödkod 60 ska du fylla i den manuella kp 560. Se beskrivning på kp 560.

558 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell om 557 = N

Dokumentera avvikelser. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

560 Gröda: (grödkod)

Aktuell om 557 = N

Ange den konstaterade grödan.

565 Undergröda

Denna kontroll omfattar: GARDINK, KLACK

Aktuell om 557 = N och 560 = grödkod 60

Grödkod 60 Träda har de valbara undergrödkoderna:

- 101 Bevuxen
- 102 Svart
- 152 Insådd för vilt
- 153 Insådd för pollinatörer

Det är viktigt att även undergrödkod justeras om den inte är rätt. Undergrödkoderna 101 och 102 ligger till grund för vilken åkermarkstyp skiftet kommer ha. Du som kontrollant behöver inte göra någon åtgärd för att dessa uppgifter ska beaktas. Det räcker med att ange om trädan är svart eller bevuxen.

Undergrödkod 152 och 153 är trädor med växtlighet som består av grödor som är särskilt framtagen för att ge vilt, fåglar eller insekter en god livsmiljö. För att räknas som en träda av den här typen ska växtligheten bestå av ett av dessa alternativ:

- Grödan är en inköpt speciell blandning framtagen till detta syfte
- Egen blandning där lantbrukaren kan påvisa att grödan är av sådan karaktär att den uppfyller syftet

Träda med undergrödkod 152 och 153 omfattas av aktivitetskrav med undantag av årlig jordbruksaktivitet. Se kp 145.

Underkoder för KLACK

För fånggröda och mellangröda är träda inte en godkänd grödkod. För vårbearbetning är endast bevuxen träda eller träda insådd för vilt/pollinatörer godkänt.

561 Ska blocket redigeras? (J/N)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: Om du gjort några ändringar på skiftet eller åtagandeytan som ska påverka blocket ska du svara J. Det kan t.ex. vara ändringar som påverkar gränser, pro rata, åkermarkstyp eller ägoslag. Du ska även dokumentera här om blocket domineras av Ljung.

Om det finns igenväxning på åtagandeytan ska du sätta J på den här kp och dokumentera att markklassen ska redigeras med en åtgärdsyta enligt kp 248.

Exempel på gränsändringar:

När dubbellinje ska ändras till enkellinje mellan block: Sätt en kontrollanteckningspunkt där blocket ska delas. Beskriv varför blocket ska delas med enkellinje och hänvisa till kontrollanteckningspunktens nummer.

När blocket ska delas med dubbellinje: Lägg en avvikelseyta med grödkod 93 där blocket ska delas och koppla avvikelseytan till kp 557. Beskriv varför blocket ska delas med dubbellinje.

Om blocket ska redigeras: Redigera gränserna på Kontrolllyta Skifte/åtagandeyta och beskriv ändringen.

Om blocket ska byta åkermarkstyp: Ska du sätta J och beskriva till vilken typ och varför.

- *Åkermark med permanent gräsmark:* Om ett block har annan gröda än de som räknas till åkermark med permanent gräsmark så ska du klassa om åkermarken till åkermark i växtföljd eller åkermark med permanent gröda beroende på grödan. Om åkermark med permanent gräsmark plöjs upp och sås om med vallgräs räknas den fortfarande som åkermark med permanent gräsmark. Om en träda visar sig vara svartträda så ska du klassa om till åkermark i växtföljd.
- *Åkermark med permanent gröda:* Om en åkermark har annan gröda än de som klassas som permanent gröda, se

grödkodslistan så ska du ändra typen till åkermark i växtföljd förutsatt att marken uppfyller åkermarksdefinitionen.

Om det saknas gröda på en större yta, till exempel i salixodlingen, som inte kan räknas till vändteg ska den ytan bedömas för sig. Öppna ytor inom fältet får inte vara större än 0,1 ha. Vändtegen kan vara upp till 10 m. Uppfyller ytan åkermarksdefinitionen och aktivitetskravet ska det bli ett eget block. Då ritas du in en avvikelseyta och dokumenterar det här och att ytan ska klassas om till åker i växtföljd. Om ytan inte uppfyller åkermarksdefinitionen eller att aktivitetskravet inte har uppfyllts de två sista åren ska ytan ritas bort. Ange då att blocket ska redigeras på kp 561.

Åkermark i växtföljd:

- Om en åkermark har permanenta grödor så ska du ändra typen till åkermark med permanent gröda.
- Klassa aldrig om åkermark i växtföljd till ”Åkermark med permanent gräsmark” då denna klassning utförs automatiskt i systemen.

Om blocket har justerad pro rata yta: Ska du sätta J och skriva kommentar att blocket ska justeras på pro rata avdraget. Pro rata beräkning och ytor dokumenteras på kp 149.

- Tidigare bedömningsytor med pro rata beräkning stämmer inte
- Nya bedömningsytor över 10 % pro rata avdrag

Om blocket domineras av ljung ska du svara J och notera på att blockredigerare ska tagga blocket med #LJUNG.

562 Kommentar till blockredigeraren (fritext)

Aktuell om 561 = J

Beskriv tydligt varför och var på blocket redigering ska göras och vad det avser. Om det är en åtgärdssyta med igenväxning som ska redigeras eller läggas in i markklasslagret så hänvisar du till kp 248.

618 Dokumentera från vilka år blockändringarna ska gälla (fritext)

Aktuell om 561 = J

Om blocket ska ändras och du kan konstatera att denna ändring borde gälla även bakåt i tiden ska du ange från vilket år ändringen ska gälla och vilken eller vilka delar av blocket det gäller. Olika ändringar kan gälla från olika år. Dokumentera i så fall vilka år som gäller för vilka blockändringar.

I de flesta fall är det bara intressant att fylla i dessa uppgifter när det sker minskningar av blocket, eller viktiga attribut ändras, men det går också att ange vid utökningar, t.ex. om en överklagan vinner laga kraft eller om man inte hann att redigera klart förra året.

Gäller ändringen from aktuellt år ska du sätta den till ej aktuellt.

563 Har du gjort några kontrollanteckningspunkter? (J/N)

Denna kontroll omfattar: Alla

Kontrollobjekt: Skifte, Åtagandeyta

Beskrivning: Den här frågan svaras automatiskt när en kontrollpunkt skapas.

564 Koppla in kontrollanteckningspunkterna (geometri)

Aktuell när 563 = J

Koppla dina inritade kontrollanteckningspunkter till denna kontrollpunkt.

Det är viktigt att rätt kontrollobjekt är aktivt i Falken när du ritar din kontrollanteckningspunkt.

582 Är grödan skördad/avbetad motsvarande en skörd? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Hela kontrollytan ska varje år skördas och skörden ska föras bort alternativt betas motsvarande en vallskörd senast 31 oktober. Om villkoret inte är uppfyllt på hela eller delar av kontrollytan ska du svara N.

Rator som normalt finns kvar efter bete får finnas.

Eko: Syftet med denna kontrollpunkt är att lantbrukaren tar hand om sin produktion och inte ska lämna kvar sin skörd. Om lantbrukaren till exempel odlar sådana grönsaksgrödor som har en normal senare skördepunkt ska kontrollanten bedöma om det ska skördas efteråt (efter den 31 oktober).

583 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 582 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.1.

648 Är bete utfört enligt villkoren för särskild skötsel i miljöersättningen? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning:

Om du hittar avvikelser avseende skötselvillkoren för betesmark särskild skötsel ska du sätta N. I de följande kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalstypen och koppla din avvikelseyta.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Gäller från 2024: Lantbrukaren kan vara undantagen från det årliga kravet om bete/slåtter när skiftet har anmälts som betesfritt år och det inte är första året i åtagandet. Du som kontrollant ska inte beakta detta då avvikelserna hanteras i handläggningen. Du som kontrollant ska dokumentera de faktiska omständigheterna och kan underkänna sådana ytor redan vid första besöket om det saknas aktivitet/bete eller slåtter.

De avvikelser som du ska notera N för på den här kontrollpunkten är:

- **Bete: Ej betat**
- **Bete: Skadlig förnaansamling**

- **Bete: Slätter första året i betesåtagandet**

649 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 648 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelse som ytan utgör genom att bocka i flervalslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation.

Dokumentera omständigheter och hur du kom fram till det. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.1.

650 ,1043 och 651 Flervalslista

Aktuella när 648 = N

Bocka för de avvikelser som finns på avvikelseytan.

650 Bete: Ej betat

Hela betesmarken ska varje år betas av innan säsongens slut, senast 31 oktober. Betesmarken ska betas minst vartannat år under hela åtagandeperioden. Avvikelse från bete första året registrerar du på kp 651 i övrigt registrerar du detta på denna kp.

Om det finns tydliga partier som är större än 100 m² med ohävdarter som inte har blivit betade eller manuellt bearbetade ska dessa leda till avvikelse.

I de fall marken betas tidigt på växtsäsongen ska det tydligt synas att den växtlighet som finns i fältskiktet är återväxt uppkommen innevarande år.

Motivera tydligt t.ex. inga spår av djur, området frånstängslat, om det finns partier med ohävdarter som inte har blivit betade (eller manuellt bearbetade) Även omständigheter såsom

avsaknad av stängsel, tillgänglighet till marken och lantbrukarens tillgång till djur kan vara bra att dokumentera.

Tänk på att dokumentera väl om det finns exceptionella väderleksförhållanden eller högt vattenstånd som påverkar skötseln av marken enligt regelverken och beskriv vad som har utförts.

1043 Bete: Skadlig förnaansamling

Marken ska vara tillräckligt betad så att inte någon skadlig förnaansamling sker eller om det är avslaget så ska gräset vara bortfört. En ansamling av förna kan leda till uppluckring av grässvålen, kvävning av nya plantor eller på annat sätt skada markens natur- och kulturmijövärderna. Vid vilken nivå på avbetning som skadlig förnaansamling sker varierar mellan olika marker, regioner och år.

Motivera bedömningen tex om det finns partier med ohävdarter som inte har blivit betade eller om avslaget gräs/örter inte är bortfört.

651 Bete: Slätter första året i betesåtagandet

På en betesmark får betet inte ersättas med slätter första åtagandeåret.

Om bete har ersatts med slätter första året i åtagandet så ska du dokumentera detta som en avvikelse på den här kp. Betesmark ska betas minst vartannat år under hela åtagandeperioden.

1098 Bete: Skörd utanför perioden 1 juli – 31 oktober

Från och med år två i åtagandet får bete ersättas med slätter vartannat år. Då ska slätter ske inom perioden 1 juli – 31 oktober. Villkorsavvikelse avser om ytan är skördad men att det har utförts före eller efter perioden. Dokumentera omständigheter.

1099 Bete: Skörden har ej tagits bort

Från och med år två i åtagandet får bete ersättas med slätter vartannat år. Om skörden inte forslats bort från hela

kontrollytan så ska du koppla in kontrollpunkten på avvikelseytan och dokumentera omständigheter. Även pressad skörd omfattas av kravet att skörden ska ha tagits bort på hela ytan. Dokumentation ska vara tydlig om det varit strängt, balat, eller otillräckligt uppsamlat.

Om växtmassan är finfördelad så att det inte går att ta någon skörd så ska du dokumentera det här.

659 Slätteräng särskild skötsel: Är slätter utfört enligt villkoren? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23 (grödkod 53 med särskild skötsel)

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning:

Om du hittar avvikelser avseende skötselvillkoren för slätterängar med särskild skötsel ska du sätta N. I de följande kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalsslistan och koppla din avvikelseyta.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Gäller från 2024: Lantbrukaren kan vara undantagen från det årliga kravet om slätter när skiftet har anmälts som betesfritt och det inte är första åtagande året. Du som kontrollant ska inte beakta detta då avvikelser hanteras i handläggningen. Du som kontrollant ska dokumentera de faktiska omständigheterna och kan underkänna sådana ytor redan vid första besöket om det saknas aktivitet/bete eller slätter.

De avvikelser som du ska notera N för på den här kontrollpunkten är:

- **Ej slaget**
- **Skörden har ej tagits bort**
- **Otillåten slätter/skörd utanför perioden 1 juli-30 september**
- **Slätterängen är inte fagad**
- **Betat innan slätter**

660 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 659 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation.

Dokumentera omständigheter och hur du kom fram till det. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.

661–666 Flervalslista

Aktuella när 659 = N

Bocka för de avvikelser som finns på avvikelseytan.

661 Ej slaget

662 Skörden har ej tagits bort

Gräset ska vara slaget på sådant sätt att det ska gå att skörda och majoriteten av gräset ska vara borttaget. Även pressad skörd omfattas av kravet att skörden ska ha tagits bort på hela ytan. Dokumentation ska vara tydlig om det varit strängt, balat, eller otillräckligt uppsamlat.

Om växtmassan är finfördelad så att det inte går att ta någon skörd så ska du dokumentera det här.

663 Otillåten slåtter/skörd utanför perioden 1 juli-30 september

665 Slätterängen är inte fagad

Med fagning avses att lantbrukaren har röjt undan löv, nedfallna kvistar och annat skräp från ängen.

666 Betat innan slåtter

Grundkravet är att slätterängen ska skördas och inte betas. Det är viktigt att inte registrera ett fel om slätterängen betas efter att slåtter skett då detta är tillåtet om det inte är reglerat.

298 Komplement Efterbete: Är återväxten avbetad senast 31 oktober? (J/N)

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast slätterängar med särskild skötsel där länsstyrelsen fastställt komplementet efterbete.

Återväxten ska ha betats senast den 31 oktober. Om villkoret inte är uppfyllt notera N.

299 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 298 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Du ska följa upp villkoret med efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

688 Fodergrödor: Är ytan skördad/synligt betad? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: På åkermark ska kontrollytan skördas och skörden ska föras bort alternativt betas motsvarande en skörd senast 31 oktober. Rator som normalt finns kvar efter bete får finnas.

För betesmark gäller att marken ska betas eller slås. Om marken slås ska skörden föras bort. Alla delar av skiftet ska vara synligt påverkad av bete eller slåtter. Det ska vara genomfört vid växtsäsongens slut, dock senast den 31 oktober.

Om hela eller om det finns delar av kontrollytan där detta inte är uppfyllt vid kontrolltillfället ska du svara N.

Om lantbrukaren har anmält om betes/slätterfritt år i ett miljöåtagande för betesmarker/slätterängar på marken, ska du som kontrollant kontrollera utifrån faktiska omständigheter och dokumentera om det saknas bete/skörd även för kompensationsstödet. Om marken har betesfritt år enligt villkoren i miljöersättningen kommer avvikelserna inte leda till ett avdrag. Handläggare kommer att informera kontrollansvarig om de ytor som berörs av betesfritt år. Dessa

kontrolllytor/åtagandeytor kan då underkännas redan vid första besöket om det inte finns aktivitet/bete/slätter och ingen efterkontroll krävs då.

689 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 688 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.1.

691 Odlas grödan med sikte på god skörd och för syftet som redovisas i ansökan? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP, EKOMST

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Om grödan inte odlas med sikte på god skörd eller för syftet som redovisas i ansökan ska du svara N. Du kommer då få en lista med de två villkoren.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta. Om det är avvikelser som utgör olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

De avvikelser som du ska notera N för på den här kontrollpunkten är:

- **Ej sikte på god skörd**
- **Ej syftet som redovisas i ansökan**

692 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 691 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelsernas omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.1.

693–694 Flervalslista

Aktuella när 691 = N

693 Ej sikte på god skörd

Odlingen ska ske enligt lokalt erkända normer och med normala insatser till exempel i fråga om växtföljd, jordbearbetning, utsädesmängd, gödselmängd eller ogräsbekämpning. Om odlingen misslyckas på grund av att lantbrukaren avsiktligt åsidosatt normala odlingsåtgärder lämnas ingen ersättning.

Om du hittar en gröda som är extremt dålig ska förhållandena dokumenteras, dels genom beskrivande kommentarer och gärna också med foto. Dokumentera lantbrukarens uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits liksom beskrivning av hur skiftet ser ut. Detta är en bedömning som lantbrukaren ofta kan ha invändningar mot. Det är därför extra viktigt att dokumentera denna kontrollpunkt väl.

Villkoret är att grödan ska odlas med sikte på att få en god skörd, men i villkoret innefattas inte att den verkligen skördas. För kompensationsstödet finns inget krav på att växtodlingsgrödor ska skördas. För ekologisk odling finns ett skördekrav och det beskrivs under kp 582.

694 Ej syftet som redovisas i ansökan

För att ge rätt till ersättning ska växtodlingsgrödor odlas för det syfte som grödan har redovisats för i SAM-ansökan.

Kompensationsstöd: Växtodlingsgrödor ska odlas för att tröskas eller skördas på det sätt som är normalt för grödan. Det finns dock inget krav på att grödan slutligen tröskas eller används. Ettåriga lantbruksgrödor kan räknas som

växtodlingsgrödor även i de fall de skördas som helsäd/grönfoder. Vallgräs och vallbaljväxter får endast ingå som insådd.

Kravet för en gröda som redovisas som spannmål är att den ska odlas minst till full axgång. Det innebär att det är tillåtet att spannmålsgrödan därefter skördas som ensilage.

Frövall ska odlas för att tröskas, den får inte skördas till foder. En frövall består generellt av en sort av vallbaljväxter eller vallgräs. Det är tillåtet att odla sitt eget vallfrö, men om jordbrukaren har en stor areal frövall ska det finnas ett avtal med utsädesleverantör.

Ekologisk odling: För ekologisk odling finns ett skördekrav men det ska inte redovisas på denna kontrollpunkt utan på kp 582.

Spannmål och proteingrödor ska odlas för att tröskas eller ensileras.

Oljeväxter, oljelin, bruna bönor, konservärter och frövall ska odlas för att tröskas.

Grönfoder ska bestå av ettåriga lantbruksgrödor och vara dugligt till foder. I grönfoder får vallgräs och vallbaljväxter endast ingå som insådd.

696 Är trädan oskördad/obetad 16 - 31 juli? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Den här kontrollpunkten ska kontrolleras manuellt eftersom den inte kan sorteras rätt i systemen. Använd det manuella protokollet ”Kontrollprotokoll Komp, Träda” som du hittar på Handläggarstödet för stödadministration.

För kompensationsstödet typ 1–3 gäller att trädan får skördas eller betas tidigast 1 augusti. Det gäller för all åkermark lantbrukaren har i träda, även träda som finns på åkermark utanför kompensationsområdet. Om trädan har tagits i produktion någon gång under perioden 16 juli till 31 juli ska du svara N.

Att bryta en träda är när åkermarken tas i produktion. Det är när marken skördas, sås in med en ny gröda eller när djur betar åkermarken som ligger i träda.

Att så lämplig fånggröda eller grödor som gynnar den biologiska mångfalden på åkermark i träda räknas inte som produktion och är tillåtet att utföra på träda under trädesperioden.

När du dokumenterar avvikelser ska arealen redovisas och lämnas till handläggare som gör en manuell uträkning.

Trädan får inte skördas eller betas före den 1 augusti. Om den används till bete eller skörd innan 1 augusti räknas den som en grovfodergröda och ska ingå i den areal som används för att beräkna djurtätheten.

Om bete eller skörd har skett den 15 juli eller tidigare är det inte en träda och du ska då istället byta grödkod. Systemet bedömer om det är en grovfodergröda enligt den grödkod du anger. Du noterar felet genom att dokumentera avvikelser på kontrollpunkt 557 ”Finns endast den ansökta grödan på kontrolllytan?”. Om bete eller skörd sker 16 juli till 31 juli är det fortfarande en träda enligt de generella kraven för träda men den uppfyller inte villkoren i kompensationsstödet. Då ska du använda den här kontrollpunkten.

697 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 696 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

699 Skyddszon med åtagande: Är skyddszonen oputsad och oskördad 1 april till 30 juni? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP, ZON23

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning:

KOMP: För kompensationsstödet ska den här kontrollpunkten kontrolleras manuellt. Använd det manuella protokollet ”Kontrollprotokoll Komp, Träda” som du hittar på Handläggarstödet för stödadministration. Kontrollpunkten gäller för alla kontrolllytor med åtagande för skyddszon i de fall lantbrukaren söker kompensationsstöd för grovfodergrödor och har djur. I de fall du

dokumenterar en avvikelse ska arealen redovisas och lämnas till handläggare som gör en manuell uträkning av foderarealen.

ZON23 och KOMP: Om skyddszonen är skördad någon gång inom perioden 1 april till 30 juni ska du svara N. Skyddszonen får slå av och skördas innan 1 april och efter den 30 juni, samt får betas under hela betessäsongen. Den avslagna växtligheten ska föras bort om det bedöms att den kan skada växtligheten på skyddszonen. Om växtligheten på skyddszonen riskerar att skada närbelägen utsädesodling (frövall) genom oönskad pollinering får lantbrukaren slå av växtligheten på skyddszonen under hela året. Slås växtligheten av under perioden 1 april till 30 juni på grund av detta får växtligheten inte föras bort.

Bete är tillåtet under hela betessäsongen.

Länsstyrelsen får besluta om undantag om att slå tidigare om detta krävs för att bekämpa invasiva arter.

Om skyddszonen inte har ett åtagande ska du svara Ej aktuellt.

700 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 699 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

702 Skyddszon utan åtagande: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Den här kontrollpunkten ska kontrolleras manuellt eftersom den inte kan sorteras rätt i systemen. Använd det manuella protokollet ”Kontrollprotokoll Komp, Träda” som du hittar på Handläggargrödan för stödadministration. Kontrollpunkten gäller då alla kontrolltytor med skyddszon utan åtagande i de fall lantbrukaren söker kompensationsstöd för grovfodergrödor samt har djur. I de fall du dokumenterar en avvikelse ska arealen redovisas och lämnas till handläggare som gör en manuell uträkning av foderarealen.

Om grödan används till grovfoder ska du svara N. Skyddszonen kommer då att räknas som en grovfodergröda. Om det inte är en

skyddszon ska du istället byta grödkod. Om skyddszonen har ett åtagande ska du svara Ej aktuellt.

Om grödan betas eller skördas och används till foder så är det en grovfodergröda. Om den skördas utan att användas till foder eller endast putsas så är den inte en grovfodergröda.

703 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 702 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

705 Extensiv gröda: Är villkoret på skörd uppfyllt (senast 31 december)? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Om grödan inte är skördad innan 31 december ska du svara N. Om grödan skördas tidigt på året så är villkoret uppfyllt.

Kontrollpunkten är aktuell för grödkoderna:

- 57 Slåttervall på åker (kontrakt med vallfodertork)
- 63 Energigräs och
- 87 Annan stödberättigande gröda (bara för ersättningarna inom ekologisk produktion samt kretsloppsriktad produktion).

706 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 705 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av efterkontroll. Läs mer i kap 6.1.

708 Extensiv gröda: Används grödan korrekt (inte till grovfoder)? (J/N)

Denna kontroll omfattar: KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Den här kontrollpunkten ska kontrolleras manuellt eftersom den inte kan sorteras rätt i systemen. . Använd det manuella protokollet ”Kontrollprotokoll Komp, Träda” som du hittar på Handläggarsstödet för stödadministration. Kontrollpunkten gäller endast på kontrolllytor med extensiv gröda i de fall lantbrukaren söker kompensationsstöd för grovfodergrödor samt har djur. När du dokumenterar avvikelser ska arealen redovisas och lämnas till handläggare som gör en manuell uträkning på foderareal.

Om grödan används till grovfoder ska du svara N. Kontrollpunkten behöver endast besvaras om lantbrukaren har nöt, får eller getter. Om lantbrukaren inte har något av dessa djurarter ska du svara Ej aktuellt.

Kontrollpunkten är aktuell för grödkoderna:

- **63 Energigräs** - Rörflen som slås av som torrt växtmaterial får användas för energiändamål eller som halm. Grödan får också slås av medan den är ”grön” och har fodervärde. I det fallet ska grödan endast använts till energiändamål. Alla skördar under året ska gå till energiändamålen. Jordbrukaren kan visa det genom att låta dig se t ex ett kontrakt.
- **57 Slåttervall på åker (kontrakt med vallfodertork)** - Jordbrukaren ska kunna visa kontrakt med vallfodertork. Alla skördar ska gå till vallfodertorken.
- **81 Gröngödsling** - Gröngödsling består vanligtvis av sådda baljväxter, ibland med inslag av gräs och örter. Normal skötsel är att slå av grödan och plöja ned grönmassan. Om grönmassan förs bort för att användas som täckmaterial i annan odling ska jordbrukaren visa var den använts.

709 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 709 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

748 Är bete/slätter utfört enligt villkoren för allmän skötsel i miljöersättningen?

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Om du hittar avvikelser avseende skötselvillkoren för betesmark allmän skötsel ska du sätta N. I de följande

kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalsslistan och koppla din avvikelseyta.

Om betesmarker med allmän skötsel varaktigt sköts enligt kraven för slåtteräng så ska du ändra till grödkod 53 på kontrollpunkt 557 Finns endast den ansökta grödan på ytan (läs mer på kp 557) och kontrollera enligt villkoren för slåtterängar med allmän skötsel.

Om slåtterängar med allmän skötsel varaktigt sköts enligt kraven för betesmark så ska du ändra till grödkod 52 på kontrollpunkt 557 Finns endast den ansökta grödan på ytan (läs mer på kp 557) och kontrollera enligt villkoren för betesmarker med allmän skötsel.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det är avvikelser som utgör olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Gäller från 2024: Lantbrukaren kan vara undantagen från det årliga kravet om bete/slåtter när skiftet anmälts för betesfritt år och det inte är första åtagande året. Du som kontrollant ska inte beakta detta då avvikelsen hanteras i handläggningen. Du som kontrollant ska dokumentera de faktiska omständigheterna och kan underkänna sådana ytor redan vid första besöket om det saknas aktivitet/bete eller slåtter.

De avvikelser som du ska notera N för på den här kontrollpunkten är:

- **Bete/Slåtter: Ej betat/Slåtrat**
- **Bete: Skadlig förnaansamling**
- **Slåtter: Skörd utanför perioden 1 juli – 31 oktober**
- **Slåtter: Skörden har ej tagits bort**

749 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 748 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalsslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelens omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation.

Dokumentera omständigheter och hur du kom fram till det. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

Om villkoret inte är uppfyllt vid ditt första kontrollbesök ska du följa upp villkoret med hjälp av en fotobegäran. Sätt EFT-JA. Läs mer i kap 6.1.

756, 750, 751 och 1044 Flervalslista

Aktuella när 748 = N

Bocka för de avvikelser som finns på avvikelseytan.

756 Bete/Slätter: Ej betat/Slåttrat

Hela betesmarken ska varje år betas av eller skördas innan säsongens slut, senast 31 oktober. Den här kontrollpunkten använder du även när en slätteräng med allmän skötsel inte har skördats.

Om det finns tydliga partier som är större än 100 m² med ohävdarter som inte har blivit betade eller manuellt bearbetade ska dessa leda till avvikelse.

I de fall marken betas tidigt på växtsäsongen ska det tydligt synas att den växtlighet som finns i fältskiktet är återväxt uppkommen innevarande år.

Motivera tydligt t.ex. inga spår av djur, området fränstängslat, om det finns partier med ohävdarter som inte har blivit betade (eller manuellt bearbetade) Även omständigheter såsom avsaknad av stängsel, tillgänglighet till marken och lantbrukarens tillgång till djur kan vara bra att dokumentera.

Tänk på att dokumentera väl om det finns exceptionella väderleksförhållanden eller högt vattenstånd som påverkar skötseln av marken enligt regelverken och beskriv vad som har utförts.

På en betesmark får betet inte ersättas med slätter första åtagandeåret. Om det har skördats första åtagandeåret så ska du ändra grödkod till slätteräng på kp 557 och kontrollera utifrån villkoren för slätteräng.

1044 Bete: Skadlig förnaansamling

Marken ska vara tillräckligt betad så att inte någon skadlig förnaansamling sker eller om det är avslaget så ska gräset vara slaget på sådant sätt att det ska gå att skörda och majoriteten av gräset ska vara bortfört.

En ansamling av förna kan leda till uppluckring av grässvålen, kvävning av nya plantor eller på annat sätt skada markens natur- och kulturmijövärden. Vid vilken nivå på avbetning som skadlig förnaansamling sker varierar mellan olika marker, regioner och år.

Motivera bedömningen tex om det finns partier med ohävdarter som inte har blivit betade eller om avslaget gräs/örter inte är bortfört.

750 Slätter: Skörd utanför perioden 1 juli – 31 oktober

Slätterängar ska slås inom perioden 1 juli-31 oktober.

Från och med år två i åtagandet får bete vartannat år ersättas med slätter. Då ska slätter ske inom perioden 1 juli – 31 oktober. Kontrollen avser om ytan är skördad men det har utförts före eller efter perioden. Dokumentera omständigheter.

751 Slätter: Skörden har ej tagits bort

Om skörden inte forslats bort från hela kontrollytan så ska du koppla in kontrollpunkten på avvikelseytan och dokumentera omständigheter. Även pressad skörd omfattas av kravet att skörden ska ha tagits bort på hela ytan. Dokumentation ska vara tydlig om det varit strängt, balat, eller otillräckligt uppsamlat.

Om växtmassan är finfördelad så att det inte går att ta någon skörd så ska du dokumentera det här.

**760 Har du använt satellitdata eller drönare vid din bedömning?
(J/N)**

Denna kontroll omfattar: Alla stöd och ersättningar

Kontrollobjekt: Skifte, åtagandeyta

Beskrivning: Du ska använda denna kontrollpunkt för att visa om Sentinel, drönare eller andra hjälpmedel har använts för att stödja ordinarie kontroll. Traditionella hjälpmedel såsom avståndskikare, måttband och famnstake ska inte anges här.

761 Sentinel (J/N)

Aktuell när 760 = J

Du ska använda denna kontrollpunkt när sentineldata har använts för att komplettera ordinarie kontroll. Resultat som inte gynnar lantbrukaren ska alltid verifieras i fält. Du ska bocka i de villkor som du kontrollerat med hjälp av Sentinel.

762 Jordbruksaktivitet

772 Vårbearbetning: Jordbearbetning av marken innan 1 januari

773 Vårbearbetning: Är grödan sådd innan 30 juni

763 Gröda

765 Drönare (J/N)

Aktuell när 760 = J

Du ska använda denna kontrollpunkt när drönare har använts för att verifiera ortofotot. Observera att mätningar ska ske digitalt med hjälp av ortofoto men med hjälp av drönare. Du ska bocka i de villkor som du kontrollerat med hjälp av drönare.

766 Areal

767 Efterkontroll

768 Gröda

769 Igenväxning

770 Har du använt hjälpmedel (J/N)

Aktuell när 760 = J

Du ska använda denna kontrollpunkt om kontrollen ingår i ett projekt för utveckling av nya kontrollmetoder. Kontakta

Process och kontrollsamordningsenheten för vidare instruktioner.

771 Ange vilket hjälpmedel och vad som kontrollerats

Aktuell när 771 = J

Dokumentera vilket hjälpmedel som du använt och vilket/vilka villkor som kontrollerats.

823 Frukt-, nöt- och bärodling: Finns tillräckligt antal plantor/träd per hektar? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning:

För att en fruktodling ska ge rätt till ersättning så ska den ha minst nedanstående antal träd per hektar

Äpple: 400 träd/ha

Päron: 400 träd/ha

Plommon: 400 träd/ha

Körsbär: 400 träd/ha

Aprikos: 400 träd/ha

Persika: 400 träd/ha

Surkörsbär: 300 träd/ha

Fruktträd ger rätt till ersättning även de år odlingen etableras eller föryngras.

Den som söker ska dokumentera sina åtgärder i odlingen och visa upp dokumentationen vid kontroll.

För att en nötodling ska ge rätt till ersättning ska den ha minst nedanstående antal buskar eller per hektar

Hassel: 400 buskar/ha

Valnöt: 150 träd/ha

En nötodling ger rätt till ersättning även de år odlingen etableras eller föryngras.

Den som söker ska dokumentera sina åtgärder i odlingen och visa upp dokumentationen vid kontroll.

För att en bärodling ska ge rätt till ersättning så ska den ha minst nedanstående antal plantor per hektar

Smultron: 30 000 plantor/ha	Vinbär: 1 500 plantor/ha
Lingon: 30 000 plantor/ha	Krusbär: 1 500 plantor/ha
Jordgubbar: 16 000 plantor/ha	Blåbär: 1 500 plantor/ha
Tranbär: 16 000 plantor/ha	Blåbärstry: 1500 plantor/ha
Åkerbär: 16 000 plantor/ha	Sibiriskt blåbär: 1500 plantor/ha
Hjortron: 3 000 plantor/ha	Nypon: 1 500 plantor/ha
Hallon: 2 000 plantor/ha	Aronia: 1 500 plantor/ha
Björnbär: 2 000 plantor/ha	Rosenkvitten: 1 500 plantor/ha
Björnbärskorsningar: 2 000 plantor/ha	Vindruvor: 1 500 plantor/ha
Havtorn: 1200 plantor/ha	Gojibär: 1500 plantor/ha
Bärhäggmispel: 1 200 plantor/ha	
Kiwi/minkivi: 1200 plantor/ha	
Fläder: 600 plantor/ha	

När du beräknar plantantalet räknas arealen inklusive vändtegar.

Bärodlingen är ersättningsberättigad även de år då den som söker etablerar eller förnygrar odlingen.

Antal plantor räknas genom att på en sträcka av 100 m i raden räkna antal plantor, samt att mäta avståndet mellan raderna. Räkna på tre 100 m sträckor och beräkna medelvärdet. Om inte radavståndet är lika mäts sträckan över tio rader och divideras med 10 för att få ett medeltal. $\text{Antal per 100 m/radavstånd} \times 100 = \text{antal per hektar}$. Om beståndet är ojämnt eller man kommer nära gränsen upprepas räkningen ytterligare två gånger.

Om det gäller träd som står oregelbundet kan man istället räkna antal träd inom en radie av 5,64 m. Du har lämpligen ett snöre med denna längd med sig, fäster det i ett träd och går sedan runt och räknar. En cirkel med radien 5,64 m omfattar 0,01 hektar. Det antal man får multipliceras med 100. Denna mätning upprepas på 4 olika ytor.

Bedömningen av plantantal görs för varje skifte för sig. Om inte antalet är uppfyllt noteras arealen där plantantalet inte uppfylls. Om

del av skiftet har lägre plantantal och kan delas av noteras endast arealen för denna del.

Det förekommer också att frukt- och bärodlingar består av olika arter på samma skifte. Detta är också godkänt. Då får man bedöma om plantantalet uppfylls för respektive art. Till exempel om vinbär och äpple odlas tillsammans. Räkna då antalet plantor per hektar för respektive art enligt någon av metoderna ovan. Till exempel 200 äppelträd per hektar och 1000 vinbärsbuskar per hektar. Kontrollera sedan att dessa ”fyller ut” ett hektar genom att multiplicera antalet plantor med areal per planta enligt beskrivningen ovan. ($200 * 25 + 100 * 6,6 = 11\,600\text{ m}^2$) alltså godkänt ($1\text{ ha} = 10\,000\text{ m}^2$) Om man kommer nära gränsen upprepas mätningen enligt ovan.

824 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 823 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Beskriv vilken frukt, nöt eller vilka bär som odlas och antal träd, buskar eller plantor per hektar som finns på ytan. Beskriv också hur du kom fram till detta.

826 Uppfylls villkoren för frövall? (J/N)

Denna kontroll omfattar: EKOMST, KOMP

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten är aktuell för grödkoderna 58, 59 och 62 (frövall). En frövall får endast bestå av en sort av vallbaljväxter eller vallgräs. Den som söker ska kunna visa att det finns ett avtal med utsädesleverantör.

Odling av vallfrö med kontrakt ger samma ersättning som andra lantbruksgrödor, vall för foder ger ingen ersättning för ekologisk produktion-växtodling.

Om du hittar avvikelser avseende villkoren för frövall ska du sätta N. Du ska välja typ av avvikelse i flervalsslistan och koppla din avvikelseyta.

Om lantbrukaren söker kompensationsstöd och marken inte uppfyller villkoren för frövall så ska du även byta grödkod till grödkod 50 förutsatt att det odlas vall på marken.

Använd metod 1 när du dokumenterar avvikelser, se kap 5.1.1. Om det är avvikelser som utgör olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

När du konstaterar en avvikelse på dessa kontrollpunkter får du en lista på olika typer av fel. Gör en avvikelseyta som omfattar alla fel. Välj alla de fel i listan som finns på avvikelseytan. Om de olika avvikelserna inte angränsar eller överlappar varandra ska du göra en ny avvikelseyta.

- **Består av fler än en sorts vallgräs eller vallbaljväxt**
- **Avtal med utsädesleverantör saknas**

827 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 826 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken/vilka typer av avvikelser ytan utgör genom att bocka i flervalsslistan på kp 828–829. Du ska notera vilka uppgifter du kontrollerat i dokumentationen och om några uppgifter saknas. Notera också vilka dokument som du kontrollerat emot. De stödande dokument som du kontrollerat ska du fotografera eller be att få digitalt.

828–829 Flervalsslista

Aktuella när 826 = N

828 Består av fler än en sorts vallgräs eller vallbaljväxt

En frövall får endast bestå av en sort av vallbaljväxter eller vallgräs.

829 Avtal med utsädesleverantör saknas

Den som söker ska kunna visa att det finns ett avtal med utsädesleverantör. Detta avtal ska finnas tillgängligt vid kontroll på plats.

850 Fånggröda: Är skötselvillkoren uppfyllda? (J/N/Ej aktuellt)

Denna kontroll omfattar: KLACK-fång

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten omfattar kontroll av att det finns en fånggröda, villkoren för brytdatum samt bete, villkor avseende gödsling och att utsädet är godkänt samt om fånggrödan har använts till produktion. För information om kontrolltidpunkt se rutin 502.

Om du hittar avvikelser avseende skötselvillkoren för fånggröda ska du sätta N. I de följande kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalstlistan och koppla din avvikelseyta.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

De avvikelser som du ska notera på den här kontrollpunkten är:

- **Uppkomsten ej tillräcklig**
- **Fånggröda ej sådd**
- **Ej godkänt utsäde**
- **Bruten för tidigt - höstråg och westerwoldiskt rajgräs**
- **Bruten för tidigt - övriga fånggrödor**
- **Använt till produktion innan tillåtet brytdatum**
- **Gödslat mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum**

851 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Rita en avvikelseyta och välj sedan vilken typ av avvikelse som ytan utgör genom att bocka i flervalstlistan på kp 852–860.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning i din dokumentation. Glöm inte att anteckna datum för när eventuella åtgärder utförts eller vilken gröda som använts om ej godkänt utsäde använts. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Efterkontroll möjlig.

852–855 Flervalstlista

Aktuella när 850 = N

847 Uppkomsten ej tillräcklig

När du bedömer fånggrödans uppkomst ska du titta på hur mycket grödan har utvecklat sig och om den har kommit upp på hela skiftet. Anser du att grödan inte har utvecklats tillräckligt mycket för att kunna fylla sitt syfte är den underkänd.

Oljerättikan och rättikan är känsliga grödor och kräver bra förhållande för att få en jämn uppkomst. Det är därför extra viktigt att du tar hänsyn till lokala förhållanden och väderlek. Observera att alla fånggrödor ska bedömas med hänsyn till lokala förhållande och väderlek. Exempel på sämre väderförhållanden kan vara att det i jämförelse med ett normalår varit kallt och ovanligt blött eller avsaknad av regn vid eller efter sådd.

852 Fånggröda ej sådd

Bedöm om lantbrukaren har sått fånggrödan.

853 Ej godkänt utsäde

Det som ska kontrolleras i denna kontrollpunkt är om rätt fånggröda har såtts in efter huvudgrödan samt om sådden har gjorts på sådant sätt för att uppnå syftet med fånggrödan. De olika sätten att nå kraven redovisas nedan:

Tabell 19 Huvudgröda och såmetod för de olika fånggrödorna

Fånggröda	Huvudgröda: Potatis, rotfrukter eller grönsaker	Huvudgröda: Annan än potatis, rotfrukter eller grönsaker	Såmetod: Kan sås in i huvudgrödan om den inte är potatis, rotfrukter eller grönsaker	Såmetod: Kan sås efter skörd av huvudgrödan
Höstråg eller westerwoldiskt rajgräs	x			x
Vitsenap/Oljerättika/Rättika	x	x	x	x
Vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter		x	x	

Vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter är godkänt som utsäde vid sådd av fånggröda. Högst 15 viktprocent av utsädesblandningen får utgöras av vallbaljväxter. Om blandningen av den växande grödan ser felaktig ut ska du kontrollera mot kvitton på utsädet.

Dokumentera alltid en sådan kontroll genom att fotografera aktuella kvitton.

Om ett felaktigt utsäde eller utsädesblandning har använts ska du dokumentera felet här.

854 Bruten för tidigt - höstråg och westerwoldiskt rajgräs

Bedöm om fånggrödan har brutits för tidigt:

Höstråg eller westerwoldiskt rajgräs får brytas tidigast den 1 januari året efter stödåret.

Med bruten avses att man kemiskt behandlar (avdödning av växtligheten) den eller att man mekaniskt bearbetar in den i jorden.

855 Bruten för tidigt övriga fånggrödor

Bedöm om fånggrödan brutits för tidigt:

- Om fånggrödan är vallgräs, vallgräs i blandning med vallbaljväxter, får den brytas tidigast den 10 oktober. I Blekinge, Skåne och Hallands län får dessa fånggrödor brytas tidigast den 20 oktober.
- Vitsenap, oljerättika eller rättika får brytas tidigast den 10 oktober förutom i Blekinge, Skåne och Hallands län där de får brytas tidigast den 20 oktober.

Med bruten avses att man kemiskt behandlar (avdödning av växtligheten) den eller att man mekaniskt bearbetar in den i jorden.

856 Använt till produktion innan tillåtet brytdatum

Fånggrödan får inte användas för slätter, bete eller annan produktion före det datum då fånggrödan tidigast får brytas.

Om fånggrödan skördats eller betats eller liknade innan den tidigast får brytas ska du dokumentera avvikelserna och beskriva på vilket sätt.

858 Gödslat mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum

Undersök om gödselmedel har spridits på marken mellan skörd av huvudgrödan och det datum då fånggrödan tidigast får brytas.

Om gödselmedel spridits mellan datumen för skörd av huvudgrödan och det datum då fånggrödan tidigast får brytas ska du dokumentera avvikelserna och skriva när och på vilket sätt.

864 Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att jordbearbeta marken innan 1 januari? J/N

Denna kontroll omfattar: KLACK-vårbearbetning

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning:

Marken får jordbearbetas tidigast den 1 januari året efter stödåret. Lantbrukaren får dock utföra en grund jordbearbetning (exempelvis en grund kultivering eller jordfräsning för att ge en såbädd) inför sådd av vitsenap, oljerättika eller rättika.

Skörd av potatis, rotfrukter eller grönsaker betraktas som jordbearbetning. Därför kan huvudgrödan potatis, rotfrukter eller grönsaker inte kombineras med vårbearbetning.

Observera att även bete kan ses som otillåten jordbearbetning om det medför tydliga skador på marken.

869 Koppla avvikelsetan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 864 = N

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelserna väl och skriver att avvikelserna gäller för året innan.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Efterkontroll möjlig.

Vid första kontrolltillfället ska du sätta EFT-V förutsatt att du inte hittar ett villkorsfel då underkänner du det vid första kontrollbesöket med EFT-UND och fotografera avvikelserna.

Om du vid efterkontrollen ser att lantbrukaren har jordbearbetat eller gjort annan aktivitet som räknas som jordbearbetning ska du sätta EFT-FÄLT-UND och fotografera avvikelsen. Om lantbrukaren har låtit bli att jordbearbeta ska du sätta EFT-FÄLT-G

865 Vårbearbetning: Har gödsel spridits mellan skörd av huvudgrödan och före 1 mars? J/N

Denna kontroll omfattar: KLACK-vårbearbetning

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Efter skörd av en huvudgröda, efter den sista skörden av en vall eller efter en bevuxen träda får inte gödselmedel spridas på marken förrän tidigast den 1 mars året efter stödåret.

Om gödselmedel spridits mellan datumen för skörd av huvudgrödan och den 1 mars så ska du dokumentera avvikelsen och beskriva när och på vilket sätt.

1041 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 865 = J

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelsen väl och skriver att avvikelsen gäller för året innan.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Efterkontroll möjlig.

Vid första kontrolltillfället ska du sätta EFT-V förutsatt att du inte hittar ett villkorsfel då underkänner du det vid första kontrollbesöket med EFT-UND och fotografera avvikelsen.

Om du vid efterkontrollen ser att lantbrukaren har spridit gödsel på marken ska du dokumentera och fotografera det samt sätta EFT-FÄLT-UND. Har lantbrukaren låtit bli att sprida gödsel ska du sätta EFT-FÄLT-G

870 Vårbearbetning: Är grödan sådd senast 30 juni? (J/N/Ej aktuellt)

Denna kontroll omfattar: KLACK-vårbearbetning

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten omfattar kontroll av att det skett sådd senast sista sådatum året efter stödåret. Vid första fältbesöket ska du bedöma om det finns en risk att en ny gröda inte kommer att sås till våren. Riskfaktorer är t ex om den växande grödan kan övervintra eller om det finns någon annan anledning att misstänka att lantbrukaren inte kommer att så en ny gröda.

Om du bedömer att det finns en risk att lantbrukaren inte kommer att så en ny gröda ska du sätta J och meddela lantbrukaren att en efterkontroll kan komma att ske.

Om den växande grödan inte riskerar att övervintra ska du sätta N.

871 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 870 = N

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelserna väl och skriver att avvikelserna gäller för året innan.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Efterkontroll möjlig.

Om du bedömt att det finns risk lantbrukaren inte kommer att så en ny huvudgröda senast 30 juni vid första kontrollen ska du sätta EFT-R som efterkontrollsalternativ. Skriv även ner vilken gröda det är på kontrolllytan.

Vid efterkontrollen ska du bedöma om lantbrukaren har sått en ny huvudgröda. Om lantbrukaren inte har sått en ny gröda ska du sätta EFT-FÄLT-UND och fotografera avvikelserna. Om lantbrukaren har sått en ny gröda ska du sätta EFT-FÄLT-G.

1089 Har lantbrukaren låtit bli att sprida växtskyddsmedel, som avdödar växtlighet mellan skörd av huvudgröda och 1 januari? (J/N/Ej aktuellt)

Denna kontroll omfattar: KLACK-vårbearbetning

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Efter skörd av en huvudgröda, efter den sista skörden av en vall eller efter en bevuxen träda får växtskyddsmedel som avdödar växtlighet spridas på marken tidigast den 1 januari året efter stödåret.

Om växtskyddsmedel som avdödar växtlighet spridits mellan datumen för skörd av huvudgrödan och den 1 januari så ska du dokumentera avvikelsen och beskriva när och på vilket sätt.

Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1089 = J

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelsen väl.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

Efterkontroll möjlig.

Vid första kontrolltillfället ska du sätta EFT-V förutsatt att du inte hittar ett villkorsfel. Om du hittar ett villkorsfel underkänner du redan vid första kontrollbesöket med EFT-UND och fotograferar avvikelsen.

Om du vid efterkontrollen ser att lantbrukaren har spridit växtskyddsmedel som avdödar växtlighet på marken ska du dokumentera och fotografera det samt sätta EFT-FÄLT-UND. Har lantbrukaren låtit bli att sprida växtskyddsmedel som avdödar växtlighet ska du sätta EFT-FÄLT-G

1000 ZON: Är grödan godkänd? (J/N)

Denna kontroll omfattar: ZON23

Kontrollobjekt: skifte

Beskrivning: Skyddszonen ska vara anlagd senast 30 juni första året i åtagandet. Sådden ska vara utförd med en för arten och syftet med odlingen normal utsädesmängd. Syftet är att växtligheten ska minska ytavrinning, erosion och läckage av näringsämnen från åkermarken. Om skyddszonen redan är etablerad behövs inte någon sådd göras vid åtagandeperiodens början.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta. Om

det är avvikelser som utgör olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor. Se kap 5.2 metod 1 och 2.

De avvikelser som du ska notera på den här kontrollpunkten är:

- **Sådd senare än 30 juni första året**
- **Utsäde felaktigt**
- **Växtligheten underkänd**

1001 ZON: Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1000 = N

Rita en avvikelseyta och koppla till kontrollpunkten. Välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalsslistan.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation.

Dokumentera omständigheter och hur du kom fram till det. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

1002–1004 Flervalsslista

Aktuella när 1000 = N

1002 ZON: Sådd senare än 30 juni första året

Skyddszonen ska sås senast 30 juni första året i åtagandeperioden och ligga på samma mark under hela åtagandet.

1003 ZON: Utsäde felaktigt

Växtligheten ska bestå av vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter där högst 15 viktprocent av utsädesblandningen får bestå av vallbaljväxter. En insektsfrämjande fröblandning kan blandas in vid sådd. Sådden ska ske med en för arten och syftet med odlingen normal utsädesmängd.

1004 ZON: Växtligheten underkänd

Växtligheten är godkänd om den består av vallgräs eller vallgräs i blandning av vallbaljväxter. Smalbladiga gräs och örter får också ingå.

1006 ZON: Är skötselvillkoren uppfyllda? (J/N)

Denna kontroll omfattar: ZON23

Kontrollobjekt: skifte

Beskrivning: Skötselvillkoren omfattar bland annat att det inte är tillåtet att använda växtskyddsmedel eller gödsla på skyddszonen.

Växtligheten ska hållas i fullgott skick samt fri från skador. Den ska också ligga obruten på samma mark under hela åtagandeperioden.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta. Om det är avvikelser som utgör olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor. Se kap. 5.2 metod 1 och 2.

De avvikelser som du ska notera på den här kontrollpunkten är:

- **Gödslat**
- **Använt växtskyddsmedel**
- **Växtligheten skadad**
- **Bruten för tidigt**

1007: ZON: Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1006 = N

Rita en avvikelseyta. Välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalslistan på kp 1008–1011.

Det är viktigt att du beskriver avvikelstens omfattning i din dokumentation. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

1008 – 1011 Flervalslista

Aktuella när 1006 = N

1008 ZON: Gödslat

All gödsling på skyddszone är otillåten. Gödsel från djur som betar på skyddszone räknas inte som gödsling. Om det har gödslats på anpassad skyddszone så ska du även dokumentera om gödselmedel har spridits på vattenmättad eller översvämmad mark, snötäckt mark eller frusen mark.

Om det har gödslats på skyddszone mot vattendrag så ska du även dokumentera om gödsel har spridits på jordbruksmark närmare än 2 meter från kant som gränsar till vattendrag eller sjö. Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav eller nationell lagstiftning vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor eller ansvarig för naturvårdshandläggning. Lantbrukaren kan tas ut till kontroll för grundvillkor eller utredas om denne brutit mot t.ex. miljöbalken. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

1009 ZON: Använt växtskyddsmedel

All användning av växtskyddsmedel på skyddszone är otillåten.

Om det konstateras en avvikelse vid kontroll så kan det även vara en överträdelse av ett grundvillkorskrav eller nationell lagstiftning vilket i sin tur kan leda till att det behöver utredas.

Vid ett villkorsfel ska ni alltid beakta om sådan utredning behövs och om ni behöver ta kontakt med ansvarig för grundvillkor eller ansvarig för naturvårdshandläggning. Lantbrukaren kan tas ut till kontroll för grundvillkor eller utredas om denne brutit mot t.ex. miljöbalken. Det är alltid viktigt att avvikelser för dessa kontrollpunkter dokumenteras väl.

1010 ZON: Växtligheten skadad

Växtligheten ska hållas i fullgott skick och fri från skador. Vid dikning eller underhåll av diken och dränering får jordmassor läggas på skyddszone. Vid täckdikning av ett intilliggande

skifte får skyddszonen brytas igenom. Dock ska jordmassorna vara bortförda och skyddszonens växtlighet reparerad senast den näst påföljande 30 juni.

1011 ZON: Bruten för tidigt

En skyddszon ska ligga obruten på samma mark under hela åtagandeperioden. Dock kan länsstyrelsen i samband med en kontroll besluta att lantbrukaren ett enstaka år under perioden får bryta och lägga om skyddszonen för att få fullgod växtlighet. Brytning och anläggning ska ske under samma stödår och innan sista sådatum.

Skyddszonen får brytas det sista åtagandeåret tidigast 10 oktober förutom i Blekinge, Skåne och Hallands län där skyddszonen får brytas tidigast den 20 oktober. Skyddszon får inte brytas kemiskt förrän tidigast 31 december.

1016 ZON: Har inte använt växtskyddsmedel på angränsande mark, som kräver bevuxen skyddszon mot vattendrag? (J/N/Ej aktuellt)

Denna kontroll omfattar: ZON23

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollen är aktuell endast då det finns ansökan om utbetalning för skyddszonen. Kontrollpunkten gäller endast skyddszoner mot vattendrag. Om det är en anpassad skyddszon sätter du Ej aktuellt på denna kontrollpunkt.

För vissa växtskyddsmedel finns i produktvillkoren krav på bevuxen skyddszon och när dessa används ska lantbrukaren ha dragit tillbaka sin ansökan om utbetalning för de delar av skyddszonerna som ligger intill de aktuella skiftena. Ansökan om utbetalning ska ha dragits tillbaka före det att växtskyddsmedlet användes.

Villkoret kräver att du tittar i lantbrukarens sprutjournal om du misstänker att det sprutats växtskyddsmedel. Villkoren för varje växtskyddsmedel kan ha ändrats mot det som står på förpackningen. För att få rätt underlag om vilka växtskyddsmedel där de aktuella produktvillkoren kräver skyddszon ska du som kontrollant gå in i KEMI:s bekämpningsmedelsregister

<https://apps.kemi.se/BkmRegistret/Kemi.Spider.Web.External/>

Lantbrukaren gör dock aldrig fel om villkoren på förpackningen följs.

Du ska kontrollera i sprutjournalen vilka skiften som sprutats med växtskyddsmedel där det på förpackningen står att det krävs en skyddszon mot vattendrag. Du ska också undersöka att lantbrukaren inte söker utbetalning för miljöersättning för skyddszon som ligger intill skiften där dessa växtskyddsmedel använts.

Den areal du ska ange i kontrollpunkten är arealen för den del av skyddszonen som ligger mellan ett sprutat skifte och vattnet. För att avgöra om skötselålet gäller måste du i samband med varje kontroll titta i akten eller händelseloggen ifall lantbrukaren har dragit tillbaka areal från ansökan för skyddszonersättning.

Om villkoret är uppfyllt: Signera sprutjournalen.

Om villkoret inte är uppfyllt notera N och signera sprutjournalen.

Tabell 20 Förteckning över växtskyddsmedel med krav på bevuxen skyddszon i produktvillkoren som gällde när kontrollinstruktionen beslutades.

Medel	Gröda	Villkor
Mistral 70 WG	Morötter	Läs på förpackningen

1017 ZON: Koppla avvikelsetan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1016 = N

Rita en avvikelseta och koppla till kontrollpunkten.

Det är viktigt att du beskriver avvikelsets omfattning, vilket preparat och att den exakta ytan framkommer i din dokumentation. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrollytan.

1023 Fånggröda: Har fånggrödan övergått till huvudgröda? J/N/Ej-aktuellt

Denna kontroll omfattar: KLACK-fång

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Du ska kontrollera att lantbrukaren har sått en ny gröda eller brutit fånggrödan eftersom fånggrödan inte får övergå till huvudgröda.

Vid första fältbesöket ska du kontrollera vilken fånggröda lantbrukaren har sått och om det finns en risk att fånggrödan kan övervintra och därmed kan övergå till huvudgröda nästa år. Observera att det kan finnas en större risk att fånggrödan inte bryts om grödan kan användas till produktionsändamål. I södra delen av Sverige kan även Westerwoldiskt rajgräs och oljerättika övervintra. Det ska du beakta när du bedömer risken.

Om du bedömer att det finns en risk att fånggrödan övervintrar ska du sätta J och meddela lantbrukaren att en efterkontroll kan komma att ske.

Om du bedömer att fånggrödan inte riskerar att övervintra ska du sätta N.

Tabell 21 Fånggröda som övervintrar och/eller kan användas till produktionsändamål

Fånggröda	Övervintrar	Produktionsändamål	Behov av kontroll att fånggrödan inte övergår till huvudgröda
Höstråg	x	x	x
Westerwoldiskt rajgräs		x	(x)
Vitsenap/Oljerättika/Rättika			(x)
Vallgräs med vallbaljväxter	x	x	x

1024 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1024 = J

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelserna väl.

Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Efterkontroll möjlig.

Om du bedömt att fånggrödan kan övergå till huvudgröda vid första kontrollen ska du sätta EFT-R som efterkontrollsalternativ. Skriv även ner vilken fånggröda det är på kontrolllytan.

Vid efterkontrollen ska du bedöma om fånggrödan har övergått till huvudgröda eller inte. Om fånggrödan har övergått till huvudgröda ska du sätta EFT- FÄLT-UND. Om lantbrukaren

har brutit fånggrödan, etablerat en ny gröda eller om fånggrödan inte överlevde vintern ska du sätta EFT-FÄLT-G.

1029 Mellangröda: Är skötselvillkoren uppfyllda? J/N

Denna kontroll omfattar: KLACK-mellan

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Kontrollpunkten omfattar kontroll av att det finns en mellangröda, villkoren för brytdatum samt bete, villkor avseende gödsling.

Om du hittar avvikelser avseende skötselvillkoren för mellangröda ska du sätta N. I de följande kontrollpunkterna ska du välja typ av avvikelse i flervalstlistan och koppla din avvikelseyta.

Varje typ av avvikelse ska dokumenteras med sin egen avvikelseyta förutom om det är fler avvikelser som omfattar exakt samma yta.

När det finns avvikelser av samma typ som består av flera olika ytor så ska du duplicera kontrollpunkten och koppla in samtliga avvikelseytor.

De avvikelser som du ska notera på den här kontrollpunkten är:

- **Uppkomsten ej tillräcklig**
- **Mellangröda saknas**
- **Ej godkänt utsäde**
- **Bruten innan tillåtet brytdatum**
- **Använt till produktion innan tillåtet brytdatum**
- **Gödslat mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum**

1030 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuellt om 1029= N

Rita en avvikelseyta och välj sedan vilken typ av avvikelseytan utgör genom att bocka i flervalstlistan på kp 852–860.

Det är viktigt att du beskriver avvikelens omfattning i din dokumentation. Glöm inte att anteckna datum för när eventuella åtgärder utförts eller vilken gröda som använts om ej godkänt utsäde använts. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Efterkontroll möjlig.

1031–1034 Flervalslista

Aktuellt om 1029= N

1026 Uppkomsten ej tillräcklig

Bedöm mellangrödans uppkomst. Det gör du genom att bedöma grödans täthet samt hur mycket den har tagit sig. Du ska även bedöma om den har såtts i rimlig tid för att uppfylla sitt syfte.

Vid bedömningen ska du ta hänsyn till lokala förhållanden och väderlek. Exempel på sämre väderförhållanden kan vara att det i jämförelse med ett normalår varit kallt och ovanligt blött vid eller efter sådd.

1031 Mellangröda ej sådd

Bedöm om lantbrukaren har sått mellangrödan.

1032 Ej godkänt utsäde

Det som ska kontrollera i denna kontrollpunkt är om rätt mellangröda har såtts in efter huvudgrödan samt om sådden har gjorts på ett sätt för att uppnå syftet med mellangrödan.

Mellangrödor med huvudsakligt syfte att öka kolinlagring ska vara insådd i eller sådd efter skörd av huvudgrödan.

- Högst 30 % av viktprocenten av frön i utsädesblandningen får vara baljväxter. I övrigt inget krav på vilken gröda som ska utgöra mellangrödan.
- Mellangrödan är inte tillåten att så in i huvudgröda potatis, rotfrukter eller grönsaker. Den ska då sås in direkt efter skörd av huvudgrödan.

Om blandningen av den växande grödan ser felaktig ut ska du kontrollera mot kvitton på utsädet. Dokumentera alltid en sådan kontroll genom att fotografera aktuella kvitton. Om ej godkänt utsäde använts eller om det använts på ett felaktigt sätt ska du dokumentera felet här.

Spillsäd är inte godkänd som mellangröda.

1033 Bruten innan tillåtet brytdatum

Bedöm om mellangrödan brutits innan 10 oktober. I Blekinge, Skåne och Halland får den brytas tidigast 20 oktober.

Med bruten avses att man kemiskt behandlar (avdödning av växtligheten) den eller att man mekaniskt bearbetar in den i jorden.

1040 Använt till produktion innan tillåtet brytdatum

Mellangrödan får inte användas för slätter, bete eller annan produktion före det datum då mellangrödan tidigast får brytas.

Om mellangrödan skördats eller betats eller liknade innan den tidigast får brytas ska du dokumentera avvikelsen och beskriva på vilket sätt.

1034 Gödslet mellan skörd av huvudgröda och tillåtet brytdatum

Gödselmedel får inte spridas på marken mellan skörd av huvudgrödan och det datum då mellangrödan tidigast får brytas.

Om gödselmedel spridits mellan datumen för skörd av huvudgrödan och det datum då mellangrödan tidigast får brytas ska du fotografera och dokumentera avvikelsen.

1037 Mellangröda: Har mellangröda övergått till huvudgröda?

Denna kontroll omfattar: KLACK-mellan

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Du ska kontrollera att lantbrukaren har sått en ny gröda eller brutit mellangrödan eftersom mellangröda inte får övergå till huvudgröda.

Vid första fältbesöket ska du kontrollera vilken mellangröda lantbrukaren har sått. Observera att det kan finnas en större risk att mellangrödan inte bryts om grödan kan användas till produktionsändamål.

Om du bedömer att mellangrödan inte riskerar att övervintra ska du sätta N. Om du bedömer att det finns en risk att mellangröda övervintrar ska du sätta J och meddela lantbrukaren att en efterkontroll kan komma att ske.

1038 Koppla avvikelseytan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 1037 = J

Det är viktigt att du dokumenterar och beskriver avvikelserna väl. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

Efterkontroll möjlig.

Om du bedömt att mellangrödan kan övergå till huvudgröda vid första kontrollen ska du sätta EFT-R som efterkontrollsalternativ. Skriv även ner vilken mellangröda det är på kontrolllytan.

Vid efterkontrollen ska du bedöma om mellangrödan har övergått till huvudgröda eller inte. Om mellangrödan har övergått i huvudgröda ska du sätta EFT-FÄLT-UND. Om lantbrukaren har brutit mellangrödan, etablerat en ny gröda eller om mellangrödan inte överlevde vinter ska du sätta EFT-FÄLT-G.

1045 Särskilda villkor skogsbete: Är villkoret för vegetationens utseende uppfyllt? J/N

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast markklasser med skogsbete.

Skogsbetet ska skötas med plock- och luckhuggning så att blandningen av åldrar och arter av träd och buskar bevaras. Skogsbetet ska skötas så att gräs, ris och örter som djuren äter gynnas. Skogen får bara föryngras genom självföryngring.

Du som kontrollant ska bedöma att skogsbetet sköts på sådant sätt att det inte blir ett kalhygge eller att huggning sker med skogsmaskiner där vi menar större skogsmaskiner. Däremot så är det möjligt att använda till exempel miniskotare och mindre maskiner för utlastning om det inte skadar markskiktet. Metoden plock- och luckhuggning är kravet.

1046 Koppla avvikelsetan och dokumentera (geometri)

Aktuell när 280 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

1048 Särskilda villkor mosaikbete: Är villkoret för tillskottsutfodring uppfyllt?

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast markklasser med Mosaikbete

Markklass med mosaikbete har ett särskilt villkor där tillskottsutfodring inte är tillåtet.

Som tillskottsutfodring räknas extra utfodring på betesmark.

Övergångsutfodring under två veckor vid utsläpp på våren och inför installation om hösten på mindre känsliga delar av marken räknas inte som tillskottsutfodring. Kalv- och lammgömmor samt salt- och mineralstenar som ställs ut på mindre känsliga delar räknas inte heller.

Sambete med vallar är tillåtet och räknas inte som tillskottsutfodring. Det är också tillåtet med tillskottsutfodring på vallar och betesmarker med allmänna värden som ligger i samma fålla.

285 Dokumentera (text)

Aktuell när 284 = N

Dokumentera och beskriv avvikelserna.

1051 Särskilda villkor betesmark med särskild skötsel: Är villkoret för tillskottsutfodring uppfyllt?

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast markklass med Särskilda värden.

Åtaganden med särskild skötsel på markklass med särskilda värden har ett särskilt villkor där tillskottsutfodring inte är tillåtet.

Som tillskottsutfodring räknas extra utfodring på betesmark.

Övergångsutfodring under två veckor vid utsläpp på våren och inför installation om hösten på mindre känsliga delar av marken räknas inte som tillskottsutfodring. Kalv- och lammgömmor samt salt- och mineralstenar som ställs ut på mindre känsliga delar räknas inte heller som tillskottsutfodring.

Sambete med vallar är tillåtet och räknas inte som tillskottsutfodring. Det är också tillåtet med tillskottsutfodring på vallar och betesmarker med allmänna värden som ligger i samma fålla.

285 Dokumentera (text)

Aktuell när 284 = N

Dokumentera och beskriv avvikelsen.

1060 Anpassad Skyddszon: Finns det oanmäld brunn på åtagandeytan? J/N

Denna kontroll omfattar: ZON23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast anpassade skyddszoner och är inte kopplat till något villkor. Kontrollpunktens syfte är att hindra dubbelfinansiering av miljöersättningen för skyddszoner och precisionsjordbruk.

Du som kontrollant ska svara J på kontrollpunkten om det finns en dräneringsbrunn ovan mark med ytvattenintag på åtagandeytan. När du hittar sådan brunn så ska du undersöka om lantbrukaren även söker PREC på skiftet och isåfall även registrera avvikelse på kp 2001. Det vill säga du behöver ta ut lantbrukaren för kontroll även för PREC.

1061 Dokumentera (fritext)

Aktuell när 1060 = J

Dokumentera om det finns en dräneringsbrunn ovan mark med ytvattenintag på åtagandeytan med väsentlig information såsom läge och typ etc.

1054 Särskilda villkor slätteräng med särskilda skötsel: Är villkoret för tillskottsutfodring uppfyllt?

Denna kontroll omfattar: BETE23

Kontrollobjekt: Åtagandeyta

Beskrivning: Kontrollpunkten gäller endast markklasser med Slätteräng särskilda värden

Åtagande med slätteräng med särskild skötsel har ett särskilt villkor där tillskottsutfodring inte är tillåtet.

Som tillskottsutfodring räknas extra utfodring av betesdjur som efterbetar slätterängen. Kalv- och lammgömmor samt salt- och mineralstenar som ställs ut på mindre känsliga delar räknas inte som tillskottsutfodring.

Sambete med vallar är tillåtet och räknas inte som tillskottsutfodring. Det är också tillåtet med tillskottsutfodring på vallar och betesmarker med allmänna värden som ligger i samma fålla.

285 Dokumentera (text)

Dokumentera och beskriv avvikelsen.

2001 Har alla brunnar med ytvattenintag en godkänd zon?

Denna kontroll omfattar: PREC

Kontrollobjekt: Skifte

Beskrivning: Det ska finnas en bevuxen zon runt alla brunnar med ytvattenintag.

PREC kan inte kombineras med ett åtagande för anpassade skyddszoner på samma skifte om det finns brunn på skiftet. Kontrollpunkten ska underkännas för PREC om du hittar en brunn på ett skifte som även har ett åtagande för anpassad skyddszon.

Mer utförlig information finns i Vägledning för precisionsjordbruk-planering.

2002 Dokumentera

Aktuell när 2001 = N

Beskriv på vilket sätt zonen är underkänd. Det du ska kommunicera till lantbrukaren ska du skriva på kontrolllytan.

5 Stöd som hanteras i JBR

JBR är ett äldre system där några stöd och ersättningar fortfarande hanteras. Kontroll av dessa stöd kan inte göras med hjälp av Atlas och Falken Kontroll men man kan använda sig av Basen och Falken Ajour. Även fältkartor kan skrivas ut från Basen. Se Handläggarstöd

för stödadministration/Kontroll på plats/Kontrollinstruktioner/Basen-Manual för kontroll av manuella arealstöd

5.1 Fältkontrollprotokoll

För kontrollen används JBR-protokollet med bilaga, som tas ut som en rapport i JBR, KTR92. Manual för hur fältkontrollprotokollet skapas och hur det ska registreras i JBR finns i Manualer/Manual JBR Kontroll i Handläggarstöd för stödadministration. För att få ut ett komplett kontrollprotokoll behöver du eller kontrollansvarig förbereda i ett antal steg i JBR först.

När kontrollen är klar och protokollet är ifyllt, ska siffrorna från fältkontrollprotokollet registreras i JBR och kontrollbrev skrivs ut. Kontrollbrevet skrivs ut från fliken Rapporter på samma sätt som fältkontrollprotokollet, men rapporten heter istället KTR_KTRDAT99. Siffrorna ska sedan registreringskontrolleras.

På fältkontrollprotokollets första sida finns lantbrukarens uppgifter. På följande sidor i protokollet finns tabeller som ska fyllas i av kontrollanten. Här följer beskrivning av vad som ska fyllas i.

1. Stödspecifik information: Detta beskriver vad det är för kontrolldel som ska kontrolleras.

2. Åtgärder: Om du har föranmält ska punkt 2 Avisering (dag och tid), fyllas i. Du ska alltid dokumentera det datum och tidpunkt när du kontaktar lantbrukaren om att ett kontrollbesök ska utföras. Övriga delar under åtgärder finns inget krav på att fylla i.

3. Tidsåtgång vid kontroll: Denna del finns inget krav på att fylla i.

4. Närvaro: Här ska du fylla i datum när kontrollen är utförd och vem eller vilka personer som utförde kontrollen, övriga delar finns inget krav på att fylla i.

5. Kontrollpunkter på mängd: Här fyller du i kontrollpunkterna 2-7 nedan

Bilaga Kontroll av block/areal - skifte: I tabellerna fylls arealer för skiften eller block samt eventuella avvikelser i.

5.1.1 God jordbrukarsed

Hos de lantbrukare som har gått in i ett miljöersättningsåtagande för Lmiva ska du i samband med fältkontroll av lantbrukarens miljöersättningsåtaganden även kontrollera god jordbrukarsed (GJS).

Kontrollen av GJS syftar till att genom kontroll av ett antal indikatorer få en bild av om företaget uppfyller kraven avseende GJS.

Med GJS avses att lantbrukaren i sin jordbruksverksamhet på brukningsenheten, under stödperioden respekterar bestämmelser avseende växtnäring och växtskyddsmedel i miljöbalken, med tillhörande förordningar.

Kontrollpunkt 2 - 4 som tillhör GJS dokumenteras på särskilt protokoll som hämtas från Handläggargrunden för stödadministration/Kontroll på plats/Kontrollprotokoll, där finns också mer detaljerad information om kontrollpunkterna. Värdena registreras sedan i JBR.

5.2 Beskrivning av kontrollpunkterna för allmänna uppgifter/mängd

Tabell 22 Stöd som hanteras i JBR, kontrollpunkter för allmänna uppgifter/mängd

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
2	GJS, Bekämpningsmedel OK	N/Inget värde
3	GJS, Gödselvårdsanläggning OK	N/Inget värde
4	GJS, Påfyllning OK	N/Inget värde
5	GJS Resultat efter fältkontroll. Är krav på GJS uppfyllt?	J/N/Ej aktuell
6	GJS Resultat efter kontakt med tillsynsmyndighet. Är krav på GJS uppfyllt?	J/N/Inget värde
7	Föreligger jävssituation?	J/N

2 GJS, Bekämpningsmedel OK (N/Inget värde)

Stöd: LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

För att få använda växtskyddsmedel krävs ett kunskapsbevis. Tillståndet/kunskapsbeviset ska förnyas vart femte år.

Om sprutcertifikat inte finns tillgängligt eller någon annan utför bekämpning kontrollerar du att personen/personerna har giltigt kunskapsbevis/tillstånd.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N om den som utför kemisk bekämpning på företaget saknar kunskapsbevis/tillstånd.

3 GJS, Gödselvårdsanläggning OK (N/Inget värde)

Stöd: LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

Kravet på gödselvårdsanläggningen gäller alltid för företag med mer än 100 djurenheter. För Kalmar län gäller kravet i kustområdet inklusive Öland redan vid fler än tio djurenheter. I Stockholm, Blekinge, Skåne, Halland och Gotland samt för delar av (se bilaga 3 i SJVFS 2004:62) Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Västra Götalands, Örebro och Västmanland läns, gäller kravet redan vid färre än tio djurenheter. Företag med mindre än två djurenheter i genomsnitt på årsbasis är alltid undantagna från kravet. Definition av djurenheter finns i bilagan till förordningen (1998: 899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Om villkoret är uppfyllt: Om gödselvårdsanläggningen är tom vid kontrolltilfället och det inte går att avgöra om den är tät eller inte ska kontrollpunkten inte fyllas i. Du ska notera att gödselvårdsanläggningen var tom vid kontrollen. I övrigt är villkoret utformat så att det inte uppenbart finns något ytterligare att notera.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N om gödselvårdsanläggningen har läckage eller ser otät ut.

4 GJS, Påfyllning OK (N/Inget värde)

Stöd: LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

För företag med mer än tio djurenheter i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Skåne, Hallands och Västra Götalands län samt i slättbygder i Värmlands, Örebro och Västmanlands län (se bilaga 4 i SJVFS 2004:62) gäller att påfyllning av flytgödselbehållare och urinbehållare ska ske under täckning. Dessutom gäller att flytgödselbehållare och urinbehållare ska ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Om täcket bryts, till exempel i samband med spridning av gödsel eller skadas på annat sätt ska det återskapas snarast möjligt.

Definition av djurenheter finns i Tabell 18 samt i bilagan till förordningen (1998: 899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N om påfyllning av flytgödselbehållare och urinbehållare inte sker under täckning.

5 GJS Resultat efter fältkontroll. Är krav på GJS uppfyllt? (J/N/E)

Stöd: LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

Summera de olika indikatorerna som berör GJS (kontrollpunkt nr 2 - 4). Har du besvarat någon av frågorna med NEJ ska du markera kontrollpunkt 5 med "N". Samma gäller om det visar sig att det finns ett föreläggande hos lantbrukaren när länsstyrelsen kontaktar tillsynsmyndigheten. Finns inga avvikelser noterade i någon indikator eller att det inte finns något föreläggande besvaras frågan med "J".

Alla uppgifter som är noterade i protokollet ska vid behov kompletteras med exempelvis anteckningar och foto. Om det finns brister rörande GJS, det vill säga att svaret på någon fråga är NEJ ska lantbrukaren och tillsynsmyndigheten informeras, se Miljöstödsmeddelande 07-2008.

Om villkoret är uppfyllt: Ange J.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N.

6 GJS Resultat efter kontakt med tillsynsmyndighet Är krav på GJS uppfyllt? (J/N/Inget värde)

Stöd: LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

I de fall som du efter kontrollen konstaterade en avvikelse ska tillsynsmyndigheten kontaktas. Meddelar tillsynsmyndigheten att det inte finns överträdelse markeras kontrollpunkten med "J". Meddelar tillsynsmyndigheten att det finns överträdelser markeras kontrollpunkten med "N": Fanns inga brister efter fältkontrollen lämnas kontrollpunkten blank.

Om villkoret är uppfyllt: Ange J.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N.

7 Föreligger jävssituation? (J/N)

Denna kontroll omfattar: LFAN, LMIVA

Kontrollobjekt: Allmänna uppgifter

Fyll i värde J om det föreligger jäv och N om det inte föreligger jäv. Se Instruktion generella regler om jäv och intressekonflikt.

5.3 Nationellt stöd (LFAN)

Nationellt stöd riktar sig till jordbruk i norra Sverige och är för lantbrukare som brukar minst tre hektar jordbruksmark inom stödområde 1 - 5, se figur 1. Stödet syftar till att säkerställa att jordbruksproduktion bibehålls i området. Denna instruktion omfattar de kontroller som gäller potatis-, bär- och grönsaksodling.

Tabell 23 LFAN, kontrollpunkter på skifte

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
418	Annan gröda	ha
481	Total avvikelse arealvillkor, Nationellt stöd (ha)	ha
422	Etablering senast 31 augusti ej OK	ha
409	Odlingen avbruten (tillväxt ej OK)	ha
584	Enligt lokalt erkända normer ej OK (ha)	ha

5.3.1 Beskrivning av kontrollpunkterna skifte för Nationellt stöd

I det här kapitlet har vi sammanställt de kontrollpunkter som är aktuella för Nationellt stöd. Numreringen på dessa kontrollpunkter följer den numrering som finns i JBR.

418 Annan gröda (ha)

Denna kontroll omfattar: LFAN

Kontrollobjekt: Skifte

Gröda. Om det finns en eller flera grödor utöver den som lantbrukaren angivit i ansökan ska dessa anges. I pappersprotokollet kan du notera dem där det finns plats t ex under tabellen.

Notering görs med hjälp av grödkoden för den gröda som hittats.

481 Total avvikelse arealvillkor, nationellt stöd (ha)

Denna kontroll omfattar: LFAN

Kontrollobjekt: Skifte

För att inte överlappande konstaterade avvikelser ska sanktioneras dubbelt, anges den totala arealen på skiftet som har någon skötselavvikelse.

422 A Etablering senast 31 augusti ej OK (ha)

Denna kontroll omfattar: LFAN

Kontrollobjekt: Skifte

Vid odling av jordgubbar lämnas stöd från och med anläggningsåret under förutsättning att planteringen sker senast den 31 augusti. Efterkontroll om villkoret inte kan verifieras vid första besöket.

Anteckna din dokumentation på protokollet om etablering senast 31 augusti inte är okej. Om etableringen finns men är för sen ange datum för etableringen, om du har den informationen.

409 A Odlingen avbruten (tillväxt ej OK) (ha)

Denna kontroll omfattar: LFAN

Kontrollobjekt: Skifte

Jordgubbsodling får brytas tidigast efter kartsättning. Fyll i kontrollpunkten antingen då lantbrukaren avbrutit odlingen för tidigt eller om odlingen inte kommer att leda fram till aktuellt stadium. Exempel på orsaker är tidig skörd, utvintring och ogräsproblem. Att grödan odlas enligt lokalt erkända normer kontrolleras enligt kontrollpunkt 584.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange arealen med för tidigt avbruten odling, samt om det är möjligt vid vilken tidpunkt odlingen avbröts.

584 S Enligt lokalt erkända normer (ha)

Denna kontroll omfattar: LFAN

Kontrollobjekt: Skifte

Odlingen ska ske enligt lokalt erkända normer och med normala insatser till exempel i fråga om jordbearbetning, utsädesmängd, antal plantor eller ogräsbekämpning. Om odlingen misslyckas på grund av att lantbrukaren åsidosatt normala odlingsåtgärder lämnas ingen ersättning.

Anteckna din dokumentation på protokollet om normala odlingsåtgärder inte vidtagits, gärna också med foto.

5.4 Miljöersättning för våtmarker (LMIVA)

För anlagda våtmarker på åker och betesmark finns fortfarande en ersättning (LMIVA) som beslutats 2001-2008. Åtagandeperioden är 10 år (med rätt till förlängning med 10 år).

Syftet med ersättningsformen är att öka arealen våtmark i odlingslandskapet för att gynna den biologiska mångfalden och för att rena växtnäring som utlakats från jordbruksmark. Syftet med det långa åtagandet är att ge ersättning för markens alternativvärde och att våtmarkerna ska skötas så att deras värde för miljön består.

5.4.1 Definitioner

Med våtmark menas i detta sammanhang ett område som är täckt av vegetation, där vattenytan finns nära under, i nivå med, eller nära över markytan och där vattennivån tillåts variera med de naturliga säsongsvariationerna. Med småvatten menas vattensamling med en vattenspegel som finns hela året. Småvatten innefattas i definitionen av våtmark.

5.4.2 Kontrollantens uppgift

Vid kontrollen bör du ta med dig åtagandebeslut eller protokoll från slutbesiktning där det framgår vilken areal som godkänts vid slutbesiktning samt kontrollprotokoll som du tar ut från JBR (se inledning kap. 5). Av beslutet framgår i vilken utsträckning igenväxningsvegetation ska tas bort samt de särskilda villkor som kan beslutas från fall till fall, se nedan. I beslutet framgår även vilka villkor som gäller för bete och slätter.

Särskilda villkor eller undantag

- Undantag från kravet att igenväxningsvegetationen ska tas bort (undantaget kan gälla hela eller delar av våtmarken)
- Undantag från förbud mot kalkning
- Undantag från kravet att avslagen vegetation ska tas bort från våtmarken (vid tilläggsersättning för slätter/bete)
- Förbud mot att helt tömma våtmarken
- Förbud mot odling och utsättning av fiskar och kräftor samt mot utfodring av fiskar och kräftor

5.4.3 Kontrollpunkter på block

Tabell 24 LMIVA, kontrollpunkter på block

Kontrollpunkt	Huvudfråga	Enhet
418	Annan gröda	ha
515	Igenväxning ej OK	ha
530	Tillägg för avslagning/bete ej OK	ha
537	Underhåll av anläggning OK	N/E/-
540	Övriga åtgärder ej OK	ha
542	Total skötselavvikelse	ha

418 Annan gröda (ha)

Denna kontroll omfattar: LMIVA

Kontrollobjekt: Block

Gröda. Om det på ett skifte finns en eller flera grödor utöver den som lantbrukaren angivit i ansökan ska dessa noteras. Skriv det lämpligen under tabellen i det manuella protokollet. I registreringsbilden i JBR går det att registrera flera poster med andra grödor.

Notering görs med hjälp av grödkoden för den gröda som hittats.

Om villkoret är uppfyllt: Dokumentera genom en bock eller streck i det nedladdade protokollet för att visa att du tagit ställning. Om villkoret inte är uppfyllt: Ange areal av annan gröda.

515 S Igenväxning ej OK (ha)

Denna kontroll omfattar: LMIVA

Kontrollobjekt: Block

Igenväxningen ska tas bort i den utsträckning som länsstyrelsen bestämmer. Vad som krävs ska framgå av beslutet om åtagandet.

Om villkoret är uppfyllt: Dokumentera genom en bock eller streck i det nedladdade protokollet för att visa att du tagit ställning.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange areal och notera vad igenväxningen består av och hur omfattande den är.

Arealen med igenväxning ska alltid ingå i den totala skötselavvikelse som summeras vid kontrollpunkt 542.

530 S Tillägg för avslagning/bete ej OK (ha)

Denna kontroll omfattar: LMIVA

Kontrollobjekt: Block

Lantbrukaren kan enskilda år söka utbetalning för slätter eller bete av hela våtmarken. Du ser om lantbrukaren sökt tilläggsersättning genom att det finns en areal i fältkontrollprotokollets bilaga Kontroll av block under rubriken *Anm areal tilläggsersättning*. Denna tilläggsersättning ges för hela våtmarksarealen, även om endast den yta som är möjlig att slå eller beta behöver skötas för att uppfylla villkoret. För att villkoret ska vara uppfyllt ska det avslagna materialet föras bort från våtmarken, om inte länsstyrelsen bestämt annat. Att låta djuren beta det avslagna materialet är en tillåten metod för att föra bort materialet. I åtagandebeslutet framgår villkoren för bete/slätter.

Om villkoret är uppfyllt: Dokumentera genom en bock eller streck i det nedladdade protokollet för att visa att du tagit ställning.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange areal. I de fall åtgärden delvis är genomförd, notera hur skötseln är utförd.

Du ska bedöma om efterkontroll ska ske. Tänk på att dokumentera väl om efterkontroll ska göras eller inte, samt resultat på efterkontrollen.

537 S Underhåll av anläggning OK (N/E/Inget värde)

Denna kontroll omfattar: LMIVA

Kontrollobjekt: Block

Dammvallar, brunnar, och övriga anläggningar ska underhållas så att deras funktion består under hela stödperioden. Om det inte finns några anläggningar fyller du i ett "E" (ej aktuellt) i protokollet.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange N och notera de brister som finns, fotografera gärna.

En våtmarks exakta areal kan vara svår att avgöra då bedömningen påverkas av årstidsvariationerna. Avsikten är inte att du ska fastställa en ny areal beroende på hur blött det är vid varje kontrolltillfälle. Du ska dock kontrollera markanvändningen, så att inte en del av våtmarken används som till exempel åker, tomtmark, bebyggelse eller golfbana. Bedöm även om naturliga processer som sedimentation och igenväxning medfört att marken övergått till att inte längre vara våtmark. Detta räknas som ett brott mot villkoret att bevara våtmarken i minst 20 år och även denna avvikelser ska noteras under kontrollpunkt 537.

540 S Övriga åtgärder ej OK (ha)

Denna kontroll omfattar: LMIVA

Kontrollobjekt: Block

I de fall som det konstateras att lantbrukaren har brutit mot något stöd villkor som inte täcks under övriga beskrivningar kan denna kontrollpunkt användas. I de fall kontrollpunkten används är det mycket viktigt att man dokumenterar vad det var för åtgärd som inte var uppfylld.

Om du konstaterar att lantbrukaren gjort någon av åtgärderna kemisk bekämpning, gödsling eller kalkning ska den påverkade arealen anges vid detta villkor. I de fall länsstyrelsen beslutat om förbud mot fisk- och kräftodling, utfodring av fisk och kräftor eller om förbud mot att helt tömma våtmarken eller småvattnet ska konstaterade avvikelser noteras med hela arealen.

Om villkoret är uppfyllt: Dokumentera genom en bock eller streck för att visa att du tagit ställning.

Om villkoret inte är uppfyllt: Ange areal samt vad bristen består av. Tänk på att dokumentera noga eftersom kontrollpunkten inte är specificerad.

6 Efterkontroll

Om ett villkor inte är uppfyllt vid det första kontrolltillfället, och lantbrukaren har tid på sig att uppfylla det, kan det krävas en efterkontroll. Efterkontroll innebär att du gör förnyad kontroll av vissa marker och villkor, ofta i slutet på säsongen.

Vid kontroll ska du informera lantbrukaren om att villkoret måste uppfyllas och att efterkontroll kan komma att ske i fält eller genom geotaggat foto. Efterkontrollen kan komma att ske i fält utan föranmälan.

6.1 Nyheter 2024

År 2024 har vi flera förändringar avseende efterkontroller för alla stöd och ersättningar förutom för ersättningen KLACK. KLACK har egen metod som beskrivs i kap. 6.4.

Nyheter i efterkontroll

- Efterkontrollalternativet EFT-NEJ finns endast kvar för två kp

- Efterkontrollalternativet EFT-JA ersätts med EFT-FÄLT och EFT-GEOFOTO
- Efterkontroll med fotoförfrågan (EFT-GEOFOTO) inklusive granskning görs i Atlas
- Efterkontroll med fotoförfrågan (EFT-GEOFOTO) är kopplad till avvikelseytan
- Efterkontroll får inte använda markuppföljningsresultat

6.2 Bedöm vilka marker som kräver efterkontroll

Vid kontrollen tar du ställning till om en efterkontroll krävs för att kunna godkänna eller underkänna vissa villkor.

1. **Om efterkontroll krävs:** Om villkoret inte är uppfyllt och det krävs en uppföljande kontroll anger du EFT-FÄLT eller EFT-GEOFOTO. Det innebär att villkoret måste följas upp. Dokumentera förhållandena. Var noga med att dokumentera om ägoslaget och om gränser behöver bedömas vid efterkontrollen.
2. **Om efterkontroll inte krävs:** Bedömer du att villkoret kommer uppfyllas och att det inte behöver göras ett återbesök anger du *Nej, efterkontroll behöver inte göras* (EFT-NEJ). Det är endast möjligt för kp 582 och 688. Dokumentera alltid orsak och motiv på avvikelseytan.
3. **Om avvikelsen inte kan rättas till:** Om avvikelsen inte kan rättas till under återstoden av säsongen ska du ange *Underkänd vid kontrolltillfället* (EFT-UND). Att fylla i EFT-UND innebär att du underkänner villkoret direkt. Ett exempel är om en mark inte uppfyller villkoret vid kontrollen och lantbrukaren berättar att marken inte kommer att betas eller skördas innan säsongen är slut. Ett annat exempel är om du är ute sent på säsongen och bedömer att villkoret inte har en möjlighet att hinna uppfyllas. Dokumentera hur du kom fram till att villkoret inte kommer hinna uppfyllas innan säsongen är slut.

6.3 Efterkontrollattribut

Från och med 2024 har vi ändrat efterkontrollattribut till

EFT-NEJ
EFT-FÄLT
EFT-GEOFOTO

6.3.1 EFT-NEJ

EFT-NEJ innebär att ingen efterkontroll krävs för villkoret och att kontrollen kan avslutas. Från och med 2024 kan EFT-NEJ endast sättas för villkoren:

582 Är grödan skördad/avbetad motsvarande en skörd? (EKOMST och VALL)

688 Fodergrödor: Är ytan skördad/synligt betad? (KOMP) Gäller åkermark

EFT-NEJ får endast sättas när det är uppenbart att skördekravet kommer att uppfyllas, t.ex. nyslagna vallar, spannmålsskiften på ekogårdar där det är uppenbart produktion, tröskning pågår men inte är färdiga. Om du som kontrollant är minsta osäker så ska du sätta kontrollpunkten till EFT-FÄLT eller EFT-GEOFOTO.

Bland de kontrollföretag som har minst ett skifte med EFT-NEJ ska du göra ett slumpmässigt urval på 5% på dessa kontrollföretag. Därefter ska minst 20 % av skiftena med EFT-NEJ eller minst 3 skiften per kontrollföretag kontrolleras.

Om du hittar fel på något av dessa skiften ska du göra efterkontroll på samtliga skiften som markerats med EFT-NEJ.

6.3.2 EFT-FÄLT och EFT-GEOFOTO

Om villkoret inte är uppfyllt och det krävs en uppföljande kontroll ska du välja antingen efterkontroll i fält (EFT-FÄLT) eller uppföljning av villkoret med hjälp av fotoförfrågan (EFT-GEOFOTO). Vid kontrollen ska du välja vilken av metoderna du ska använda och då ange rätt attribut. Du kan senare ändra metod men du måste alltid göra en uppföljande kontroll på villkoret med någon av metoderna. Det är viktigt att varje enskild länsstyrelse riktar bedömningen om när efterkontroll ska göras i fält och när den kan göras med hjälp av fotoförfrågan.

När du väljer vilken metod du ska använda för din uppföljning så ska du tänka på att fotoförfrågan bör ske i samförstånd med lantbrukare.

Den enskilda kontrollanten ska bedöma om vilken av metoderna som är mest lämplig utifrån villkor och omständigheter såsom mark, etc. Om begäran om fotoförfrågan (EFT-GEOFOTO) väljs vid första besöket så kan efterkontroll i fält (EFT-FÄLT) komma att göras ändå.

När är det lämpligt att göra efterkontroll i fält

- Stora, svårbedömda och osymmetriska betesmarker är enklast att besöka i fält och svårt för lantbrukaren att fotografera rätt
- Många avvikelseytor på samma skifte kan vara enklast med efterkontroll i fält.
- Om lantbrukaren är ovan vid smartphone och känner sig osäker eller är ovillig att använda metoden.
- När många skiften behöver verifieras kan det vara för stort beting för lantbrukaren att skicka in foton för alla skiften.
- När många olika villkor ska verifieras kan det vara svårt för lantbrukaren att fotografera på ett sådant sätt att villkoren verifieras.
- Om det är dålig GPS täckning kan det vara olämpligt att göra fotoförfrågan.

När är det lämpligt att göra efterkontroll med hjälp av fotoförfrågan.

- De flesta villkor går att verifiera med hjälp av fotoförfrågan men viktigt med tydliga instruktioner till lantbrukaren.
- Mindre marker och marker utan komplicerad struktur.
- Marker som är enkla att fotografera för att verifiera villkoret.
- Mindre antal skiften med efterkontroll så betinget inte blir för stort för lantbrukaren.
- Uppföljning av få marker eller få villkor.
- Lantbrukare som känner sig bekväma med metoden.

6.3.3 Genomför och dokumentera efterkontroll

Ta fram vilka kontrollgårdar, skiften/åtagandeytor och kontrollpunkter som ska efterkontrolleras. Det kan du göra genom egna listor på länen eller genom Efterkontrollrapporten i Atlas.

Vid efterkontrollen ska du ändra på svaret för frågan om efterkontroll, det ska du göra för varje aktuell avvikelseyta. Du ska även dokumentera vilket datum som efterkontrollen utfördes eller när det geotaggade fotot togs. Du kan ändra till ett svar som betyder att avvikelserna är åtgärdade och godkända eller till ett svar som betyder att avvikelserna finns kvar.

Vilket svar du ska ändra till beror dels på bedömningen du gör vid tillfället för efterkontrollen och dels på om skiftet var satt till EFT-FÄLT, EFT-GEOFOTO, EFT-NEJ eller EFT-UND från början.

- **Om avvikelsen inte längre finns** ska du ändra svaret på frågan om efterkontroll till ett av alternativen som slutar på Godkänd.
 - *Fält-Godkänd (EFT-FÄLT-G)*
 - *Geofoto-Godkänt (EFT-GEOFOTO-G)*
 - *Nej-Godkänd (EFT-NEJ-G)*
 - *Underkänd-Godkänd (EFT-UND-G)*
- **Om avvikelsen är kvar** ska du ändra svaret på frågan om efterkontroll till ett av alternativen som slutar på Underkänd.
 - *Fält-Underkänd (EFT-FÄLT-U)*
 - *Geofoto-Underkänd (EFT-GEOFOTO-U)*
 - *Nej-Underkänd (EFT-NEJ-U)*
 - *Underkänd (EFT-UND)* Om avvikelsen finns kvar behåller du alternativet *Underkänd*.
- **Om avvikelsen delvis finns kvar** ska du dela den aktuella avvikelsetan så att du sedan kan sätta olika svar på frågan om efterkontroll på respektive yta. Det ska framgå hur stor areal av den tidigare satta avvikelsen som blev godkänd respektive underkänd.

Dokumentera alltid dina bedömningar vid efterkontrollen även när du bedömer de geotaggade fotona.

Om resultatet innehåller EFT-FÄLT eller EFT-GEOFOTO kommer kontrollformen inte gå att avsluta i Atlas. Om resultatet innehåller EFT-NEJ kommer Jorden tolka resultatet som att det inte finns någon avvikelse. Om resultatet innehåller EFT-UND kommer Jorden tolka det som en avvikelse.

6.3.4 Information till lantbrukaren

Informera även lantbrukaren att det kan komma begäran om fler uppgifter och att hen då ska följa dessa instruktioner för att undvika avdrag och sanktioner.

6.4 Efterkontroll KLACK

Ersättningen för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage (KLACK) har flera villkor som inte kan kontrolleras vid första kontrolltillfället vilket innebär att du behöver planera efterkontroller av ersättningen vid ett flertal tidpunkter. Se tidsaxel

för när efterkontrollerna ska göras under rubriken 3.8 Ersättning för mellangröda för kolinlagring, fånggröda och vårbearbetning för minskat kväveläckage (KLACK).

6.4.1 EFT-V

För kontroll av vårbearbetning finns EFT-V, där V står för vårbearbetning. Vid första kontrollbesöket ska du sätta EFT-V på nedanstående kontrollpunkter på samtliga skiften med vårbearbetning, undantaget de skiften som du konstaterar avvikelse på och underkänner med EFT-UND vid första kontrolltillfället.

De kontrollpunkter som berörs är:

- Kp 864 Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att jordbearbeta mellan skörd av huvudgröda och 31 december?
- Kp 865 Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att sprida gödsel mellan skörd av huvudgrödan och före 1 mars?
- Kp 1089 Vårbearbetning: Har lantbrukaren låtit bli att sprida växtskyddsmedel som avdödar växtlighet mellan skörd av huvudgröda och 1 januari?

För EFT-V gäller att på alla kontrollföretag ska du efterkontrollera minst 20% av skiftena, dock minst 3 stycken. Hittar du avvikelser vid efterkontrollen ska alla skiften med EFT-V efterkontrolleras på det aktuella kontrollföretaget. Om du inte hittar några avvikelser i de stickprov du gör vid efterkontrollen ska du ange EFT-FÄLT-Ej på de skiften som du inte genomför någon efterkontroll på. Detta alternativ innebär att villkoret blir godkänt.

6.4.2 EFT-R

För fånggröda, mellangröda och vårbearbetning finns EFT-R. R står för risk och innebär att du som kontrollant ska bedöma risken för att fång- eller mellangrödan övergår till huvudgröda. Det betyder att om du bedömer att det finns risk att fång- eller mellangrödan kan övergå till huvudgröda eller att lantbrukaren inte kommer att så en ny gröda senast 30 juni ska du sätta EFT-R på det skiftet och följa upp med en efterkontroll året därpå. Samtliga skiften med EFT-R ska kontrolleras.

De kontrollpunkter som berörs är:

- Kp 1023 Fånggröda: Har fånggrödan övergått till huvudgröda?
- Kp 1037 Mellangröda: Har mellangrödan övergått till huvudgröda?
- Kp 870 Vårbearbetning: Har lantbrukaren sått en ny gröda senast 30 juni?

6.4.3 Vid efterkontrolltillfället

Avvikelseytor med EFT-V och EFT-R som du kontrollerar och godkänner vid efterkontrollen ska du ändra till EFT-FÄLT-G, medan de som du underkänner ska ändras till EFT-FÄLT-U.

Dokumentera alltid dina bedömningar vid efterkontrollen.

6.4.4 Avsluta fältärende för utbetalning

Gemensamt för EFT-R och EFT-V är att du som kontrollant kommer kunna avsluta kontrollen mellan besöken under höst/vinter och vårbesöken, pengarna kan betalas ut till stödsökaren innan kontrollen är helt avslutad. För dig som kontrollansvarig går det att sortera fram alla kontrollföretag med EFT-R eller EFT-V i Atlas. De har en orange bubbla som visar att kontrollföretagen behöver hanteras.

7 Mätmetoder

De mätmetoder som kan användas för att bestämma arealen på en kontrolllyta, element eller en avvikelse är antingen digital mätning och tolkning mot ortofoto, direkt mätning i fält med GPS. Som hjälp kan du använda GPS, famnstake, avståndskikare eller dylikt. Den uppmätta arealen och kontrolllytans perimeter (summan av inre och yttre omkrets) redovisas med två decimalers noggrannhet.

7.1 Digital

När du tolkar ortofoto och bedömer gränser mot kartbilden ska du använda mätmetoden Digital. Även när du tar hjälp av t.ex. drönare, avståndskikare och GPS för att bedöma och navigera ska du ange denna mätmetod. I vissa fall kan kontrollen kompletteras med bedömning av t.ex. gröda med hjälp av satellitdata. Även i dessa fall ska mätmetod Digital anges. Om drönare eller satellitdata använts ska du ange detta i kontrollpunkt 760.

7.2 GPS och DGPS

Om den uppmätta arealen är fullständigt mätt med GPS ska du ange GPS som mätmetod.

Om den uppmätta arealen är fullständigt uppmätt med DGPS ska du ange DGPS som mätmetod.

För att få en godtagbar kvalitet på mätningar utförda med GPS-utrustning bör avståndet mellan två mätpunkter inte överstiga 50 meter. Vid oregelbundna former på geometrin ska mätning ske betydligt tätare.

Du ska mäta med GPS när du inte kan bestämma en gräns på kartan med tillräcklig noggrannhet genom tolkning av ortofotot. Olika exempel då det är lämpligt att mäta med GPS-utrustning kan vara när du inte med säkerhet kan avgöra din position på ortofoto, vid gränser som inte syns på ortofoto, böjda former eller när du har ett gammalt ortofoto.

I detta ärende har biträdande avdelningschefen Peter Krause beslutat. Catharina Jacobsson Tröndal har varit föredragande.

Peter Krause

Catharina Jacobsson Tröndal

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.